

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

**Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny
v kontextu sexuální výchovy**

Diplomová práce

Autor: Bc. Alena Jánská
Studijní program: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.
Oponent práce: prof. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Alena Jánská
Studium:	P21P0817
Studijní program:	N0111A190018 Sociální pedagogika
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název diplomové práce:	Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy
Název diplomové práce AJ:	The View of University Students on Sexual Minorities in Context of Sexual Education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá sexuální výchovou a jejím pohledem na sexuální menšiny z pohledu studentů vysokých škol. Teoretická část je zaměřena na vymezení a definování sexuálních menšin a sexuální výchovy a s tím spojených pojmů. Za pomoci kvantitativního způsobu výzkumu se snaží zjistit pohled na dané téma. Cílem diplomové práce je zjistit, jak na sexuální menšiny pohlíží studenti vysokých škol a zda se setkali na svých školách či v rodině se sexuální výchovou, ve které by se mluvilo o sexuálních menšinách. Použitou technikou zkoumání je dotazník.

FIFKOVÁ, Hana. *Transsexualita: diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002. 166 s. ISBN 80-247-0333-5.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 285 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. 195 s. Studie; sv. 96. ISBN 978-80-7419-119-0.

OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 171 s. ISBN 80-7178-403-6.

SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Vydání první. [Praha]: Pasparta, [2016], ©2016. 163 stran. ISBN 978-80-88163-09-1.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003, 104 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0291-6.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy* vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. Lucie Křivánkové, Ph.D., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 21. 4. 2023

Bc. Alena Jánská

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce, paní Mgr. Lucii Křivánkové, Ph.D., za odborné vedení práce, vstřícný přístup a cenné rady. Poděkování též patří všem respondentům za jejich ochotu a čas vyplnit můj dotazník a podílet se tím na zpracování zvoleného tématu. Především děkuji všem svým blízkým, kteří mě podporovali během mého celého studia.

Anotace

JÁNSKÁ, Alena. *Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 107 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá sexuálními menšinami v kontextu sexuální výchovy. Práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž první čtyři kapitoly jsou věnovány poznatkům z prostudované odborné literatury ve vztahu k sexuálním menšinám a sexuální výchově. Závěrečná kapitola je věnována vlastnímu výzkumnému šetření. Diplomová práce popisuje jednotlivé sexuální menšiny, které se schovávají pod zkratkou LGBTQ+. Věnuje se základním pojmům spojenými se sexuálními menšinami. Dále se zabývá nepřátelskými projevy vůči této menšině. Poslední teoretická kapitola se věnuje sexuální výchově ve dvou prostředích, a to v rodinném a školním. Zároveň jsou zde uvedeny metodické příručky pro pedagogické pracovníky, které obsahují témata spojená se sexuálními menšinami. Praktická část za pomoci kvantitativního způsobu zkoumání, konkrétně dotazníkového šetření, zjišťuje pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny. Cílem diplomové práce je zjistit, jak na sexuální menšiny nahlíží studenti vysokých škol a zda se na svých předešlých školách v tématu sexuální výchovy setkali s výukou zaměřenou na sexuální menšiny.

Klíčová slova: LGBTQ+, sexuální menšiny, nepřátelské projevy, diskriminace, sexuální výchova, studenti vysokých škol

Annotation

JÁNSKÁ, Alena. *The View of University Students on Sexual Minorities in Context of Sexual Education*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 107 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with sexual minorities in the context of sex education. The thesis is divided into five chapters, with the first four chapters devoted to knowledge from the studied professional literature in relation to sexual minorities and sex education. The final chapter is devoted to the author's own research investigation. The thesis describes the individual sexual minorities that are encompassed by the LGBTQ+ abbreviation. It focuses on basic concepts related to sexual minorities and addresses hostile expressions towards this minority. The last theoretical chapter deals with sex education in two environments: family and school. The chapter also includes methodological manuals for educational staff that cover topics related to sexual minorities. The practical part, using a quantitative research method, specifically a questionnaire survey, examines the views of university students on sexual minorities. The aim of the thesis is to determine how university students see sexual minorities and whether they have encountered education focused on sexual minorities in the context of sex education at their previous schools.

Keywords: LGBTQ+, sexual minorities, hostile manifestations, discrimination, sex education, university students

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 21. 4. 2023

Podpis studenta: _____

Obsah

Úvod.....	10
1 Základní pojmy a jejich význam	11
1.1 Lidská sexualita.....	11
1.2 Pohlaví, gender a role.....	13
1.3 Coming out.....	17
2 Sexuální menšiny – různorodost sexuálních identit	19
2.1 Homosexualita.....	19
2.2 Bisexualita.....	22
2.3 Transgender (trans identita) – transsexualita, transvestitismus.....	25
2.4 Další + - queer, intersexualita, nebinární	32
2.5 Komunita LGBTQIA+	36
3 Nepřátelské projevy vůči sexuálním menšinám	40
3.1 Diskriminace na základě sexuální orientace	40
3.2 Současná situace LGBTQ+ komunity z pohledu práva	49
4 Sexuální výchova.....	54
4.1 Sexuální výchova v rodině	56
4.2 Sexuální výchova ve školách	57
4.3 Sexuální výchova z pohledu UNESCO.....	61
5 Výzkumné šetření – Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy	65
5.1 Použitý druh výzkumu a použitá metoda sběru dat	65
5.2 Výzkumný cíl a stanovení hypotéz	66
5.3 Výzkumný vzorek	70
5.4 Vlastní výzkumné šetření	72
5.5 Shrnutí výzkumného šetření.....	86
Závěr	89
Seznam použitých zdrojů.....	91
Seznam grafů	106
Seznam tabulek.....	107

Seznam použitých zkratk

AIDS – syndrom získaného selhání imunity

DSD – intersex, intersexualita

GBV - genderově podmíněné násilí

H – hypotéza (H1, H2, H3, H4)

HIV – virus HIV - lidský virus imunitní nedostatečnosti

ILGA-Europe - nezávislá, mezinárodní nevládní zastřešující organizace LGBT+

LGBTQ+ (LGBT, LGBT+, LGBTQ+,LGBTQIA) – zkratka pro sexuální menšiny

MKN-10 – Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSN – Organizace spojených národů

SŠ – střední škola

TO – otázka v dotazníku

UNESCO – Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu

VŠ – vysoká škola

ZŠ – základní škola

Úvod

Diplomová práce se zabývá sexuálními menšinami v kontextu sexuální výchovy. Sexuální menšiny jsou poslední dobou často zmiňovaným tématem, neboť se s moderní dobou otvírá námět, který byl donedávna tabuizován (nemluvílo se o něm). Témata spojená s touto skupinou jsou častým námětem mnoha diskusí. Velice aktuálními tématy v této oblasti je oblast úřední tranzice, otázky umožnění manželství a adopce.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, z nichž první čtyři jsou věnovány teoretickému vymezení dané problematiky. První kapitola je zaměřená na pojmy spojené se sexuálními menšinami jako je gender, pohlaví nebo coming out. Druhá kapitola je věnována vymezení a definováním jednotlivých sexuálních menšin, které se „schovávají“ pod zkratkou LGBTQ+. Třetí kapitola se zabývá nepřátelskými projevy vůči sexuálním menšinám (diskriminace, homofobie, sexismus) a současnou situací této menšiny. Současnou situací jsou myšleny hlavně problémy, o kterých se v poslední dobou hodně hovoří v médiích. Jedná se o témata týkající se umožnění manželství pro všechny a umožnění adopce pro páry stejného pohlaví nebo otázka úřední tranzice. Čtvrtá kapitola se věnuje sexuální výchově. Sexuální výchova je zde vymezena v oblasti rodinného a školního prostředí. Dále jsou zde uvedeny příručky, které mohou pomoci pedagogům k realizaci sexuální výchovy se zaměřením na sexuální menšiny.

Pátá část diplomové práce je věnována vlastnímu výzkumnému šetření, které vychází z teoretické části a je zaměřené na pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy. Použitým druhem výzkumu je kvantitativní způsob a použitou metodou výzkumného šetření je dotazník. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaký mají studenti vysokých škol pohled na sexuální menšiny, jakou mají zkušenost se sexuální výchovou na školách a zda se ve výuce setkali s tématy zaměřenými na sexuální menšiny.

1 Základní pojmy a jejich význam

V posledních letech téma sexuálních menšin vzbuzuje čím dál více pozornosti, neboť se o této problematice více mluví a je více zmiňována v médiích. Přispělo k tomu jiné myšlení lidí a moderní doba. Díky vyspělosti a změnou populace k moderní přibývá více lidí, kteří se nebojí ke své odlišné orientaci přihlásit či o ní veřejně mluvit. Pomáhá tomu i větší informovanost a propagace. S tématem sexuálních menšin souvisí množství pojmů, které je důležité vysvětlit a popsat, čemuž se věnuje tato kapitola.

1.1 Lidská sexualita

„Sexualita je projevem lidské přirozenosti. Může být zdrojem životního optimismu, kladných pocitů radosti a štěstí, zájemem pro tvořivou práci. Může vést také k závažným poruchám, těžkým duševním stresům, beznaději, bezvýchodnosti a k nepříznivým sexuálním jevům, jako je sexuální kriminalita, agresivita, sebevražednost“ (Koliba, 2019a, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019a, s. 12).

Oblast lidské sexuality je poměrně komplexní a velmi složitá, je autory různě pojímaná a definovaná. Často je zužována na pojem sex neboli pohlavní styk, ale sexualita se prakticky objevuje všude, *„je regulována právem, popisuje a léčí ji medicína, vyučuje se o ní na školách, vstupuje do pracovních vztahů (např. sexuální obtěžování), je nedílnou součástí navazování a realizace partnerských vztahů, zobrazují ji média atd.“* (Sloboda, 2016, s. 11).

Koliba (2019a, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019a, s. 12) píše, že *„sexualita v českém názvosloví označuje především soubor vlastností a jevů, které vyplývají z pohlavních rozdílů. Jde o anatomické, hormonální a reprodukční rozdíly mezi mužem a ženou (resp. samcem a samicí). V širším slova smyslu jde také o souhrn projevů chování a citění (resp. aktivity, tedy dispozice k určitému chování a citění) vyplývajících z tělesných i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit.“*

Sexualitu řadíme mezi základní potřeby člověka a má dvě strany. *„Na jednu stranu přináší lidem rozkoš, radost a potěšení, ale na druhé straně i úzkost, deprese a sexuálně přenosné nemoci“* (Koliba, 2019a, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019a, s. 11).

Sexualita má i několik funkcí. „*Základní funkcí je funkce reprodukční, která je důležitá pro zachování lidského rodu*“ (Koliba, 2019a, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019a, s. 11). Další funkcí je funkce komunikační, která se týká intimního druhu komunikace mezi partnery. Sexualita neplní pouze funkci reprodukční, ale je také zdrojem spokojenosti, zábavy, relaxace, uvolnění, slasti či obživy (Koliba, 2019a, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019a, s. 11).

Na sexualitu můžeme nahlížet jako na samostatný fenomén, ale ten nikdy nestojí sám o sobě, neboť je součástí kultury a společnosti, a rovněž je ovlivňován dalšími faktory. „*Právě proto skutečnou paletu podob, chápání a linií proměn nabývá sexualita až při pohledu na průnik s dalšími sociálními kategoriemi, jako jsou gender, věk, etnicita, ekonomický status, víra nebo životní styl*“ (Sloboda, 2016, s. 12).

Pojem sexualita je často zmiňován v médiích či v běžném hovoru, kde se mluví o sexu, sexualitě, orientaci, lásce a dalších jevech. Je důležité si uvědomit, že sice vše souvisí se vším a jedno ovlivňuje druhé, ale chápání sexuality není jednotné. Důležité je si uvědomit, z jaké oblasti vychází, jestli jde o pojetí sexuologické, psychologické, teologické nebo sociologické. Sloboda (2016, s. 16) rozděluje sexualitu do čtyř kategorií. „*Když se hovoří o sexualitě, tak se velice často hovoří o: 1. sexuální orientaci, 2. afektivně nebo citové orientaci, 3. sexuálním chování a za 4. sexuální, resp. genderové identitě*“

Sexuální orientace

„*Sexuální orientaci rozumíme celoživotní, neměnný, nositelem nezpůsobený a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické i citové preference daného pohlaví. Naprostá většina obyvatelstva je orientovaná výhradně heterosexuálně, menšina pak na příslušníky stejného pohlaví.*“ K určení sexuální orientace jsou rozhodující erotické představy, sny a fantazie (Weiss, Procházka, 2019, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019, s. 103).

Sloboda (2016, s. 16) uvádí, že za sexuální orientaci se „*označuje sexuální preference osob stejného či opačného pohlaví, případně obou pohlaví (resp. genderů).*“ Tento termín pochází ze sexuologie, tedy z psychiatrie a psychologie.

Fafejta (2016, s. 11) uvádí, že „*ze sexuální orientace vyplývá, kým je člověk na základě své individuální touhy sexuálně a eroticky přitahován.*“ Lze takto hovořit nejen o homosexuální a heterosexuální orientaci, ale podle některých autorů i o preferencích typu pedofilie nebo asexualita. Asexualita je stav, kdy jedince nepřitahuje nikdo.

Sexuální identita

Sexuální identita nebo též identifikace vychází ze sexuální orientace, protože „*biologická podmíněnost sexuální orientace, ale i zkušenosti, stupeň sebepoznání, společenské a kulturní podmínky vedou k vytvoření sexuální identity jedince*“ (Weiss, Procházka, 2019, In: Koliba, Weis, Němec, Dibonová, 2019, s. 103). „*Na jejím základě se jedinec, alespoň na psychické rovině, ztotožňuje se širší sociální skupinou lidí stejné orientace*“ (Fafejta, 2016, s. 11).

„*Identifikace je proces, kterému se v kontextu homosexuality nejčastěji říká coming out. Identita by pak měla být jakýmsi produktem či cílovým stavem onoho procesu identifikace*“ (Sloboda, 2016, s. 23). Samotný pojem identita, lze definovat jako „*soubor rysů, podle nichž je jedinec znám v určité specifické skupině*“ (Hartl, 1993, s. 75). Fafejta (2016, s. 16) uvádí, že „*termín identita je mnohdy vnímán jako něco, co se utváří na základě vrozených charakteristik jedince.*“

Sexuální identita není volba. Je důležité si uvědomit, že pro každého je to jiné a je to přirozená součást toho, kým jedinec je. V průběhu let jedinec může svou sexuální identitu změnit, neboť se neustále přizpůsobuje a re/produkuje v kontextu situace. Rovněž se jedinec neustále učí o tom, kdo je a jaké vztahy mu připadají přitažlivé (Sexual Identity, 2019, online; Sloboda, 2016, s. 23).

Sexuální chování

Sexuální chování neboli sexuální jednání či sexuální aktivita je jev, který lze vnímat jako indikátor sexuální orientace. „*Je to realizace samotného sexu s osobami příslušného pohlaví.*“ Je důležité uvést, že „*sexuální chování se nerealizuje svobodně, ale podle podmínek, které předepisuje či dovoluje sociální prostředí*“ (Sloboda, 2016, s. 22).

1.2 Pohlaví, gender a role

Mezi další pojmy, které je důležité vysvětlit a definovat, patří pohlaví, gender a role, které se týkají odlišení jednotlivých pohlaví – muže, ženy, ale i jiných, a jsou pro tuto diplomovou práci velice podstatné. Oakleyová (2000, s. 121) píše, že „*pohlaví je biologický termín, „gender“ je pojem psychologicko-kulturní.*“ Zjednodušeně lze říci, že např. k ženskému pohlaví automaticky patří ženský gender. Skutečnost je ale jiná (Oakleyová, 2000, s. 121).

Pohlaví

„Pohlaví (anglicky „sex“) je užíván tam, kde se hovoří o biologických rozdílech mezi mužem a ženou. Toto označení zahrnuje v podstatě všechno, co odlišuje muže a ženu na biologické úrovni. Jedná se o rozdíly, které jsou z kulturně-společenského hlediska a jeho vývoje konstantní“ (Janošová, 2008, s. 38; Oakleyová, 2000, s. 22). Český statistický úřad definuje pohlaví jako *„biologicky podmíněné rozdíly mezi ženami a muži, které jsou univerzální. Jsou to biologické vlastnosti, které odlišují lidské bytosti jako ženy a muže, zejména odlišnosti týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic“* (Gender: Genderové statistiky, 2016, online).

„Pohlaví má dvě varianty: mužskou a ženskou. Varianta závisí na fyzických, biologických attributech, jako jsou chromozomy a pohlavní orgány spojené s lidským rozmnožováním. Pohlaví se u lidí nemění; muž a žena jsou dvě poloviny jednoho reprodukčního celku“ (Heyer, 2020, s. 154).

Podobně jako sexualita má i pohlaví vícesložkový charakter, kdy se k výrazu „pohlaví“ přidává specifické určení, jako např. pohlaví chromozomální, pohlaví gonadální, pohlaví hormonální atd. (Janošová, 2008, s. 39).

Gender

S pohlavím a též se sexualitou úzce souvisí pojem **gender**. Zdá se, že gender a pohlaví je jedno a to samé, ale není. Pohlaví se používá k označení anatomických a fyziologických znaků, které definují mužské a ženské tělo. *„Gender se naopak týká psychologických, sociálních a kulturních rozdílů mezi muži a ženami“* (Giddens, 2013, s. 554). Sloboda (2016, s. 27) gender definuje jako *„sociální konstrukci mužství a ženství.“*

Český statistický úřad (online, 2016) píše, že gender je *„někdy také nazýván sociálním pohlavím. Na rozdíl od pojmu pohlaví, který je chápán výhradně v biologickém smyslu, označuje pojem gender kulturní charakteristiky a modely přiřazované mužskému nebo ženskému biologickému pohlaví a odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži. Tyto role se mění s časem a významně se liší podle kultury národa a dané historické etapy vývoje společnosti. Nejsou tedy přirozeným, daným rozdílem mezi muži a ženami, ale dočasným vývojovým stupněm sociálních vztahů.“*

Heyer (2020, s. 154) píše, že „gender je sebepojetí založené na přesvědčení daného člověka a má mnoho možností – mužské, ženské, „jiné“ nebo „fluidní“. Gender se vztahuje na subjektivní vnímání sebe sama jako mužské nebo ženské osoby.“ Gender je všudypřítomný a formulují ho kulturní a sociální představy o mužích a ženách, co je mužské a co ženské. Rozumíme tím tedy to, co by muž a žena měli v určitých situacích dělat a jak se chovat (Sloboda, 2016, s. 28).

„Gender je soubor očekávání od mužů a od žen, který je proměnlivý v místě a čase. S těmito očekáváními se seznamujeme od dětství zejména v rodině a pak ve škole, prostřednictvím médií atd. V rámci socializace se učíme ženským či mužským rolím se vším, co by k tomu mělo patřit v místě a čase, kde jsme se narodili a kde žijeme – chování, oblékání, (ne)projevování se v různých situacích atd. Tato očekávání ve zjednodušující formě vedou k genderovým stereotypům, tedy k předsudkům nebo mylným představám o tom, jaké chování je pro ženy či muže normální, přirozené, nebo k posuzování druhých na základě příslušnosti k určitému pohlaví bez ohledu na jejich individuální vlastnosti a schopnosti. Toto bývá často ještě podpořeno výroky typu: „Musíš se snažit vypadat pěkně, jinak o tebe žádný muž nebude stát“ nebo „Chlapi nebrečí, je to znak slabosti“. Příklad genderového stereotypu: Žena z manželského páru se stará o auto, kdežto muž nemá ani řidičák. Když spolu jedou na technickou kontrolu, technik se automaticky obrací na muže a sděluje mu informace týkající se auta i poté, co je upozorněn na to, že záležitostí kolem auta se u nich doma věnuje výhradně žena“ (Pavlica, 2021, online).

V Ottově encyklopedii (2010, s. 306) je gender popsán jako sociální aspekt pohlaví, který „vyjadřuje sociální chování, které odpovídá situaci, kdy se muži a ženy učí jednat podle vzorců chování, které jsou ve společnosti považovány za typicky mužské nebo ženské.“ „Gender se vztahuje k sociálně konstruovaným pojetím maskulinity a feminity a není nezbytně přímým produktem biologického pohlaví“ (Giddens, 2013, s. 554). Někteří lidé mají pocit, že se narodili v nesprávném těle. Takový lidé se buď snaží věci „napravit“ a svůj gender změnit, „nebo žijí podle běžného stylu opačného pohlaví a oblékají se tak“ (Giddens, 2013, s. 554).

Giddens (2013, s. 272) zmiňuje **genderové role a genderovou socializaci**. Genderová socializace je „*učení se genderovým rolím prostřednictvím sociálních faktorů, jako jsou rodina a média.*“ Malé děti se učí genderu neuvědoměle, a to především díky předverbálním vodítkům, jako je např. to jak dospělí muži a ženy přistupují k dětem. Dále se to týká kosmetiky, hraček, obrázkových knížek či televizních programů. Dalšími jsou vizuální vodítka v podobě oblékání a účesů. „*Přibližně ve dvou letech dítě získává částečné porozumění, co je to gender. Ví, jestli je chlapeček, nebo holčička, a zpravidla dokáže takto přesně rozřadit i ostatní.*“

Genderová identita představuje složitější koncept, neboť „*jde o náš vnitřní pocit příslušnosti k určitému pohlaví, pocit, zda se cítíme být ženou, či mužem (nebo dívkou, či chlapcem), případně ani jedním.*“ Tato identita se vytváří v mozku a ovlivňuje ji působení hormonů a jiných biologických procesů. Zásadní roli hraje i prostředí, ve kterém se jedinec nachází, neboť ovlivňuje to, jak vnímáme gender nebo jak (ne)přijímáme sami sebe na základě genderových norem. Pro osobu, u které po narození není genderová identita a pohlaví v souladu, používáme termín **transgender člověk (trans)** (Pavlica, 2021, online).

Další pojem související s genderem je **genderový projev**. Pavlica (2021, online) uvádí, že zahrnuje všechny vnější charakteristiky a chování, kterými se jedinci prezentují před okolím. Jedná se o oblečení, řeč, účes, gesta, koníčky atd. Tyto „projevy“ zařazujeme do kategorií feminita a maskulinita a jsou proměnlivé v místě a čase, např. růžovou barvu máme spojenou především se ženami, ale před rokem 1940 v USA to byla mužská barva. „*Genderový projev, který neodpovídá femininní nebo maskulinní normě ve společnosti, bývá označován jako nekonformní. Genderový projev nesouvisí s pohlavím přiřazeným po narození ani se sexuální orientací, i když genderově nekonformní chování se může mezi lesbami a gayi vyskytovat, často je i s představou gaye (femininní projev) či lesby (maskulinní projev) spojován. Zdaleka ne všichni gayové nebo bisexuální muži se však projevují femininně, a zdaleka ne všichni muži, kteří se projevují femininně, jsou gayové či bisexuálové. A totéž platí pro lesby a maskulinitu. Genderová konformita u mužů je obvykle hlídána přísněji než konformita u žen (to je nejvýrazněji vidět např. v oblékání, kdy ženy si možnost nosit kalhoty, tedy mužské oblečení, vydobily v rámci emancipačního hnutí a nyní již nikoho žena v kalhotách nepřekvapí, zato muž v sukni je vnímán zcela jinak).*“

1.3 Coming out

Během období dospívání dochází k vytváření si vlastní dospělé identity, utváření si názorů a postojů. Dospívání můžeme věkově vymezit 10. rokem a věkem dospělosti, tedy 18. rokem věku. Samozřejmě toto rozmezí nemůžeme brát jako určující, protože vývoj jedince je individuální a věkové hranice jsou tímto dosti ovlivněny. V tomto období se mění nejen myšlení, ale i tělo jak u chlapců, tak u dívek a vyvíjejí se druhotné pohlavní znaky. Rozvíjí se i oblast vztahů a s tím související tlak na sexualitu, jak ve smyslu mluvy, tak i reálné sexuální aktivity. „Z nastavení společenského sexuálního řádu (a heteronormativity) pak vyplývá, že žádoucí jsou vztahy a sexuální aktivity mezi osobami nestejného pohlaví, resp. genderu“ (Sloboda, 2016, s.72). Přičemž je tento model vztahů posilován a ukazován jako správný. Právě pod vlivem tlaku tohoto názoru se pak objevuje u lidí s jinou sexualitou „problém“, strach z tzv. coming out (Dawson, 2022, s. 120-121; Sloboda, 2016 s. 71-71).

Coming out je slovo přijaté z angličtiny a znamená „**vyjít ven**“. Sloboda (2016, s. 72) uvádí jeden z původních významů „coming out of the closet“, tedy „vyjít ven ze skříně“. Tato metafora je velmi vhodná, neboť ve skříně schováváme věci, které nechceme, aby nikdo viděl, tzv. kostlivec ve skříně. Takové „vylezení ze skříně“ není pro nikoho jednoduché, je to definitivní **veřejné přijetí nálepky, identity**. Jedinec se tím již netají. V dnešní době by bylo přesnější tzv. „*jít s barvou ven*“. Coming out je v podstatě moment, kdy jedinec někomu řekne, jaká je jeho sexuální nebo genderová orientace, a ta může být jakákoliv. Toto stanovení si identity může zabrat celá léta a v průběhu dalších let se měnit (Dawson, 2022, s. 120-122; Sloboda, 2016, s. 71-72).

Je to **proces sebeidentifikace**, „*kterým lidé, kteří jsou LGBTQ, procházejí, když pracují na přijetí své sexuální orientace nebo genderové identity a otevřeně tuto identitu sdílejí s ostatními lidmi*“ (What's "coming out"?, online, 2022). Coming out má dvě základní **fáze: vnitřní a vnější**. **Vnitřní fázi** můžeme brát jako psychický proces, který je založen na vlastním uvědomění si. **Vnější fáze** se týká sociální interakce, tedy veřejné prohlášení o své orientaci. Tato fáze vyžaduje velkou míru osobní statečnosti a síly (Sloboda, 2016, s. 75-80).

Diskuse na téma sexuální orientace nebo genderu zůstává i dnes tabu, i když o jiných věcech, jako jsou náboženské přesvědčení, manželský stav, etnický původ, své oblíbené jídlo, svůj rodinný stav atd. se mluví zcela volně. Existují velmi praktické důvody, proč se lidé neidentifikují jako lesby, gayové, bi nebo trans, nebo si to nechávají pro sebe. Příčinou bývá sociální prostředí některých jedinců, které se od jiných může silně lišit. Rozdíl je v tom, kde jedinci žijí a do jakého náboženského prostředí se narodili (Dawson, 2022, s. 96-99, 122; Homosexuality: The countries where it is illegal to be gay, 2021, online).

Sloboda (2016, s. 73-74) uvádí několik celospolečenských aspektů souvisejících se sdělováním informací o své sexuální orientaci nebo genderu. Jedním z nich je **nastavení genderového a sexuálního řádu společnosti**. Takové nastavení nabízí jen určité kategorie a možnosti identifikace, kdy některé vůbec nerozlišuje, anebo je nezná. Druhým aspektem je **rigidnost genderového a sexuálního řádu společnosti**, kdy nabízí jen určité kategorie, ale hlavně některé předepisuje jako ty správné a žádoucí. A ostatní kategorie utlačuje, potlačuje, zneviditelňuje, zakazuje nebo definuje negativně.

Třetí aspekt souvisí s **osobami**, „*kterí mají moc určovat, dohlížet a případně odměňovat nebo trestat, co je vhodné a co není, co je žádoucí a co nežádoucí, co dobré a co špatné, co normální a co nenormální*“ (Sloboda, 2016, s. 73). Mezi tyto osoby patří zástupci práva (např. policie), lidé z oblasti medicíny nebo církve, ale také rodiče, vyučující, a okolí (Sloboda, 2016, s. 73). V současném 21. století stále existují země, kde nesmí mít stejnopohlavní sex ani muži, ani ženy. Takových zemích je kolem osmdesáti, jedná se např. o Afghánistán, Alžírsko, Dominikánskou republiku, Saudskou Arábii, Írán, Jemen atd. Převážně se jedná o země na africkém kontinentě a o země s islámským náboženstvím (Dawson, 2022, s. 96-99, 122; Homosexuality: The countries where it is illegal to be gay, 2021, online).

Coming out je velmi odvážná věc, a pro každého je nesmírně osobní a odlišná. Emoce se mohou pohybovat od vyděšeného a úzkostného pocitu až po nadšení a úlevu. Není to jednorázová záležitost, při jakémkoliv kontaktu s někým novým se LGBTQ+ osoba musí rozhodnout o tom, zda to řekne. Může se jednat o nového člena v práci, souseda, lékaře atd. (What's "coming out"?, online, 2022). Nejtěžší coming out bývá především před vlastními rodiči. Z rodičů obecně jinou sexuální identitu přijímají hůře muži-otcové (Sloboda, 2016, s. 80).

2 Sexuální menšiny – různorodost sexuálních identit

Lidé jsou individuální bytosti, z nichž každý je originál a je jen na něm, čemu dává přednost. Díky větší otevřenosti společnosti se již „jiní“ („odlišní“) lidé nemusí bát svých preferencí, tedy se nebojí přiznat svou odlišnou identitu a gender. Vše se týká preferencí, čemu dotyčný dává přednost. Nejdůležitější jedincova otázka se týká sexuality a genderové identity. Neboť všichni nějak přemýšlí o sexu, jak s muži, tak ženami. Samozřejmě existuje řada lidí, kterým se ani jedna z možností nelíbí. Lidskou přirozeností je „škatulkování“ nebo „dávání nálepek“, ale ne všechny můžeme do těch škatulek naskládat, neboť sexuální preference a gender jsou fluidní, tedy v průběhu let se mohou měnit. Tyto lidi, kteří byli v minulosti, ale někde i v dnešní době trestáni, zavíráni nebo zabíjeni za svou odlišnou sexuální identitu a gender, dnes označujeme zkratkou **LGBTQI+** (Dawson, 2022, s. 23).

Zkratka LGBTQIA+

„LGBTQIA+ je zkratka pro lesby, gaye, bisexuály, transgender, queer nebo questioning, intersexuály, asexuály a další. Tyto termíny se používají k popisu sexuální orientace nebo genderové identity člověka.“ (Defining LGBTQIA+, 2022, online). Tuto zkratku lze vidět napsanou mnoha různými způsoby např. LGBT, LGBTQ+ atd. (LGBTQI+ inclusivity in your organisation. 2021, online). Tomu, co se skrývá za jednotlivými písmeny a co znamenají, se budou zabývat následující kapitoly.

2.1 Homosexualita

Pojem homosexualita použil poprvé Benkert v roce 1869 pro lásku muže či ženy k osobě stejného pohlaví. Tím bylo myšleno jak citový vztah, tak i *„schopnost sexuálně reagovat na objekt stejného pohlaví, být jím vzrušen, s tendencí uskutečnit s ním pohlavní styk“* (Brzek, 1992, In: Brzek, Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 19).

„Homosexualitou rozumíme sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav, charakterizovaný tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví (tedy homosexuální muž je přitahován a vzrušován mužem, homosexuální žena je přitahována a vzrušována ženou)“ (Brzek, 1992, In: Brzek, Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 19).

Homosexuál je „osoba sexuálníě přitahovaná osobami stejného pohlaví. Mezi homosexuály patří muži (gayové) a ženy (lesby)“ (Davis, 2021, online).

„Homosexualita znamená sexuální zájem a přitažlivost k příslušníkům vlastního pohlaví. Termín *gay* je často používán jako synonymum pro homosexuála; ženská homosexualita je často označována jako *lesbismus*“ (Homosexuality, 2018, online).

Všechny tyto definice jsou velice podobné, až na první, která se liší v tom, že je staršího data a je „psána z lékařského pohledu v době, kdy byla homosexualita obecně hodnocena jako nemoc“ (Janošová, 2000, s. 13). Zde se dostáváme k historickému kontextu, tedy kulturní a časové proměně homosexuality v průběhu let ve společnosti.

Historický kontext homosexuality

Na homosexualitu bylo v různých dobách a kulturách pohlíženo odlišně, její historický vývoj a společenská tolerance se v průběhu let měnila. Byla různě schvalována, tolerována, trestána nebo i zakazována. V každé zdokumentované kultuře existují důkazy o homosexuální aktivitě a lásce ke stejnému pohlaví. Lze říci, že v různých kulturách po celém světě pravděpodobně docházelo ke stejnopohlavním praktikám (Chlubný, Bajgar, 2016, online; Janošová, 2000, s. 37; Morris, 2009, online).

Janošová (2000, s. 35-36) zmiňuje sexuální zvyklosti přírodních etnik, kdy velmi dlouhou dobu existovala mezi odbornou veřejností představa, že se u nich homosexualita nevyskytuje nebo jí považují za zvrácenost. To se změnilo až v souvislostech s teoriemi Sigmunda Freuda a rozvojem antropologických výzkumů. Díky mnoha výzkumům se zjistilo, že homosexualita byla trestná např. u Inků a Aztéků. Jiné národy se k homosexualitě stavěli loajálně nebo ji považovali za součást náboženského a sexuálního života mužů. Jedná se o kmeny v Nové Guinei, v oblasti Melanésie, u některých kmenů Afriky a Jižní Ameriky. Většina těchto přírodních národů sice dovoluje navazovat homosexuální vztahy z důvodu např. náboženských, rituálních, ale po uzavření manželství a založení rodiny již být nesmějí. Dále uvádí, že jiné etnologické studie podávají zprávy o severoamerických indiánech, kteří umožňují svým členům přijmout opačnou rodovou roli, včetně odpovídajících povinností jako jsou svatby, adopce dětí, válečnictví atd.

„*Babylonská říše, matka písma a také místo vzniku prvního známého zákoníku, homosexualitu odsuzovala a za její provozování stanovil Chamurapiho zákoník jako trest kastraci*“ (Chlubný, Bajgar, 2016, online). Egypťská říše byla nejspíše k homosexualitě lhostejná. Nejznámější kulturou, která se stavěla k homosexualitě kladně, je v evropském kontextu **kultura starověkého Řecka a Říma**, kde vzkvétala homosexualita mezi muži i ženami (Chlubný, Bajgar, 2016, online; Janošová, 2000, s. 37; Morris, 2009, online). Tato kultura „*homosexualitu tolerovala a v některých městských státech byla dokonce podporována jako věc státního zájmu nebo stádium výchovy muže. Vztah dvou mužů, staršího a mladšího, se stal klasickou figurou v mnoha řeckých městských státech, které si tento model cenily pro pedagogický i vojenský dopad a způsob kontroly růstu populace*“ (Chlubný, Bajgar, 2016, online). Výchova muže se nazývala **pederastie**. Můžeme ji definovat „*jako společensky schvalovaný vztah mezi dospělým mužem (erastés) a mladším hochem, nejčastěji v letech, které bychom dnes nazvali teenagerovským (erómenos)*“ (Chlubný, Bajgar, 2016, online).

Mužská homosexualita byla v Řecku velice rozšířená, byla povýšena až na úroveň instituce, pederastie, ale o ženské homosexualitě se z této doby moc nedozvíme. I když byla patrně „*stejně silná jako mužská a v některých případech měla podobnou přípravnou povahu*“ (Galán, 2003, s. 82). „*Přesto slova označující v evropských jazycích lásku mezi ženami pocházejí z řečtiny – lesbičky, lesby, podle ostrova Lesbos, kde patrně hodně žen dávalo přednost ženské společnosti*“ (Galán, 2003, s. 82). Kromě básnířky Sappó se o ženské homosexualitě nikde nepíše, neboť Řekové věnovali lásce mezi ženami malou pozornost, protože ženská sexualita jim připadala nepodstatná. V některých spisech u Aristofana či Plútarcha se dočteme o existenci *hetairistriaí*, kdy se jedná o náhradní ženskou pederastii, která byla patrně založena na rovnocennějších základech než ta mužská. Tato forma byla dána nejspíše tím, že muži žili ve vojenských táborech (Galán, 2003, s. 82-83).

Výrazy homosexuální a heterosexuální, jak je známe dnes, Řekové neznali a nepoužívali. S těmito termíny přišli až vědci v druhé polovině devatenáctého století (Chlubný, Bajgar, 2016, online).

2.2 Bisexualita

V předešlé kapitole byla zmíněna láska pouze k jednomu pohlaví, a to k opačnému pohlaví, ale někteří lidé jsou sexuálně přitahováni k oběma pohlavím (i více) najednou. Slovo bisexualita vychází z předpony „bi“, která znamená „dvě“ a slova „sexus“. Proto si lidé mylně domnívají, že to znamená pouze přitažlivost ke dvěma pohlavím. Toto tvrzení bylo vyvráceno díky Bisexuálnímu manifestu, který byl publikován v periodiku nazvaném "Cokoliv, co se hýbe" (ATM – Anything That Moves) v roce 1990, a „*poukázal na to, že bisexuální lidé mohou být přitahováni více než dvěma pohlavími*“ (Ferguson, Kuehnle, 2022, online).

Toto periodikum bylo vytvořeno bisexuály a jejich přáteli s cílem ukázat společnosti, že bisexualita je celistvá, tekutá identita. U které nelze předpokládat, že je binární nebo duogamní povahy. Z toho vyplývá, že nelze předpokládat, že existují „dvě“ strany, tedy i dvě pohlaví (About Our Name, 1998, online).

Bisexualitu lze chápat jako určitou prostřední variantu mezi homosexuální a heterosexuální identifikací. Vašutová a Gregor (2013, s. 35) definují bisexualitu jako „*celoživotní, neměnný, subjektem nezapříčiněný a nezvolený stav, v jehož důsledku je jeho nositelem, bisexuál, pohlavně vzrušován a přitahován přibližně stejně silně osobami obou pohlaví (muži i ženami)*.“

Kampaň pro lidská práva definuje bisexuála jako osobu, která je „*citově, romanticky nebo sexuálně přitahovaná k více než jednomu pohlaví, pohlaví nebo genderové identitě, i když ne nutně současně, stejným způsobem nebo ve stejné míře*“ (Glossary of Terms. The Human Rights Campaign, online).

Často je bisexualita zaměňována s pansexualitou, protože se tyto pojmy překrývají. „*Bisexuální osoba je někdo, kdo je přitahován dvěma nebo více pohlavími, zatímco pansexuální osoba je přitahována lidmi bez ohledu na pohlaví. Existuje běžná mylná představa, že bisexuální lidé jsou lidé, kteří jsou specificky přitahováni pouze muži a ženami, a proto vylučují nebinární lidi, zatímco pansexualita zahrnuje všechna pohlaví. Ale ve skutečnosti může být bisexuální osoba přitahována ženami a ženami, muži a nebinárními lidmi nebo jakoukoli jinou kombinací pohlaví. Bisexualita nemusí být nutně binární. Znamená to jen přitažlivost k více než jednomu pohlaví. Někteří bisexuální lidé popisují svou identitu jako přitahovanou svým vlastním pohlavím a lidmi jiných pohlaví*“ (Barnes, Overstreet, 2020, online).

Pansexualita

Pansexuální lidé jsou přitahováni ke všem bez ohledu na pohlaví a gender. „*Předpona pan znamená "všichni", "všeho" nebo "zahrmující všechny členy" skupiny. Takže pansexuální osoba je někdo, kdo je přitahován všemi pohlavími, včetně cis, trans a genderově nonkonformních jedinců*“ (Barnes, Overstreet, 2020, online).

Nejdůležitějším rozdílem mezi bisexuálem a pansexuálem je role pohlaví při určování, kdo je přitahuje. U pansexuálních lidí pohlaví neurčuje, kdo je přitahuje. To znamená, že se mohou cítit sexuálně a romanticky přitahováni téměř ke komukoliv, bez ohledu na pohlaví. Na druhou stranu u bisexuálních lidí pohlaví určitou roli hraje, protože nemusí být přitahováni ke všem pohlavím, ale může existovat některá pohlaví, která je přitahují více a která méně. Z toho vyplývá, že každá bisexuální a pansexuální osoba má svou vlastní definici bisexuality a pansexuality a rozličné genderové faktory (Barnes, Overstreet, 2020, online).

Mezi bisexuálními a pansexuálními komunitami existuje spor, který pramení z nedorozumění ohledně definice každé nálepky. Někteří lidé si myslí, že bisexuální lidé neuznávají nebinární lidi, protože vycházejí z předpokladu, že bisexualita označuje pouze dvě pohlaví. A další skupina lidí předpokládá, že slovo pansexuál je vymyšlené pouze proto, že bisexuální lidé jsou nepochopeni a vylučují nebinární lidi (Barnes, Overstreet, 2020, online; Ferguson, Kuehnle, 2022, online).

Asexualita

Asexualita bývá označována za čtvrtou sexuální orientaci, stejně jako homosexualita, bisexualita a heterosexuality. Jedná se o méně známou a viditelnou identitu LGBT+, kolem které i v rámci komunity panuje množství nejasností a nedorozumění (Barrell, Litner, 2021, online; Petr, 2004, online; Lidé mě sexuálně nepřitahují, 2021, online).

Definice asexualit je velice jednoduchá – jsou to lidé, kteří vůči druhým zažívají malou nebo žádnou sexuální přitažlivost. Tato definici skrývá širokou škálu možností a výkladů. Můžeme jí chápat jako zastřešující pojem, který popisuje různé způsoby identifikace lidí. Rozmanité sexuální způsoby identifikace můžeme rozlišit do dvou rovin/spekter. Jednou z nich je **sexuální orientace** a druhá je **romantická orientace**. Jsou to lidé, kteří mají stejné emocionální potřeby jako všichni ostatní. Rovněž touží a vytvářejí emocionální intimní vztahy s jinými lidmi. Patří sem lidé, kteří navazují romantické a/nebo sexuální vztahy s lidmi stejného či jiného pohlaví, nebo naopak je nenavozují nikdy a kladou důraz na platonické vztahy. Co se týče sexu, někteří ho mají a někteří ne, nebo ho mají jen za určitých podmínek. Asexuální osoby mají odlišné zkušenosti od zamilovávání se, zažívání vzrušení až po vdávání a pořizování si dětí (Barrell, Litner, 2021, online; Ferguson, Raypole, Kuehnle, 2021, online; Lidé mě sexuálně nepřitahují, 2021, online).

Barrell a Litner (2021, online) se zmiňují o dalších identitách, které spadají do asexuálního spektra. Jedná se o aromantické osoby, demisexuály a šedý sexuální nebo šedý romantický. **Aromantická** patří do romantické orientace. Tito lidé zažívají malou nebo žádnou romantickou přitažlivost, neboť dávají přednost blízkým přátelstvím nebo jiným neromantickým vztahům. Mohou vytvořit queer platonické partnerství, které má stejnou úroveň jako romantické vztahy. V tomto vztahu se pak někteří lidé rozhodnou žít společně a/nebo mít společně děti. **Demisexuálové** zažívají sexuální nebo romantickou přitažlivost až po vytvoření blízkých, emocionálních spojení. **Šedý sexuální nebo šedý romantický** můžeme zařadit někde mezi sexuálním a asexuálním, což může zahrnovat někoho, kdo občas zažívá romantickou přitažlivost; někoho, kdo zažívá jen někdy sexuální přitažlivost nebo někoho, který zažívá sexuální přitažlivost, ale má velmi slabý sexuální apetit. Může se také jednat o osoby, kteří touží po sexuálním nebo romantickém vztahu a užívají si je, ale pouze za velmi specifických okolností.

V dnešní společnosti, která si zakládá na sexu a sexualitě a dokonce ji využívá např. komerčně, se zdá zcela nemožné, že někomu sex vůbec nic neříká. Asexualitu nelze pokládat za nemoc či duševní dysfunkci. Za jejím vznikem nestojí žádná příčina a ani nevypovídá o duševním zdraví dané osoby, rovněž není podmíněna geneticky, není výsledkem traumatu ani podmíněna jiným způsobem. Je to platná sexuální orientace jako je homosexualita, bisexualita a heterosexuality (Ferguson, Raypole, Kuehnle, 2021, online; Petr, 2004, online; Tzeses, Green, Kim 2022, online).

Hypersexualita

Hypersexualita nebo také erotomanie, je zařazena v MKN-10 mezi sexuální dysfunkce. Bývá definována jako extrémně zvýšená apetence (touha), abnormální sexuální výkonnost nebo jako zvýšený sexuální pud. Projevuje se excesivní (nadměrnou) masturbací i párovou pohlavní aktivitou (Brichcín, 2010, In: Weiss a kol., 2010, s. 553; Zvěřina, 2010, In: Weiss a kol., 2010, s. 339).

2.3 Transgender (trans identita) – transsexualita, transvestitismus

Transgender slouží jako zastřešující termín pro celou řadu transsexuálních projevů jako je např. drag queens, crossdresseři, gender queer, transvestité, transsexuál (TS) atd. Rovněž jsem patří i lidé s psychickými problémy (Heyer, 2020, s. 156). „*Transgender (zkráceně trans) osoba je taková osoba, jejíž skutečný gender se neztotožňuje s tím, který jí byl určen po narození*“ (Kdo jsou trans* lidé, online). Dawson (2022, s. 32) uvádí, že používání zastřešujícího slova „trans“ vede některé lidi k domněnce, že všichni tyto osoby prošly nějakou formou operace. Není to pravda, jedná se o osoby, „*kteří s genderem experimentují nebo se pohybují mezi gendery*“ (Dawson, 2022, s. 32).

„*Jde o velice různorodou skupinu osob v rámci genderové diverzity, nebo česky rozmanitosti (agender osoby, které se neidentifikují s žádným pohlavím, genderfluidní osoby, u nichž se pocit příslušnosti k určitému pohlaví může měnit v čase nebo v závislosti na situaci, a další nebinární osoby, které svůj gender prožívají zase jinak)*“ (Pavlica, 2021, online). Tato kapitola se věnuje rozlišením jednotlivých typů, ale více se pak zabývá otázkou transsexuality, kdy lidé projdou operací pohlavních orgánů.

Transsexuální projevy

Drag queens jsou „*většinou homosexuální muži, velmi okázalí a přehnaní imitátoři žen, které vidáme na předních místech v průvodu gayů*“ (Heyer, 2020, s. 156).

Crossdresseři nebo také „**převlékači**“ jsou „*obvykle heterosexuální muži, kteří nepůjdou v čele gay průvodu. Zůstávají stranou pozornosti a v soukromí domova nebo hotelu tajně nosí ženské šaty, make-up a šperky, aniž by chtěli být odhaleni*“ (Heyer, 2020, s. 156).

Transvestité jsou „typicky muži, kteří se převlékají za ženy, prožívají určité uspokojení při nošení ženského oblečení a často se druží s ostatními v přítmi barů a nočních podniků. Pro transvestity převlékání neznamena, že by se stali ženou“ (Heyer, 2020, s. 156). „Nechtější trvale žít v opačném pohlaví, ale cítí se propojeni s oběma biologickými pohlavími“ (Wielsch, 2022, online).

Gender queer a fluidní jsou „lidé experimentující se změnami pohlaví sem a tam nebo vykazují netradiční genderové projevy. Stále populárnější u dospívajících a teenagerů“ (Heyer, 2020, s. 156).

Lidé s psychickými problémy, „tito lidé mohou patřit k oběma pohlavím a trpí nevyřešenou psychickou poruchou, která se projevuje nespokojeností s tím, že jejich prožívaná genderová identita neodpovídá jejich pohlaví. Chovají se jako člověk opačného pohlaví. Po operativní změně pohlaví u těchto lidí psychická porucha stále přetrvává a potřebuje být léčena“ (Heyer, 2020, s. 156).

Historie pojmů

Fifková (2010, In: Weiss, 2010, s. 439) uvádí, že moderní sexuologie a medicína ze začátku nerozlišovala mezi transvestitismem a transsexualitou. Vše se změnilo až v posledních letech 19. století, kdy nastala potřeba odlišit lidi označované za transvestity, od těch, kteří touží po operativní změně pohlaví (Jahodová, 2011, online; Spencerová, 2003, s. 14).

Pojem transvestitismus vymyslel německý lékař Magnus Hirschfeld, kdy se ve své knize „*Transvestité: Zkoumání erotických motivů k oblékání šatů opačného pohlaví*“ zabýval případy šestnácti mužů a jedné ženy, kteří se identifikovali jako transvestité. Všiml si, že jejich touha po opačné roli je u nich různě intenzivní a různá je i jejich sexuální orientace. Další výzkum byl zastaven nástupem nacismu (Spencerová, 2003, s. 14).

V roce 1923 se Hirschfeld ve své další práci stručně zmiňuje o existenci „seelischer Transsexualismus“, tedy psychickém transsexualismu. Tento pojem je však připisován Cauldwellovi, který ho použil v roce 1949. Za „otce transsexualismu“ je pak považován Harry Benjamin, který tento pojem zpopularizoval v 50. a 60. letech minulého století (Fifková, 2010, In: Weiss, 2010, s. 439-440; Jahodová, 2011, online; Spencerová, 2003, s. 14-16). Podle něj „byla transsexualita koncovým bodem škály osob překračujících své biologické pohlaví; na opačném konci této škály byl transvestitismus“ (Spencerová, 2003, s. 16).

Transsexualita

Transsexualita nebo také TS, bývá často zaměňována s jinými trans identitami, např. s transvestitismem. Pojem transsexualita pochází ze dvou latinských výrazů – „trans“ a „sexus“, kdy „trans“ znamená „přes“ a „sexus“ pohlaví. Transvestitismus je rovněž složen ze dvou latinských slov, kde k výrazu „trans“ je přidáno slovo „vestis“, který znamená šat. Je to starší a známější sexuologický fenomén, vyjadřující někoho, který se obléká do šatů „přes“ hranici svého vlastního pohlaví. U transsexuality však již nejde jen o pouhé „obléknutí šatů druhého pohlaví, ale o „obléknutí“ jeho těla, člověk z hlediska svého tělesného pohlaví prožívá mimo, za, přes „hranice“ (Skoblík, 2006, s. 26).

Sloboda (2016, s. 62) transsexualitu definuje jako nesoulad mezi psychickou identitou (vnímáním sebe sama) a biologickým tělem nesoucím určité pohlaví. Jedná se o osoby, kteří mají „požadavek žít jako příslušník anatomicky druhého pohlaví a být za takového uznán. Většinou je to spojeno s pocitem nespokojenosti a nepříslušnosti k vlastnímu pohlaví. Existuje přání radikální léčby, aby bylo vlastní tělo co nejvíce přizpůsobeno žádoucímu pohlaví“ (Standards 2001, In: Skoblík, 2006, s. 27). „Transsexuální identita by měla trvat alespoň dva roky – nesmí být projevem duševní poruchy (zejména schizofrenie), ani nesmí být sdružena s intersexuální, genetickou nebo chromozomální abnormalitou“ (Fifková, 2010, In: Weiss, 2010, s. 440). Tato porucha postihuje oboje pohlaví, „u mužství jako biologickém pohlaví s tendencí k ženství se hovoří o male to female (m-f), u ženství jako biologickém pohlaví s tendencí k mužství se hovoří o female to male (f-m)“ (Skoblík, 2006, s. 30).

Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) transsexualitu řadí pod poruchy pohlavní identity (F64) a definuje ji jako „*žádost žít a být akceptován jako člen opačného pohlaví, obvykle spojený s pocitem nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo s jeho nevhodností, a s přáním chirurgického a hormonálního zásahu, aby tělo odpovídalo, pokud možno, preferovanému pohlaví*“ (F64 Poruchy pohlavní identity: MKN-10, 2023, online).

Mezi typické příznaky patří: **nespokojenost ve vlastním těle**, která je neustálá a intenzivní. **Odpor vůči vlastním pohlavním orgánům** (ženským nebo mužským), jsou jim odporné. U žen dochází k **odmítání močení v sedě a menstruace** a k velké **averzi vůči dívčím šatům**. U dívek se vyskytuje prohlašování o tom, že nechce, aby jí narostla prsa. U obou pohlaví je charakteristickým objektivním příznakem zpoždění puberty a přetrvávající odmítání ženských/mužských anatomických znaků (Fifková, 2010, In: Weiss, 2010, s. 440; Skoblík, 2006, s. 30).

„*Sexuální orientace může být heterosexuální, homosexuální, ale i automonosexuální čili autogynefilní. Automonosexualita (autogynefilie) označuje sexuální vzrušivost muže při představě, že je ženou. Jedná se tedy vlastně o orientaci na vlastní osobu*“ (Skoblík, 2006, s. 30-31). „*Standardní orientace transsexuálů je heterosexuální, tj. pokud f-m chtějí partnera, chtějí ženu, m-f muže*“ (Skoblík, 2006, s. 30). Skoblík (2006, s. 30-31) uvádí, že transsexuálové mají zpravidla silnou averzi vůči homosexuálům. Pokud jsou k této skupině přiřazováni, odmítají to.

Změna/přeměna pohlaví

V posledních letech přibývá počet diagnóz poruch pohlavní identity – transsexuality a žádostí o změně pohlaví. Většinou se jedná o dívky ve věkové kategorii do 18 let, které se cítí být jako chlapci. Samotný proces přeměny pohlaví je dlouhodobá, náročná a komplexní záležitost, která probíhá dle určitých přesně stanovených pravidel. Jednou z podmínek změny pohlaví je v České republice dosažení věku 18 let, dalšími podmínkami jsou stanovení diagnózy, souhlas odborné komise a samotný chirurgický zákrok, kdy dojde k přeměně pohlavních orgánů a k zneplodnění (ke sterilizaci) člověka (§ 29 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a § 21 č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách). Samotný proces vyžaduje multidisciplinární tým odborníků, složený z psychiatra, sexuologa, psychologa, endokrinologa, gynekologa nebo urologa. „*Trvá minimálně dva roky, než může pacient podat žádost k odborné komisi MZ ČR, která schvaluje operativní zákroky vedoucí k přeměně pohlaví hrazené zdravotní pojišťovnou. Hormonální substitute a sledování pacientů po operaci trvá celý jejich život*“ (Fifková, 2002, In: Fifková, Weiss, Procházka, Jarolím, Veselý, 2002, s. 43; Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online; Transsexuality přibývá – FN Brno, 2019, online; Zákon č. 89/2012 Sb.: Zákon občanský zákoník; Zákon č. 373/2011 Sb.: Zákon o specifických zdravotních službách).

U transsexuality „*neexistuje dostatek objektivních vyšetřovacích metod a při stanovení diagnózy je třeba věnovat pečlivou pozornost především vlastnímu anamnestickému pohovoru včetně typického transsexuálního vývoje, potvrzení neměnnosti stavu a odlišení transsexuality od jiných obdobných onemocnění a stavů, ať již somatických (intersexualita) nebo psychických (jiné poruchy pohlavní identity, homosexualita, psychózy a organická postižení)*“ (Fifková, 2010, In: Weiss, 2010, s. 447).

V minulosti se využíval základní model, který byl vytvořen v naší republice v Sexuologickém ústavu 1. LF a VFN v Praze. Byl to jakýsi terapeutický plán s přísnými indikačními kritérii, který proces přeměny pohlaví dělil do období pěti let. V dnešní době se od něj opustilo a používají se méně striktně vymezené postupy s maximálním zřetelem na individuální situaci daného klienta. Model, který se osvědčil jde rozdělit do následujících fází: **diagnostika, rozhodovací proces, RLT (Real Life Test) a RLE (Real Life Experience), hormonální terapie, operativní zákroky a pooperační období**. Některé fáze mají zcela přesně a konkrétně vymezenou dobu, např. hormonální terapie, ale jiné záleží na individualitě klienta, zejména u diagnostiky (Fifková, 2002, In: Fifková, Weiss, Procházka, Jarolím, Veselý, 2002, s. 43-44).

Po návštěvách několika lékařských specialistů, předstoupení před ministerskou komisí, po prodělání samotné operace se u trans ženy či trans muže mění pohlaví i úředně. Změnu jména povoluje matriční úřad na základě žádosti fyzické osoby a potvrzení poskytovatele zdravotnických služeb. Změna jména na jiné jméno nebo jména a příjmení může požádat jen osoba, u které byla změna pohlaví dokončena. U osoby, která zahájila léčbu pro změnu pohlaví – prochází hormonální léčbou, popř. provádí např. plastické operace ke své vysněné podobě, si může změnit jméno pouze na neutrální jako např. Alex, René, Andrea a příjmení musí končit na ů nebo í (Moniová, 2020, online; Změna jména a příjmení – Ministerstvo vnitra, 2022, online).

Trvání **diagnostiky** nelze odhadnout či naplánovat, je u každého klienta odlišná. Někteří klienti přijdou na první sezení a velice přesvědčivě a vyčerpávajícím způsobem demonstrují svou psychickou identitu. Tito klienti jsou naprosto přesvědčeni tím jakou mají svou pohlavní příslušnost, a následný proces diagnózy to jen potvrdí. Na druhou stranu jsou tu i klienti, kteří se hledají celé roky a diagnostiku u nich nelze nijak urychlit (Fifková, 2002, In: Fifková, Weiss, Procházka, Jarolím, Veselý, 2002, s. 44).

Transvestitismus a travesti(smus)

Transvestismus nebo také **transvestitismus** dvojí role je odvozen z dvou latinských slov „trans“ (přes) a „vestire“ (oblékání) či „vestis“ (šat). Patří mezi poruchy pohlavní identity (sexuální odchylka) a vyznačuje se občasným převlékáním do šatů opačného pohlaví a líčením z důvodu prožitku potěšení z dočasné změny sexuální identity. Jedná se převážně o heterosexuálně orientované muže žijící v manželství či v partnerství, kteří se občas převlékají do ženských šatů a případně chvíli žijí v roli ženy, ale nepřináší jim to žádné pohlavní vzrušení. Osoby s touto poruchou netouží po změně pohlaví, jedná se jen o psychické uspokojení, potěšení z dočasného pocitu zažití příslušnosti k opačnému pohlaví. Často se k tomuto chování používá termín **cross-dressing** (Kaiser, Dorsch, 2022, online; Skoblík, 2006, s. 26; Sloboda, 2016, s. 66; Svoboda, 2006, In: Svoboda, Kučerová, Češková a kol., s. 112, online; Poruchy pohlavní identity a sexuální preference, 2006, online; Procházka, 2008, In: Fifková, Weis a kol., 2008, s. 45).

„Transvestitismus je součástí genderové identity – bez ohledu na sexuální orientaci dané osoby. Často jsou to muži, kteří se také cítí jako muži“ (Kaiser, Dorsch, 2022, online).

Někteří muži svou potřebu převlékání se do ženských šatů využívají komerčně, kdy již hovoříme o **travestismu** (travesti show) (Poruchy pohlavní identity a sexuální preference, 2006, online).

Travestismus, *„chápeme jako převlékání a nalíčení se, tedy přijetí konkrétní genderové identity za účelem performace, uměleckého vyjádření, pobavení ve specifickém prostředí – tedy nikoliv v každodenním životě. Zpravidla jde o ztvárňování/nápodobu a v některých případech karikaturu žen a ženskosti (zpěvaček)“* (Sloboda, 2016, s. 67). V anglofonním prostředí se termín „travesti“ ve významu, který byl popsán výše, nevyskytuje. V tomto prostředí se používá termín „**drag**“ (drag queen/king), který je zkratka slovního spojení „dressed as girl“, tedy „převlečen za dívku“ (Sloboda, 2016, s. 67). *„Transvestité nebo crossdresseři jsou často heterosexuálně orientovaní a žijí v partnerství. Ženské transvestity jsou méně časté. Zároveň jsou však také méně nápadné, protože je běžnější, že ženy nosí mužské oblečení“* (Kaiser, Dorsch, 2022, online).

Transvestitní fetišismus nebo **transvestitismus fetišistický** je zvláštní formou transvestitismu. Jedná se o hraniční poruchu pohlavní identity (Kaiser, Dorsch, 2022, online; Procházka, 2008, In: Fifková, Weis a kol., 2008, s. 45). „*Mezinárodní klasifikace nemocí jej řadí mezi poruchy sexuální preference, a nikoliv pohlavní identity, jedná se však o stav, který je na pomezí obou poruch*“ (Fifková, 2010, In: Weiss a kol., 2010, s. 448). Řadí se mezi duševní poruchy, parafilie a perverse tzv. poruchy zaměření na způsob ukájení. Jako většina parafilií, tak i transvestitní fetišismus je popisován zejména u mužů. Tato duševní porucha se projevuje převlékáním se do ženských šatů a i doplňků jako jsou paruky, a líčením. Toto chování je však spojeno s navozováním pohlavního vzrušení (Procházka, 2008, In: Fifková, Weis a kol., 2008, s. 45). „*Po dosažení orgasmu a ústupu sexuálního vzrušení je obvykle rychle ukončeno. Většina těchto mužů je heterosexuálně orientována, mnoho z nich žije v partnerském vztahu se ženou a vedle partnerského uspokojení čas od času realizují svoji atypickou odchylku, zpravidla masturbací, výjimečně ve spolupráci s komerční sexuální pracovníci*“ (Procházka, 2008, In: Fifková, Weis a kol., 2008, s. 45).

2.4 Další + - queer, intersexualita, nebinární

V naší západní kultuře/společnosti existují od nepaměti dva termíny označující typ lidí, pohlaví – muž a žena, a nic mezitím se nevyhodnocuje. Pokud se narodí dítě, ihned dostane označení – je to kluk nebo je to holčička. Ale existují lidé, u kterých není odpověď takto jednoduchá. Náš jazyk neobsahuje slova, která by vystihla podstatu některých lidí a začlenila je tak do termínů či škatulek, jak je to ve společnosti oblíbené. Předešlé kapitoly se věnovaly nejznámějším projevům „odlišné“ sexuality – homosexualitě, bisexualitě a transgenderu (Feinberg, 2000, s. 5-7; Jarkovská, 2013, s. 15).

Lidem, kteří se oblékají a chovají jinak se říkalo různými způsoby: on/ona, mužatka, cross-dresser, passing ženská, FtM transvestita, drag king, gay atd. Pak přišel zastřešující termín transgender, pod který se „schovalo“ množství nálepek označující různé typy lidí, kteří nějakým způsobem narušili běžně uznané hranice sexuality a pohlaví. S rozvojem trans hnutí si začalo stále více lidí uvědomovat rozdíly mezi pohlavími a jejich projevy (Feinberg, 2000, s. 5-7). „*Všechny komunity nabourávají veškeré hranice pohlaví a sexuality a s nimi spojená omezení. A spojovacím článkem mezi těmito komunitami je boj za právo na svobodné vyjádření osobnosti jednotlivce*“ (Feinberg, 2000, s. 8).

Cisgender

Cisgender se používá k popisu genderové identity. Když se narodíme, je nám přiděleno pohlaví na základě pohlavních znaků – žena nebo muž. Jak jedinec vyrůstá a dozvídá se o konceptu pohlaví, může se identifikovat jako pohlaví, které mu bylo přiděleno při narození, nebo nemusí. Pokud se jedinec identifikuje se svým „přiděleným“ pohlavím, je cisgender nebo „cis“. To znamená, pokud se jedinec narodí s penisem a identifikuje se jako muž, je to cisgender muž. Stejně to platí u ženy, pokud se narodí s vagínou a identifikuje se jako žena, je to cisgender žena. Pokud se ale osoby neztotožňují se svým pohlavím, které jim bylo přiděleno při narození, musí zjistit, zda je transgender, nebinární nebo genderově nevyhovující (Ferguson, 2022, online). Právě těmito další sexuálními menšinami se věnuje tato kapitola.

Cisgender je považován za opak transgenderu, ale není to tak jednoduché. Někteří lidé se neidentifikují ani jako cisgender, ani jako transgender. Identifikují se třeba jako nebinární, nebo cisgender a gay, bisexuální, pansexuální, asexuální atd., protože každý člověk je jedinečný a existuje mnoho způsobů, jak zažít přitažlivost. Proto existují různé termíny, které popisují orientaci a genderovou identitu. Lidem tyto termíny slouží k ověření, popisu, kdo jsou. A zároveň jim tyto termíny pomáhají najít svoji komunitu, aby se cítili méně sami (Dawson, 2022, s. 38; Ferguson, 2022, online).

Queer

Slovo „queer“ nabývalo historicky různých významů. Nejdříve se toto slovo používalo k označení jinakosti či podivnosti. Dále pak sloužilo k označení osob, které nezapadaly do očekávané normy společnosti, tedy osoby neodpovídající heterosexuální orientaci. Stal se z toho hanlivý a urážlivý výraz pro homosexuály. Pozitivnější ladění přišlo až díky aktivistickým skupinám v průběhu 80. a 90. let, např. Queer Nation, ACT UP. Tato změna nastala v souvislosti s rozhořčením, které vzniklo během epidemie AIDS. Komunity LGBTQ+ byly rozzlobené pro nedostatek reakce a soucitu ze strany lékařů, politiků a i veřejnosti, a slovo „queer“ se začalo používat jako označení identity a i jako bojový pokřik - "*Jsme tady, jsme queer, nebudeme žít ve strachu*" (Ciprová, 2013, In: Himl, Seidl, Schindler a kol., 2013, s. 598; Dawson, 2022, s. 28; Kassel, Brito, 2021, online).

I přesto se queer vymyká konkrétní a přesné definici. Stal se z něj zastřešující výraz zastupující celé spektrum sexuality a genderu, nové slovo pro všechny identity patřící pod zkratku LGBTQIA. Později se stal nástrojem kritiky identity těchto osob (Ciprová, 2013, In: Himl, Seidl, Schindler a kol., 2013, s. 598; Dawson, 2022, s. 28; Sloboda, 2016, s. 67).

Dnes se již používá jako identita v nejširším slova smyslu, kdy se pod tímto termínem schovává spousta skupin. Jedná se o jakýsi identifikátor, který znamená mimo normu společnosti. Mezi normy společnosti řadíme např. cisgender, heterosexuální. Pokud se jedinec nachází mimo tyto normy, může být queer. Mohou se identifikovat „jen“ jako queer, ale také mohou tzv. vrstvit, např. někdo může být queer bisexuální, nebo queer trans muž, nebo queer biromantický asexuál (Kassel, Brito, 2021, online).

„Být queer znamená nemuset definovat svou sexuální identitu nebo gender jen jednou nálepkou“ (Dawson, 2022, s. 29).

Nebinární

Jak bylo zmíněno v předešlých kapitolách, lidé obvykle spadají do dvou kategorií značící pohlaví: muž nebo žena, označujeme je pod termínem genderově binární. Ale jak již bylo uvedeno, ne všichni lidé spadají přesně do této kategorie, proto vznikl pojem nebinární nebo také „gender fluid“ nebo „genderqueer“. Jedná se o osoby, které odmítají tradiční koncepty mužského a ženského, a tento pojem jim dává svobodu vyjádřit svůj gender, jak jen chtějí. V dnešní společnosti se ovšem setkáme s tvrzením, že je to výmysl moderní doby, rozmar mladých lidí, kteří už nevědí, co by chtěli, nebo že se jedná o vážnou psychickou poruchu (Groth, Zanartu, 2022, online; Krauszová, 2021, online).

Kampaň za lidská práva (Glossary of Terms. The Human Rights Campaign, online) definovala **nebinární** jako přídavné jméno, které popisuje osobu, „*kteřá se neidentifikuje výhradně jako muž nebo žena. Nebinární lidé se mohou identifikovat jako muž i žena, někde mezi nimi, nebo jako zcela mimo tyto kategorie. Zatímco mnozí se také identifikují jako transgender, ne všichni nebinární lidé to dělají. Nebinární může být také použit jako zastřešující termín zahrnující identity jako agender, bigender, genderqueer nebo gender-fluid.*“

Intersexualita

Intersex(ualita) či DSD je pojem, který se používá pro označení jedinců, kteří se narodili s tím, že na genitální, gonadální, chromozomální, hormonální a/nebo reprodukční úrovni nesplňují kritéria, na základě kterých společnost a medicína definuje mužství a ženství. Intersexualita se od ostatních pojmů liší v tom, že to není identita, kterou by si někdo mohl vybrat. Samotný pojem „intersex“ lze přeložit jako „mezipohlavnost“, tedy někdo kdo se nachází mezi pohlavími. Dříve byl používán pojem „hermafrodit“, který znamená nositel obou pohlaví. Dnes se od tohoto označení ustupuje, neboť je bráno jako znevažující, hanlivé. V medicíně se pak setkáme s termínem DSD, „*disorder of sex development*“, do češtiny se překládá jako porucha pohlavního vývoje (Dawson, 2022, s. 38; Fafejta, 2016, s. 165-166; Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online). „*Lékaři považují výraz porucha za nehodnotící popis stavu jedince, mimo medicínu je ale termín DSD často shledáván jako problematický, neboť v běžné řeči slovo porucha označuje něco, co je třeba opravit a odstranit. Odpůrci výrazu porucha pak zdůrazňují, že termín intersex není nutno vnímat jako doslovnou mezipohlavnost – to, že je někdo intersex, neznamena, že se zároveň nemůže považovat za muže nebo ženu*“ (Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online).

Fafejta (2016, s. 165-166) zmiňuje některé intersexuální stavy např. kongenitální adrenální hyperplazie (CAH), syndrom testikulární feminizace (AIS), Klinefelterův syndrom atd. Patří sem i různé malformace genitálu či neexistence některých orgánů. Jedná se třeba o chlapce, kteří se narodí úplně bez penisu nebo s tzv. mikropenisem. U Klinefelterova syndromu jde o muže, „*kteří se narodí s chromozomem navíc (XXY), takoví jedinci mají mužské genitálie, ale v pubertě se jejich tělo začíná feminizovat, ne však genitál – rostou jim nadra, zvětší se boky atd.*“ (Fafejta, 2016, s. 165-166).

Intersexualitu nelze zařadit pod pojem transgender, „*jelikož mohou souhlasit s genderem, který jim byl přidělen*“ (Dawson, 2022, s. 38). Ale spojuje je problematika týkající se genderu, neboť mnoho intersexuálních lidí později nesouhlasí s genderem, který jim byl přidělen a chtějí ho změnit (Dawson, 2022, s. 38).

U intersexuálů nastává závažný problém ihned po jejich narození, kdy je rodičům a lékařům nařizováno registrovat dítě pod pohlavím. Česká republika identifikuje lidi prostřednictvím dvou uznaných pohlaví, muž nebo žena. „*To vytváří tlak na lékaře i rodiče, kteří musí krátce po narození dítěte s variacemi pohlavních znaků rozhodnout, zda se jedná o dívku nebo chlapce. Jiná možnost u nás zatím není přípustná. Pro děti s variacemi pohlavních znaků to může být problematické, protože jejich pohlaví nemusí být jednoznačně určitelné. Může se tak stát, že je jim po narození v časovém tlaku určeno například ženské pohlaví, následně provedeny lékařské zákroky upravující ženské genitálie, a po určité době se projeví komplikace související s tím, že pohlaví nebylo určeno správně. Pokud tedy dítěti s variacemi pohlavních znaků bylo po narození chybně určeno pohlaví, musí počkat až do dospělosti a poté podstoupit další přeoperování pohlavních orgánů. Nebude navíc moci mít vlastní děti*“ (Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online).

„*Z hlediska úředního pohlaví proto mohou být problematické zejména situace, kdy se v průběhu času ukáže, že úřední pohlaví neodpovídá skutečnému psycho-sociálnímu pohlaví (genderu) dotčené osoby. Pro takové případy by mělo být možné registrované pohlaví změnit, a to i v případě, že se jedná o nezletilého člověka. Mezi mezinárodními institucemi, včetně Evropského soudu pro lidská práva, již panuje široká shoda, že podmínkou změny pohlaví nemají být chirurgické zákroky ani sterilizace. Velká část mezinárodních institucí vnímá jako problematický i požadavek diagnózy transsexualismu*“ (Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online).

2.5 Komunita LGBTQIA+

LGBT+ jsou menšina, která se donedávna skrývala a měla zvláštní místa setkání. Může za to homofobie a strach ze slovního či fyzického napadení, proto potřebovali vyhrazená místa, kde by se mohli setkávat beze strachu. Do určité míry to platí i nyní v jednadvacátém století. Dnes ale tato místa neslouží pouze k tomu, aby zde byli beze strachu sami sebou, ale jsou to místa setkání, porozumění, pomoci, sblížení, šíření informací atd. Zejména jsou to podpůrné skupiny pro jedince i jeho rodinu a přátelé.

V České republice existuje spousta organizací, spolků, klubů, které se snaží LGBT+ menšině pomoci, rozšířit o této menšině povědomí a zlepšit jim kvalitu jejich života. Jsou to komunity lidí, kteří se snaží např. prosadit manželství pro všechny, rozšířit povědomí o dané problematice, snaží se o zrušení úřední tranzici atd. Zde jsou krátce představeny některé organizace, spolky atd.

Prague Pride z.s.

Prague Pride je nevládní nezisková organizace, jejichž posláním je utvářet respektující a bezpečné prostředí pro LGBT+ lidi. Snaží se jim zajistit prostředí, kde mohou být sami sebou. Pomáhají LGBT+ lidem s jejich sebezpětím a s coming outem. V České republice se snaží o rovné podmínky, snaží se být oporou, věnují se předsudečnému násilí. Dále se zabývají vzděláváním na školách, ve firmách a odborných profesích. Založili iniciativu **Jsme fér**, jsou spoluzakladatelé platformy **Pride Business Forum**, pořádají každoročně **festival Prague Pride**. Dále založili poradnu **Sbarvouen.cz** a skrz **projekt #ozvise** se věnují předsudečnému násilí. Snaží se propojovat LGBT+ lidi mezi sebou, proto založili **první LGBT+ komunitní centrum** v České republice (O spolku: Prague Pride, online).

Jsme fér

Jsme fér je iniciativa, která vznikla v roce 2017 pod záštitou organizace Amnesty, Logos Česká republika, Mezipatra, Prague Pride, PROUD a Queer Geography. Usilují o úplné zrovnoprávnění LGBT lidí v České republice, zejména pak bojují za právo, aby stejnopohlavní páry mohli uzavírat manželství a mohli adoptovat, osvojit si děti (Houdek, 2021, online; Jsme fér.cz In: Prague Pride, online).

Sbarvouen.cz

Jít s barvou ven není jednoduché, a proto vznikla tato poradna. Pomáhají lidem, kteří řeší svou sexuální orientaci nebo genderovou identitu. Nemusí jít vždy jen o lidi, kteří sami procházejí coming outem, ale jedná se i o rodiče či příbuzné těchto lidí. Tato poradna funguje online, také jako podpůrná skupina pro osoby řešící svůj coming out a dále podpůrná skupina pro rodiče (Sbarvouen.cz, online).

„Na počátku projektu stála nešťastná sebevražda 14letého Filipa, který neunesl homofobní postoje české společnosti. Jeho teta, moderátorka Ester Janečková, je patronkou projektu. S barvou ven provozuje spolek Prague Pride“ (Sbarvouven.cz, online).

Spolek se snaží seznámit lidi všech věkových kategorií se vším, co potřebují vědět o coming outu a LGBT+ světě, buď prostřednictvím článků nebo seznámením s lidmi, co sami prošli coming outem. Jelikož většina homofobie a šikana se zakládají na neinformovanosti, zakládají si na tom, aby se o LGBT+ lidé dozvěděli více (O nás: O Sbarvouven.cz In: Sbarvouven.cz, online).

Trans*parent z.s.

„Organizace Trans*parent z. s. usiluje o prosazování práv a pozitivních společenských změn ve prospěch transgender, nebinárních a intersex osob. Sdružení bylo založeno v Praze na jaře 2015 kvůli potřebě vzájemného sdílení informací a zkušeností i změny politiky v oblasti rovnosti transgender osob. Trans*parent se tak snaží prosazovat pochopení a přijetí trans, nebinárních a intersex osob jak na společenské, tak na legislativní úrovni“ (Kdo jsme: Prostor pro sdílení a porozumění In: Transparent z. s, online).

Vytvářejí prostor pro setkávání transgender, nebinárních a queer osob, dále organizují podpůrné skupiny a individuální sociální a právní poradenství zadarmo. Snaží se šířit povědomí o trans problematice, např. prostřednictvím médií se kterými aktivně spolupracují (Kdo jsme: Prostor pro sdílení a porozumění In: Transparent z. s, online).

PROUD z.s.

PROUD je platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, která podporuje rodičovství a adopce, lepší vzdělání, šťastné dětství a dospívání, manželství, přátelské pracovní prostředí, kvalitní stáří a snaží se o posílení hlasu LGBT+ a o vytvoření nestereotypního obrazu v médiích. Rovněž bojují proti násilí, snaží se o zajištění ochrany před diskriminací na pracovišti, o lepší vymahatelnost práva pro LGBT+ osoby atd. (Dlouhodobé cíle PROUDu In: PROUD, 2014, online).

Mezi jejich projekty patří **Neviditelné menšiny – zviditelnění LGBT mládeže, rodin a seniorů**, který probíhal od roku 2015 do roku 2016. Jednalo se o vzdělávací a osvětové aktivity. Jejichž hlavním cílem bylo zviditelnění LGBT+ rodin, dospívajících, seniorů a seniorek. Dále o zlepšení práce budoucích i současných odborníků a odbornic z oblasti sociální práce a pedagogů (Projekty In. PROUD, 2016, online).

3 Nepřátelské projevy vůči sexuálním menšinám

Ve společnosti dochází k nenávistnému/nepřátelskému chování na základě např. odlišného náboženství, rasy, etniky anebo také na základě odlišné sexuální orientace. Pokud člověk projde procesem sebeidentifikace, kdy si vnitřně uvědomí svoji sexuální orientaci. Další fází je vnější identifikace, kdy musí jít tzv. s barvou ven, coming out, který může a nemusí být jednoduchý. Tímto coming outem prochází pokaždé pokud se setká s novými/cizími lidmi. Během tohoto „přiznání“ může dojít k nepřátelským projevům vůči jeho sexuální orientaci.

3.1 Diskriminace na základě sexuální orientace

Sexuální orientace, jak bylo uvedeno v kapitole výše, označuje celoživotní, neměnný, nositelem nezvolený stav sexuální preference. Osoby, které se identifikují jako lesby, gayové, bisexuálové nebo transgender se kvůli své sexuální identitě mohou setkávat s diskriminací, obtěžováním nebo nerovnému zacházení od lidí, kteří se jejich odlišné orientace bojí nebo se jim nelíbí. Jedná se tzv. diskriminace na základě sexuální orientace, kterou můžeme definovat jako odlišné zacházení s jednotlivcem, kvůli jeho skutečné nebo vnímané sexuální orientaci. Může k tomu dojít i v důsledku spojení jednotlivce s osobou jiné sexuální orientace. Tyto osoby nemusí být diskriminovány jen na základě své odlišné sexuální orientace, ale mohou být rovněž diskriminovány nebo obtěžovány na základě svého pohlaví, genderové identity, zdravotního postižení (př. HIV) nebo rodinného stavu. K této diskriminaci může docházet ze strany náboženských institucí, společností nebo i vlády, např. otázka manželství pro stejnopohlavní páry, nebo umožnění adopce pro stejnopohlavní páry, tomu se bude věnovat další kapitola (Berry, 2017, online; What is homophobia?, 2023, online).

Antidiskriminační zákon

V České republice je diskriminace na základě sexuální orientace zakázána. Upravuje ji na ústavní úrovni, v Listině základních práv a svobod, v zákoně č. 198/2009 Sb. Antidiskriminační zákon (Sochorová, Plešková, 2009, online).

Antidiskriminační zákon (zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací) byl přijat v roce 2009 a „vymezuje právo každé fyzické osoby na rovné zacházení a zákaz diskriminace v oblasti práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, členství v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, sociálnímu zabezpečení aj.“ (Sochorová, Plešková, 2009, online).

„V antidiskriminačním zákoně jsou vymezeny pojmy *přímé a nepřímé diskriminace, obtěžování, vč. sexuálního obtěžování, přípustné formy rozdílného zacházení, zásada rovného zacházení pro muže a ženy v sociálním zabezpečení pracovníků a upraveny právní prostředky ochrany před diskriminací*“ (Sochorová, Plešková, 2009, online).

Diskriminace

Obecně **diskriminaci** definujeme jako takové jednání, „*kdy je s osobou zacházeno méně příznivě na základě domnělého důvodu*“ (Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), online). Za diskriminaci se považuje **obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci**. Dále toto nerovné či nerespektující chování, diskriminaci můžeme rozdělit do čtyř typů: **přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování a viktimizace** (Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), online; Sexual orientation discrimination, 2016, online).

„**Přímou diskriminací** se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru“ (Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), online).

Příklad přímé diskriminace na základě sexuální orientace je např. situace, kdy majitel hotelu odmítne poskytnout dvoulůžkový pokoj dvěma mužům. Nebo během pracovního pohovoru se žena zmíní o své přítelkyni, a na základě této zmínky ji zaměstnavatel práci nenabídne, i když je to nejlepší kandidátka (Sexual orientation discrimination, 2016, online).

Nepřímá diskriminace je takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě neutrálního ustanovení, tedy určitých pravidel, politiky nebo praxe se znevýhodňují/diskriminují osoby s odlišnou sexuální orientací (Sexual Orientation Discrimination, 2021, online; Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), online).

Obtěžováním se rozumí nežádoucí chování, které porušuje důstojnost osoby nebo vytváří zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé prostředí související se sexuální orientací někoho jiného. Může také zahrnovat urážlivé nebo hanlivé poznámky o sexuální orientaci, transgenderovém statusu osoby nebo o změně pohlaví (Sexual Orientation Discrimination, 2021, online; Sexual Orientation and Gender Identity (SOGI) Discrimination, 2020, online; Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), online).

V Českém prostředí se setkáváme nejčastěji s termínem **šikana**. Vágnerová (2000, s. 283) definuje šikanu „*jako násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit.*“ Šikana má řadu variant jako je šikana skrytá, která se vyznačuje sociální izolací a vyloučením oběti, druhou je šikana zjevná, která se vyznačuje fyzickým násilím a ponižováním, psychickým ponižováním a vydíráním, destruktivních aktivit zaměřených na majetek oběti (Vágnerová, 2000, s. 285). Pojem šikana český právní řád nedefinuje. Nejvíce se k tomuto pojmu blíží právní termín „obtěžování“ (Šabatová, 2019, online).

Viktimizace je proces poškozování a způsobování újmy, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu (Zbořilová, 2020, In: Boukalová, Gillernová a kol., 2020, s. 130, online).

Tyto projevy diskriminace, nevhodné poznámky, obtěžování nebo odlišné chování k osobám patřícím do LGBTQ+ skupiny mohou později vést až k projevům násilí, rasismu nebo fyzickým útokům či sexuálnímu napadení.

Z výzkumů, které byly realizovány v České republice vyplývá, že co se týče různých projevů nežádoucího a nepříjemného chování proti LGBTQ+ dominují vtipy o této menšině v rámci každodenního života, také urážlivá vyjádření ze strany politiků, projevy nenávisti a averze, útoky a obtěžování. Averze a projevy nenávisti vůči skupině LGBTQ+ se projevuje zejména měkkou formou jako je výsměch nebo urážky, verbální a psychické obtěžování, vyhrožování. K těmto nepřátelským projevům podle těchto výzkumů dochází nejčastěji v prostředí školy či univerzity, v práci a zaměstnání, a v poslední řadě prostředí zboží a služeb. Ve většině případů tyto diskriminační projevy nejsou řešeny. Dále z těchto výzkumů vyšlo, že situace gayů, leseb a bisexuálních lidí je zdaleka lepší než situace trans lidí (Pitoňák, Macháčková, 2023, online; Šabatová, 2019, online).

Sexuální stigmatizace

Za diskriminaci na základě sexuální orientace může stát tzv. předpojatost, předsudky, stigmatizace či předsudečné názory. Než se budeme věnovat sexuálním předsudkům zaměříme se na pojem **stigma**, který s předsudky úzce souvisí. Stigma definuje Goffman (2003, s. 10-11) jako jakýsi atribut, který určitou osobu odlišuje od ostatních a který se vyznačuje méně žádoucím rázem. Může se jednat o selhání, nedostatek nebo handicap. Je to tedy odlišnost silně diskreditujícího a negativní rázu.

Předsudek chápeme v širším slova smyslu jako uzavřený postoj k čemukoliv, jako např. k vlastní životní situaci, k chování jiné osoby či osob, k události apod. Tento postoj se utváří jednou danou náboženskou či ideologickou determinantou, nezávisí na okamžité situaci a neopírá se o porozumění (Keller, 2017, online).

Můžeme tento pojem také definovat jako předem vytvořený názor, především nepřiznivý, který se vytváří na základě nedostatečných znalostí. Jedná se o nesnášenlivost nebo nechuť, znevýhodnění nebo újma k odlišným lidem jako jsou lidé odlišné sexuální orientace, rasy, náboženství atd. (Cambridge Dictionary, 2023, online). Hlad'o (2016, s. 101) zmiňuje termín **sexuální předsudky** od G. Hereka, který tento široce koncipovaný termín vztahuje na všechny negativní postoje založené na sexuální orientaci. Sexuální předsudky mají podle Hereka „*tři rysy: reprezentují postoje, které jsou zaměřeny na sociální skupiny a její členy a jsou negativní, tedy zahrnují nepřátelství nebo odpor*“ (Hlad'o, 2016, s. 101).

Sexismus

Termín „sexismus“ vznikl ze dvou slov: sex a rasismus, kdy ho v roce 1960 použilo Americké ženské hnutí k boji za rovnost mezi muži a ženami. Sexismus je forma diskriminace na základě pohlaví (Aufschnaiter, 2019, online).

Benater (2016, s. 13) nazývá sexismus „pohlavní diskriminací“, „diskriminací podle pohlaví“ nebo „sexistickou diskriminací“. Sexismus je kontroverzní termín, který nemá jednotné standartní použití, neboť se užívá různými způsoby. Obvykle je definován jako nespravedlivá diskriminace pohlaví, která vychází ze lživých a předpojatých představ jednotlivců o lidech jiné sexuální orientace, pohlaví (Warren, 1985 In: Benater, 2016, s. 14). Další definice vychází z předpokladu nadřazenosti (dominance) a podřazenosti (útlaku) jednoho pohlaví druhým (Frye, 1983 In: Benater, 2016, s. 14).

Jedná se tedy o znevýhodnění, devalvací, zranění a útlak osoby nebo skupiny na základě pohlaví, sexuální orientace. Sexismus lze rovněž chápat jako myšlenku, že pohlaví má řád a posloupnost. Neboť existují očekávání a role, které se týkají toho, jak by se měli muži a ženy chovat např. v rodině, v domácnosti nebo i v sexualitě. Tyto myšlenky se mohou projevit v sexistických postojích (např. redukce žen na sexuální objekty; je to žena, pak má určité úkoly), sexistických prohlášeních (např. muži nemohou projevovat city, muži jsou cennější než ženy) a sexistických činech (např. znevýhodnění, diskriminace), které se mohou objevit v každodenním životě. Sexismem jsou převážně postiženy ženy a sexuální menšiny jako homosexuálové, trans lidé atd., ale mohou tím trpět i muži (Hilpert, Schüller-Ruhl, Meyer, 2022, s. 175; Homophobie, Heterosexismus und Heteronormativität, Stadt Wien, online).

Negativní pohled na sexuální menšiny můžeme brát jako důsledek heteronormativity (heteronormativního nastavení společnosti), kterou definujeme jako předpoklad, že všichni jsou heterosexuální. Heterosexualita je brána jako výchozí sexuální orientace a jako jediný, normální způsob vyjádření sexuality a přitažlivosti. Heteronormativita se projevuje různými způsoby, ale nejčastěji se s ní setkáváme v masmédiích a především ve výchově. V masmédiích se tento problém v posledních letech již mění a jsou ukazovány i jiné formy vztahu. U výchovy se tento fenomén nemění. Modely výchovy dopředu nepočítají s tím, že dítě nebude heterosexuální a/nebo že se neztotožní s jednou ze dvou tradičních genderových rolí. To platí i o příručkách a poučkách, které rovněž nepočítají s jinou sexuální orientací. Pokud se dítě projevuje jinak než podle očekávání a genderových norem, je toto chování bráno jako patologické. Tato myšlenka jediného normálního vyjádření sexuality může vést k diskriminaci, šikaně a dalším problémům např. k **heterosexismu**. Ve veřejném prostředí se spíše setkáváme s pojmem **homofobie**, dále také **transfobie**, **bifobie** (Dawson, 2022, s. 74; Fafejta, 2016, s. 129; Resnick, 2022, online; Sloboda, 2016, s. 55).

„Heterosexismus popisuje společenský systém moci a/nebo individuální postoj, který odmítá, stigmatizuje a devaluje jakoukoliv ne-heterosexuální sexuální orientaci nebo jinou sexuální touhu či chování, nebo jinou genderovou identitu“ (Sauer, 2018, online). To vede k předpokladu, že heterosexualita je nadřazená homosexualitě a dalším sexuálním identitám (Glossary & Thesaurus: A-Z Index, online).

Homofobie

Pojem homofobie byl zaveden psychologem G. Weinbergem na konci 60. let minulého století. „*Diskutován byl poprvé v jeho knize Society and the Healthy Homosexual (Weinberg, 1972)*“ (Hlad'o, 2016, s. 101). Slovo homofobie pochází z řečtiny a skládá se ze dvou slov „homos“ (rovný) a „phobos“ (strach) (Aufschnaiter, 2020, online). Homofobie je „*kulturně vytvořený strach nebo předsudky vůči homosexuálům, které se někdy projevují právními omezeními nebo v extrémních případech šikanou nebo dokonce násilím proti homosexuálům (někdy nazývané "gay bashing")*“ (Anderson, 2023, online). Smetáčková, Braun (2009, s. 9, online) definují homofobii jako „*obavu z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita předpokládána.*“ Ačkoliv by se ze slova fobie mohlo zdát, že jde o psychologický termín značící iracionální strach z něčeho, není tomu tak. Jedná se o termín popisující různé sociální jevy a odkazuje na postoje od mírné nechuti až po odpor k homosexuálům. Jedná se o kulturně podmíněnou reakci na homosexualitu. Postoje k homosexuálům se v průběhu let i v různých kulturách liší (Anderson, 2023, online; Sloboda, 2016, s. 55).

Homofobie je brána jako diskriminace, neboť je motivem a projevem nepřátelských postojů. Jak bylo uvedeno výše má diskriminace různé podoby. Většinou mají projevy kumulativní povahu, tedy že mají stupňující charakter. Nejdříve se jedná o subtilní podobu (např. vtípky, poznámky, posměšky) a později může dojít až k těm krajním, tedy k psychickému týrání, fyzickému a sexuálnímu násilí, k šikaně (Sloboda, 2016, s. 56).

Sloboda (2016, s. 56) zmiňuje několik výzkumů, z kterých vyplývá, že v českém prostředí jsou nejčastější vtípky, nevhodné poznámky či posměšky, které se týkají celé skupiny LGBTQ+ lidí, nejen homosexuálů. U homosexuality je specifické to, že je neviditelná, tedy nerozpoznatelná a ne/prokazatelná. Proto je homofobie zpravidla namířena na osoby, které jsou jen domněle homosexuální, např. zženštilost u mužů a zmužnělost u žen.

I přesto, že název homofobie odkazuje pouze na homosexuály, lze tento pojem brát jako zastřešující termín označujícího někoho, kdo má obecný problém s LGBTQ+ lidmi nebo jakoukoliv specifickou orientací. Pokud chceme ale rozlišit nepřátelské chování na konkrétní identity, lze použít termíny **transfobie** a **bifobie**. Oba pojmy označují nepřátelské projevy směřující proti jejich genderové identitě. Bisexuální osoby jsou buď nuceny si jednoznačně vybrat jaké pohlaví/gender sexuální partnera/ky preferují, anebo je bisexualita brána jako fáze, která přejde. Trans lidé jsou nuceni si vybrat kdo jsou, zda muž či žena a jsou nuceni, aby tak vypadali (Resnick, 2022b, online; Sloboda, 2016, s. 57).

Příčin homofobie je mnoho, např. náboženství, strach z neznámého a nedostatek vzdělání. **Náboženství** jako příčina homofobie, pramení z náboženských textů, kde se mluví proti vztahům stejného pohlaví. Věřící pak tyto texty používají jako „důkaz“, že Bůh nepřijímá LGBTQ+ identity. **Strach z neznámého**, samo o sobě vychází z názvů homofobie – fobie (strach). Je snadné bát se něčeho, co neznáme. Často jsou lidé homofobní, protože s osobou patřící k LGBTQ+ nikdy nemluvili a neznají ji. A neuvědomují si, že jsou tito lidé stejní jako oni. **Nedostatek vzdělání** souvisí se strachem z neznámého, neboť čím více lidí je vzdělaných o LGBTQ+, tak tím méně k nim budou mít negativní postoje (Horton, Senffner, Schiffner, Riveria, Foy, 1993, s. 22-23, online).

Smetáčková, Braun (2009, s. 17–19) zmiňují **příčiny homofobie ve vztahu k genderovým stereotypům**. Tyto genderové stereotypy vycházejí z principu genderu, který je založen na tom, že všichni lidé jsou rozděleni na ženy a muže. A k tomuto dělení je spojováno většina věcí, barev, sociálních sfér, aktivit, zájmů, hodnot atd., která jsou buď ženská (feminin) nebo mužská (maskulinní). Genderový řád stojí na tom, že vše lze rozdělit na dvě skupiny – žena/muž nebo ženské/mužské. Pokud se objeví nějaká odchylka vyvolává pochybnosti a nedůvěru, pocity ohrožení a strachu. A z toho vyplývá rozlišení homofobie na dvě formy, které mají odlišné příčiny. První příčinou negativních postojů je sexuální orientace a sexuální chování. Týká se to osob, které projevili svoji homosexualitu, bisexualitu či transsexualitu. Může to vypadat např. „*Nesnáším ho, protože je teplej!*“ (Smetáčková, Braun, 2009, s. 19). Druhou příčinou negativního postoje je používání nálepky homosexuality jako prostředku k projevení negativního postoje k člověku, který se nějak svým vzhledem či chováním odlišuje od těch tradičních představ, např. „*Ona je divná, nezajímá se o oblečení ani o kluky. Je to lesba*“ (Smetáčková, Braun, 2009, s. 19).

Homofobie má mnoho **negativních dopadů** na LGBTQ+ lidi, protože negativní přesvědčení a činy mohou ovlivnit fyzické a duševní zdraví. Tyto dopady mohou zahrnout např. snížení duševního zdraví, zhoršení fyzického zdraví, stres a trauma, zvýšené riziko sebevražd, zvýšené riziko zneužívání návykových látek a nižší kvalitu života. Ke snížení dopadu diskriminace a stigmatizace může přispět sociální podpora od okolí – od rodiny, přátel, komunity atd. (Stigma and Discrimination, CDC, 2016, online).

Rodiče a opatrovníci dětí LGBTQ+ mohou zásadně přispět k současné a budoucí duševní a fyzické pohodě svého dítěte. Nejdůležitější ve vztahu je komunikace, kdy by měli rodiče a opatrovníci otevřeně mluvit se svým dítětem/dospívajícím o jakýchkoli problémech nebo obavách. Také by měli sledovat chování dítěte, které by mohlo ukázat, že jejich dítě je šikanováno nebo zažívá násilí. Umět s dítětem/dospívajícím otevřeně mluvit a naslouchat, diskutovat o sexuální orientaci. Dokázat jim, že jsou milováni a podporováni. Rovněž by v rozhovoru mělo zaznít témata týkajících se bezpečného sexu, pohlavně přenosných chorobách a prevenci HIV (Stigma and Discrimination, CDC, 2016, online).

Rovněž školy by se měli zaměřit na pomoc a podporu mladých LGBTQ+ lidí. *„Pozitivní školní prostředí je spojeno s méně depresemi, méně sebevražednými pocity, nižším užíváním návykových látek a méně neomluvenými školními absencemi mezi LGBT studenty. Školy mohou pomoci vytvořit bezpečnější a podpůrnější prostředí tím, že zabrání šikaně a obtěžování, podpoří propojení škol a podpoří zapojení rodičů“* (Stigma and Discrimination, CDC, 2016, online).

K tomuto výsledku může přispět několik následujících zásad a postupů, např. podporovat respekt ke všem studentům a nedovolit šikanu, obtěžování nebo násilí vůči studentům. Podporovat školní kluby pro studenty všech sexuálních orientací. Zaměřit se na vzdělávací materiály, aby obsahovaly relevantní informace o HIV, STD. Povzbuzovat zaměstnance školy k tomu, aby vytvářeli bezpečné a podpůrné prostředí. Vzdělávat je v oblastech týkajících se témat zaměřených na sexuální menšiny atd. (Stigma and Discrimination, CDC, 2016, online).

Rodičům, opatrovníkům nebo i školám mohou pomoci různé organizace a online informační zdroje, skupiny, které pomohou dozvědět se více o tom, jak podpořit, pomoci a rozvíjet své dítě nebo žáka (Stigma and Discrimination, CDC, 2016, online).

3.2 Současná situace LGBTQ+ komunity z pohledu práva

„Právní normy odrážejí postoj společnosti k sociálním jevům, ale zároveň je zpětně pomáhají vytvářet“ (Procházka, Graupner, online). V současnosti je ve středoevropských podmínkách homosexuální chování mezi dospělými právně tolerováno, ale postoje veřejnosti k homosexualitě a k sexuálním menšinám nejsou vždy liberální a mnohdy bývají tito lidé diskriminováni (Procházka, Graupner, online).

Homosexualita (homosexuální styk) byla považována za nemoc a pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví byl brán jako trestný čin. V České republice dochází ke změně v oblasti LGBT+ práv v roce 1961, kdy vyšel nový trestní zákoník, který obsahoval dekriminální homosexualitu. Další změna práv nastala po Sametové revoluci, kdy došlo k sjednocení hranice legálního věku způsobilosti k pohlavnímu styku na 15 let. Dříve byla tato hranice stanovená na 15 let pro heterosexuály a 18 let pro homosexuály (LGBTI+ v České republice, Amnesty International, 2022, online). *„Směrem k rovnoprávnosti gayů a leseb přispěl i „antidiskriminační zákon“, který zakazuje nerovné zacházení z důvodu sexuální orientace člověka“* (LGBTI+ v České republice, Amnesty International, 2022, online). Na konci 20. století nastal pro gay a lesbickou menšinu velký úspěch, neboť Světová zdravotnická organizace (WHO) v květnu roku 1992 (s účinností od 1. ledna 1993) vyjmula homosexualitu z mezinárodní klasifikace nemocí. Pohled na homosexuální styk během let zaznamenal řadu změn. Začaly se v řadě zemích povolovat sňatky a adopce dětí, nebo alespoň registrované partnerství. I když se situace LGBT+ menšiny výrazně změnila, v řadě zemích stále nejsou práva rovnocenná s právy heterosexuálů (Brádková, 2012, online).

Podle žebříčku organizace ILGA-Europe, která hodnotí evropské státy podle postoje k sexuálním menšinám si nejlépe z evropských zemí vede Malta. Nejhůře se v tomto šetření v Duhové mapě Evropy (Rainbow Europe) umístil Ázerbájdžán, Turecko a Arménie (Duhová mapa Evropy, iRozhlas, 2019, online; Procházka, Graupner, online; Rainbow Europe: Czech Republic, ILGA-Europe, 2022, online).

Česká republika skončila v roce 2022 na stupnici ze zkoumaných 49 zemí na 32. místě, což ji řadí spíše mezi země, kde se porušují práva a příslušníci menšin jsou diskriminováni. Ke zlepšení právní a politické situace LGBTI osob v České republice má ILGA-Europe tři doporučení. Prvním doporučením je „*přijetí právních opatření k zajištění rovnosti manželství pro všechny*“ (Rainbow Europe: Czech Republic, 2022, online). Druhým doporučením je „*přijetí právních předpisů, které umožní párům stejného pohlaví přístup ke společné adopci*“ (Rainbow Europe: Czech Republic, 2022, online). Třetí doporučení se týká reformy právního rámce pro právní uznání pohlaví, který by měl být spravedlivý, transparentní, založen na procesu sebeurčení a rovněž by měl být bez zneužívajících/neoprávněných požadavků. Mezi neoprávněné požadavky patří sterilizace, lékařská diagnóza, chirurgický/lékařský zákrok, povinný rozvod nebo věkové omezení (Duhová mapa Evropy, iRozhlas, 2019, online; Rainbow Europe: Czech Republic, 2022, online).

LGBT+ osoby a osoby, kterým na jejich právech záleží, bojovali a bojují za rovná práva zejména pokud jde o manželství, adopci dětí, úpravu zákona o tranzici, dále o zaměstnání, vzdělání, bydlení, rovnost zdravotní péče a ochranu před zločiny z nenávisti.

Manželství pro všechny

Ve světě již existuje na všech sedmi kontinentech 34 zemí, kde mohou jedinci stejného pohlaví uzavírat manželství ve stejné podobě jako heterosexuálové. Tedy přes 16 % populace má možnost manželství pro všechny. V další země poskytují svým gay a lesbickým obyvatelům jinou formu ochrany než manželství. Postupně si vlády a široká veřejnost uvědomují, jak je ochrana všech milujících se párů a rodin s dětmi bez rozdílů důležitá pro všechny, neboť to pomáhá a posiluje celou společnost (Rambousková, 2023b, online).

Mezi Evropské země, které umožňují manželství pro všechny patří Slovinsko (2022), Švýcarsko (2021), Rakousko (2019), Německo (2017), Malta (2017), Irsko (2015), Lucembursko (2015), Finsko (2014), Velká Británie (Anglie, Skotsko a Wales - 2014), Francie (2013), Dánsko (2012), Island (2010), Portugalsko (2010), Švédsko (2009), Norsko (2009), Španělsko (2005), Belgie (2003) a Nizozemsko (2001) (Rambousková, 2023b, online).

Mezi další země, které jsou pro manželství pro všechny a umožňují i adopci patří např. Kanada, Jižní Afrika, Brazílie, Nový Zéland, Spojené státy americké, Austrálie atd. (Rambousková, 2023b, online).

V České republice stejnopohlavní páry zatím nemohou uzavřít manželství, ale mají možnost od roku 2006 vstoupit do registrovaného partnerství. Registrované partnerství a manželství není to samé. Existuje velké množství rozdílů. Registrované partnerství je administrativní úkon, který lze vykonat pouze na 14 určených úřadech beze svědků. Jedním z velkých rozdílů je právní stránka a vztah k dětem (Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, Jsme fér, online; LGBTI+ v České republice, Amnesty International, 2022, online).

Ve vztahu k dětem/k dítěti nemůže registrovaný partner přiosvojit si dítě druhého partnera (např. z předchozího vztahu). Registrovaní partneři si **nemohou osvojit** ani **adoptovat dítě** z ústavu. **Nemohou se stát pěstouny**. Tato nemožnost si osvojit dítě nebo přiosvojit si dítě druhého partnera způsobuje řadu problémů. „Zákonným rodičem“ je pouze jeden z páru, i když se o dítě starají oba stejně. Druhý rodič je k dítěti z hlediska práva brán jako cizí člověk, který nemá po rozvodu nárok se s dítětem stýkat/vídat ho, nemusí přispívat na jeho péči, dítě nemá nárok na sirotčí důchod atd. Druhý rodič také nemá právo získat o dítěti všechny informace o zdravotním stavu, být s ním v průběhu hospitalizace atd. (Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, Jsme fér, online).

Registrovaným partnerům nevzniká společné vlastnictví. Po úmrtí jednoho z registrovaných partnerů nemá druhý nárok na vdovský nebo vdovecký důchod. Rovněž po smrti nepřichází na druhého nárok na důchod, dávky (nemocenské) atd. (Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, Jsme fér, online).

Manželství pro gay a lesbické páry v České republice podporuje přes 65 % lidí. Pro LGBT+ lidi by to znamenalo výrazné zlepšení kvality jejich života. Přijetí rovného manželství pro všechny vede k uvolnění atmosféry ve společnosti a přijetí LGBT+ lidí v očích zákona, rovněž to má velký dopad i na psychický stav. V USA po zavedení manželství pro všechny klesla sebevražednost u mladých lidí o 21 % (Rambousková, 2023a, online; Rambousková, 2023c, online).

Novela zákona o manželství pro všechny v České republice je předložená od června 2022 a stále leží v Poslanecké sněmovně a čeká na schválení. Politikové a političky protahují projednávání a vymlouvají se na důležitější věci k řešení. Díky nově zvolenému prezidentovi by se tato novela mohla dostat do zdárného konce (Horáková, 2023b, online; Pálová, 2021, online).

Adopce dětí pro páry stejného pohlaví

Společná rodičovská práva stejnopohlavních párů (zjednodušeně řečeno společné adopce) zatím neprošlo zákonem z důvodu, že z mnoha stran zaznívají obavy z toho, že by to bylo v rozporu s Úmluvou o právech dítěte. Toto tvrzení zaznívá ze strany některých politiků/političek, ale zejména z organizace Aliance pro rodinu. Je to názor, který nemá právní opodstatnění (Horáková, 2023a, online).

Přijetím právní úpravy povolující vstup do manželství i párům stejného pohlaví, tedy i nabytí společných rodičovských práv, by se neporušila Úmluva o právech dítěte, protože „*Úmluva se přiklání k širokému pojetí rodiny v tom smyslu, že nechrání pouze rodiny pokrevní (biologické), ale též rodiny sociální. Nestaví se do postavení někoho, kdo by rozhodoval, jaké rodinné vztahy mají být pro dítě důležité a jaké nikoli. Snaží se naopak odrážet realitu vztahů tak, jak jsou významné pro samotné dítě*“ (Sležková (roz. Hofschneiderová), 2022, online). Úmluva hovoří o čtyřech ústředních principech. Jedním z principů je „právo dítěte být slyšeno“. To neznamená, že je zde procesní povinnost dítě vyslechnout, ale i ho „*respektovat v míře, která odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem*“ (Sležková (roz. Hofschneiderová), 2022, s. 4, online). Dítě má právo na péči svých rodičů, vlastních, ale i sociálních. Dalším principem je zákaz diskriminace, kdy se to netýká jen přímo dítěte, ale i jeho rodičů či jiných oprávněných pečovatелů. Díky této „*kategorii „jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů“ i neuvedenou sexuální orientaci rodičů*“ (Sležková (roz. Hofschneiderová), 2022, s. 4, online). Dříve OSN výbor vyzýval státy, že se zajištění rovných práv pro děti týká i děti narozených mimo manželství. V současnosti zejména v prostředí střední Evropy nám tento dovětek přijde absurdní, proč by děti narozené mimo manželství měli mít horší postavení než děti narozené v manželství? A zde nastává otázka, proč by děti mající stejnopohlavní rodiče neměli mít stejná práva jako děti, které mají za rodiče muže a ženu? (Sležková (roz. Hofschneiderová), 2022, s. 4-5, online).

Úřední tranzice

Lidí, kteří žádají o úřední změnu pohlaví přibývá, ale někteří trans lidé mají stále v občanských průkazech uvedeno pohlaví se kterým se narodili, i přesto, že se cítí a vypadají opačně. Důvodem je **nucená sterilizace**, tedy operativní změna pohlaví, která zahrnuje znemožnění reprodukční funkce (tzv. sterilizaci). Tento proces vyžadují po trans lidech některé země, mezi ně patří i Česká republika. Mezi další země patřící do Evropské unie, které vyžadují chirurgický zákrok nebo zneplodnění patří Slovensko, Polsko, Lotyšsko a Finsko (Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online; Povinné sterilizace a hrazení operací – ČR a celá Evropa, Transparent, 2020, online).

Česká republika je za tento postoj velice kritizována, protože podle Rady Evropy je tato praxe v rozporu se závazky členských států k ochraně zdraví. A vládě bylo doporučeno změnit příslušné zákony. Pod Radu Evropy spadá 46 zemí, z toho má tento požadavek dvanáct zemí včetně České republiky. Komisařka pro Radu Evropy, Dunja Mijatovićová, uvedla, že Evropa patří ke světovým lídrům genderových a lidskoprávních otázek a celkově k modernímu smýšlení, kde mají ženy přístup k potratům, antikoncepci atd. A proto nerozumí tomu, že se v dnešní době musí řešit přístupy k potratům a nezákoně sterilizaci. Proto vyzvala vládu České republiky k legislativní změně (Česko kritizuje Rada Evropy, kvůli kastracím, Transparent, 2023, online; Právní postavení a společenské přijetí trans lidí, 2019, online).

„Lékařské zákroky, léčbu ani diagnózu pro administrativní změnu pohlaví nevyžadují Dánsko, Malta, Irsko, Lucembursko, Norsko, Francie, Belgie, Řecko ani Portugalsko. Tyto podmínky nevyžaduje ani množství mimoevropských států, jako je Austrálie, Brazílie, Chile nebo Kostarika. Mnoho zemí navíc umožňuje změnu pohlaví i dětem. Itálie, Malta, Německo, Chorvatsko, Kolumbie, Ekvádor nebo Uruguay umožňují požádat o změnu registrovaného pohlaví bez jakéhokoli věkového limitu, Irsko, Portugalsko, Nizozemí, Norsko, Švédsko, Belgie nebo Chile stanovují specifické věkové limity“ (Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD, 2023, online).

4 Sexuální výchova

Sexuální výchova je školní vyučovací předmět, který i v dnešním 21. století vyvolává množství negativních emocí, neboť se proti ní ozývá množství hlasů jak ze strany politiků, rodičů nebo i učitelů. Důvodem těchto hlasů je argument, že sexuální výchova „učí lidi souložit“, vede děti k dřívějšímu sexuálnímu životu a k promiskuitě. Podle výzkumů je to ale spíše naopak. Výsledky, které vyplynuly z řady studií a podle zprávy WHO prokázaly, že sexuální výchova vede mladé lidi k zodpovědnějšímu chování, tedy dochází u nich k oddálení prvního sexu, k dodržování zásad bezpečnějšího sexu, k užívání antikoncepce a k ochraně před pohlavně přenosnými chorobami (Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019, s. 9; Slejška, 2010b, online; Uzel, 2023, online; Weiss, 2003, In: Šilerová, 2003, s. 7).

Sex je nedílnou součástí života většiny lidí a neplní pouze funkci reprodukce. I v dnešní době je to spíše tabuizované téma, o kterém se ve vzdělávání ani v rodinách moc nemluví. V zemích s otevřenou sexuální výchovou nedochází tak často k výskytu gravidit u dospívajících a k potratům. Naopak státy s nepřátelským postojem k sexuální výchově patří v těchto ukazatelích k nejhorším (Uzel, 2023, online; Weiss, 2003, In: Šilerová, 2003, s. 7).

Sexuální výchova je především založená na předávání kvalitních informací z oblasti mezilidských intimních vztahů, tzv. kultivaci mezilidských vztahů, kdy se mladí lidé učí o umění žít ve dvou, o vztazích mezi rodiči a dětmi, a kde si rozšiřují poznatky z oblasti sexuálního zdraví. Měla by obsahovat toleranci k sexuálním menšinám a dbát na prevenci sexuálního zneužívání atd. Sex přináší do společnosti i řadu patologických jevů, o kterých by se mladí lidé měli také vzdělávat (Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019, s. 9; Slejška, 2010b, online; Uzel, 2023, online; Weiss, 2003, In: Šilerová, 2003, s. 7).

„Sexuální výchova představuje dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na žáka, které ovlivňuje formování jeho osobnosti v otázkách rodiny a lidské sexuality. Sexuální výchova je určena pro současný i budoucí život žáků, jehož cílem by měl být spokojený život zejména v oblasti partnerské, manželské i rodičovské a měl by fungovat v souladu s principy a normami společnosti“ (Doporučení k realizaci sexuální výchovy na základních školách, 2009, MŠMT, s. 3, online).

Sexuální výchova – historie

Sexuální výchova prošla mnohaletým historickým vývojem až do podoby, jak ji známe dnes. Sexuální výchova byla nejprve ovlivňována **křesťanstvím**, které přineslo nejenom náboženská dogmata, víru v jednoho boha, ale hlavně jiný pohled na sex a pohlavní styk. Sexuální výchovu také ovlivnily války, které způsobily rozšíření pohlavních nemocí (kapavka, syfilis), prostituci, znásilnění atd. Po **první světové válce** měla stále velký vliv katolická církev, která hovořila o důležitosti manželství a předchozí pohlavní abstinence. Pohlavní výchova byla do škol zařazena až v roce 1919. Za **první republiky** došlo k rozvoji české sexuologie a sexuální výchovy, kdy dochází odtabuizování lidské sexuality. V **průběhu 20. století** prošla sexuální výchova velkými koncepčními změnami. Změnami prošel i název předmětu, který se měnil z pohlavní výchovy, výchovy v rodičovství, výchovy k manželství a rodičovství, rodinné a sexuální výchovy, až k současnému názvu sexuální výchova (Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 14-15).

Druhá světová válka přinesla stagnaci vývoje v oblasti sexuální výchovy a stejné problémy jako ta první (prostituce, znásilnění). Po válce se školství snažilo vrátit do doby jako před válkou, ale stále byla „pohlavní výchova“ chápána z hlediska medicínského. Díky **hnutí „hippies“** na začátku šedesátých let 20. století došlo k uvolnění sexuální morálky a začíná se o sexu otevřeně hovořit. U nás se v té době ve škole objevuje předmět biologie dítěte a školní hygiena, ale stále chybí ucelená koncepce sexuální výchovy. V **sedmdesátých letech** dochází k zájmu o sexuální výchovu, který přispěl k rozvoji koncepce a k vypracování zásad výchovy k rodičovství pro všechny stupně základní školy – „Koncepce výchovy k rodičovství na Základní devítileté škole (ZDŠ)“, který obsahoval výchovu zaměřenou na prevenci sexuálně přenosných nemocí, dále informování o antikoncepci podporující plánované rodičovství. Další velkou roli, která změnila přístup k sexuální výchově, bylo rozšíření nemoci AIDS. Výchova k manželství a rodičovství byla zahrnuta do osnov několika vyučovacích předmětů (občanské výchova, přírodopis, pracovní vyučování atd.). K **odtabuizování témat** z oblasti lidské sexuality především v médiích přispěla až změna politického režimu. Média se tak stala pro mladé lidi hlavním zdrojem informací v sexuálních otázkách. Mezi témata, o kterých se začalo hovořit, patří pedofilie, pornografie atd. Další změny nastaly i v oblasti komerčního sexu (vznik erotických klubů, nárůst pouliční prostituce atd.) (Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 15-16).

4.1 Sexuální výchova v rodině

Nejdůležitějším zdrojem informací v sexuálních otázkách by měla být především rodina, která je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, o lásce, o erotice, sexualitě a jejích projevech. Důvodu proč by to měla být hlavně rodina je mnoho (Šilerová, 2003, s. 19).

Šilerová (2003, s. 19-21) mezi důvody uvádí blízkost a intimitu, důvěru a sdílení, rodinné hodnoty a přirozené situace. Rodina je jediným místem, kde děti a dospělý zažívají blízkost a intimitu, důvěru a sdílení. V rodinném prostředí vznikají ideální podmínky k důvěrným rozhovorům, předáváním informacím. Během společně tráveném času a práci vzniká bezpočet důvěrných a bezpečných chvil při kterých lze s dětmi mluvit o partnerství, sexualitě, pohlavním dospíváním, pohlavním styku a porodu. Např. při sledování filmu či seriálu se objeví erotická scéna či jiná scéna, kterou rodiče nepředvídali. Při takové situaci je místo zakrývání očí dítěti lepší zavést s dítětem rozhovor, zeptat se co, již ví. Záleží na věku dítěte a také na tom, jak již s dítětem hovořili o sexualitě.

Rodiče předávají svým dětem také hodnoty, které se mohou týkat mezilidských vztahů, volného času, víry a náboženství, vztahu k penězům, úcty k druhým atd. Také se týkají partnerských vztahů a sexuality. Pro některé rodiče je sexualita nejdůležitější částí života, pro některé okrajová, pro někoho běžná součást života, ale pro někoho zcela tabu o kterém se nemluví. V každé rodině je oblast hodnot vztahující se k sexualitě odlišná, záleží také jestli je rodina věřící. Často dochází k jiným postojům v otázkách používání antikoncepce, zahájení sexuálního života před vstupem do manželství nebo postoj k interrupci (umělé přerušování těhotenství) (Šilerová, 2003, s. 20).

Řada rodičů má obavy z rozhovorů se svými dětmi o sexualitě a pohlavním dospívání. Strach je zcela normální, ale rodič by ho měl v zájmu svých dětí překonat. Základní pravidla pro rozhovory s dětmi o sexuální výchově nejsou, neboť každý je jedinečný – rodiče i děti. I přes jedinečnost jednotlivců existuje několik doporučení, které by rodiče při rozhovoru se svými dětmi o sexuální výchově měli dodržovat. Důležitá je **pravdivost a upřímnost**. Rodiče by při rozhovoru s dětmi neměli lhát. Zároveň před dětmi neskrývat své pocity. Přiznat, že otázka nebo téma není jednoduchá a vysvětlit, že se o tom špatně hovoří atd. (Šilerová, 2003, s. 32).

S tím souvisí i další doporučení o to je **nevyhýbání se odpovědi či tématu**. Pokud dítě rodiče zaskočí otázkou na „nevhodném místě“ např. v obchodě, v čekárně u lékaře, nemusí rodič odpovídat hned, ale nabídnout dítěti, že se k otázce vrátí doma nebo v autě. Rodič získá čas na rozmyšlení si odpovědi (Šilerová, 2003, s. 34).

Rodiče si také musí uvědomit, že sdělované informace by měli být přiměřené věku a rozumovým schopnostem dítěte, tedy dbát na **přiměřenost informací a odpovědí**. Děti mohou část informací zapomenout, protože jim připadají v té chvíli nepodstatné či nezajímavé. Zeptají se na ně později, ale jinou formou. Důvodem je, že dětské myšlení a chápání se postupně vyvíjí, tak se vyvíjí i otázky (Šilerová, 2003, s. 33).

Dalším bodem je **spontánnost a aktivita**. Sexuální výchova je dlouhodobý proces, který nekončí ani dospělostí. Rodiče by měli využívat přirozeně vznikající situace a navazovat na ně, např. scéna z filmu, těhotenství atd. (Šilerová, 2003, s. 33).

Nejdůležitějším bodem je **soulad**, který je základním výchovným pravidlem. Znamená to, že by mělo být ve vzájemném souladu, to co rodiče říkají a dělají. Rodiče by se měli snažit být co nejlepším příkladem pro své děti. Být vzorem. Když bude rodič přesvědčovat, že kouření je špatné a nezdravé, a zakazovat jim to. Později si sám zapálí. Těžko dítě rodiči uvěří a bude požadavek brát za oprávněný (Šilerová, 2003, s. 35).

4.2 Sexuální výchova ve školách

Velký význam a nezastupitelnou roli v oblasti sexuální výchovy má také škola, základní, střední a i mateřská. Sexuální výchova v České republice je součástí vzdělávacího systému a je řízena vzdělávacími zákony a směrnicemi. I přesto, že prošla vývojem, nedošlo k ucelené koncepci a vzniku samostatného předmětu. Všeobecně platí, že sexuální výchova je součástí několika vyučovacích předmětů jako je Člověk a jeho svět, Výchova ke zdraví, Rodinná výchova, Občanská výchova, Přírodopis, Biologie. Měla by být poskytována žákům/studentům ve věku od 11 do 19 let. Vzdělávací programy v oblasti sexuální výchovy se v České republice na jednotlivých školách liší. Měly by zahrnovat biologicky orientované informace o pohlavním dospívání, početí, porodu, těhotenství, mateřství, o zabránění těhotenství a o ochraně před sexuálně přenosnými chorobami. Většinou otázkám vztahům, hodnot, formování postojů a vytváření vlastního názoru je věnováno málo času, spíše vůbec (Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 16; Sodomová, 2011, online; Šilerová, 2003, s. 23).

I přesto, že sexuální výchova není vyučována jako samostatný předmět, narážela a naráží na odpor zejména u rodičů žáků. Ti se domnívají, že poskytované informace v rámci školní výuky, by děti měli dostat buď později, jinak nebo dokonce vůbec (Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 16).

Ve většině škol nedochází ke kvalitní a systematické sexuální výchově, proto v roce 2009 Evropská unie reagovala na neucelenou a nedostatečnou sexuální výchovu v České republice a vyzvala k zintenzivnění výuky na školách. Z tohoto důvodu vydalo MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) řadu publikací. Jednou z nich je dokument sloužící k ustálení výuky sexuální výchovy názvem **Doporučení k realizaci sexuální výchovy na základních školách**, který je určen vedením škol, metodikům prevence, výchovným poradcům a především pedagogům, kteří vyučují sexuální výchovu. Tento materiál slouží jako podklad k realizaci sexuální výchovy, pro pochopení všech souvislostí a propojení sexuální výchovy se vzdělávacím procesem, ale také jako argumentace k pojetí sexuální výchovy ve školách. Jsou zde dostatečně vymezena témata sexuální výchovy a jejich obsah. I přesto je výuka sexuální výchovy v rukou vedení jednotlivých škol a jejich pedagogů (Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 16; Šilerová, 2003, s. 24).

Dokument zmiňuje naléhavost sexuální výchovy ve školách, její propojení s etickou výchovou. Sexuální výchova řeší řadu citlivých témat, proto by měl být ve výuce obsažen etický přístup a respektování případných specifík. Dále popisuje, co by měla škola ve výuce zohlednit, jaké podmínky by škola měla splňovat – personální, organizační podmínky, formy a metody výuky, jaké podmínky spolupráce školy s rodinou. Obsahuje kapitolu zaměřenou na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Rovněž jsou zde sepsány doporučené zdroje a výzkumy pro školu a její pedagogy (Doporučení k realizaci sexuální výchovy na základních školách, 2009, MŠMT, online).

Na tento dokument navazuje příručka s názvem **Sexuální výchova – vybraná témata**, vydaná MŠMT v roce 2009. Tato metodická **příručka**, která měla sloužit pouze učitelům/pedagogům základních škol jako cenný námět a doplnění již vydaných publikací o sexuální výchově k realizaci sexuální výchovy, musela být stáhnuta z webových stránek MŠMT na výzvu protestujících rodičů z Výboru na obranu rodičovských práv. Mezi důvody, které tento výbor uvedl je, že prý příručka obsahuje věci, které malé (patnáctileté) děti vědět nemají. Jako další důvod uvedli, že jsou tam nevhodné věci, které „učí děti souložit“. Příručka plně respektuje schválené i stávající kurikulární dokumenty MŠMT ČR. Podkladem k jejímu vypracování bylo množství dokumentů a usnesení např. Úmluva o právech dítěte (1989), Světová zpráva o mládeži vydaná OSN v roce 2003 atd. Zajímavé je, že tato příručka nikdy neměla sloužit jako učebnice sexuální výchovy, ale pouze jako **námět** pro pedagogy k realizaci sexuální výchovy. U každého tématu je uvedeno umístění do rámcového vzdělávacího programu a rozdělení podle stupně (podle věku žáka) (Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská a kol., 2009, online; Jarkovská, 2013, s. 93; Koliba, 2019b, In: Koliba, Weiss, Němec, Dibonová, 2019b, s. 16; Slejška, 2010a, online; Slejška, 2010b, online).

V posledních letech se v české společnosti vedou diskuse o úrovni a kvalitě sexuální výchovy. Někteří kritici tvrdí, že sexuální výchova není dostatečně komplexní a nezahrnuje dostatečné množství informací o různých sexuálních identitách a praktikách. Na druhé straně jsou však také zastánci, kteří tvrdí, že sexuální výchova by měla být více zaměřena na prevenci sexuálního násilí a zneužívání.

Sexuální výchova – vybraná témata

Tato příručka měla/má sloužit jako námět pro pedagogy k realizaci sexuální výchovy na základních školách. Obsahuje šestnáct kapitol od významných odborníků, kteří se zabývají tématy vztahujícími se k sexuální výchově, např. MUDr. Hana Fifková, MUDr. Radim Uzel, CSc., MUDr. Ivo Procházka, CSc atd. (Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, online). Řada kapitol je doplněna nejčastějšími otázkami, které se k tématu vztahují a odpověďmi na ně.

Jsou zde kapitoly zabývající se ochranou reprodukčního zdraví mladistvých, nemocemi přenosnými pohlavním stykem, syndromem CAN, HIV a AIDS, sexualitou a médií neboli bezpečný internet, sexuální výchova u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, sexuální výchova a legislativa, sexuální deviace a deviantní jednání atd. (Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, online).

Příručka rovněž obsahuje kapitolu o sexuálních menšinách – Sexuální **orientace** (Fifková). Tato kapitola vysvětluje, co je to pohlavní identita, homosexualita, transsexualita. Zabývá se i mýty, které s tímto tématem souvisejí a uvádí je na pravou míru, např. zmiňuje názor, že „*homosexualita je úchylka*“ nebo „*homosexuálně orientovaní muži jsou zženštilí, homosexuálně orientované ženy jsou mužatky*“ (Fifková, 2009, online, In: Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, s. 34-35, online).

S mýty, ale hlavně předsudky a stereotypy souvisí kapitola s názvem **Genderové aspekty sexuální výchovy**, která se snaží o to, aby se učitelé/pedagogové, kteří učí sexuální výchovu zamysleli nad určitými stereotypy spojenými s touto výukou. Sexuální výchova má za úkol vymanit žáky ze stereotypů a vysvobodit je z mýtů spojených s pohlavím, protože postavení žen a mužů je nerovné a kvůli tomu i jejich sexualita je vnímána rozdílně. Ženy jsou brány jako pasivnější pohlaví, více emocionálně založené, s menší sexuální touhou atd. Mužům je přisuzována větší síla, a větší sexuální apetit, kdy u nich není důležitý vztah, ale výkon (Jarkovská, 2009, online, In: Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, s. 45-47, online).

Na základě stereotypů se mohou ženy potýkat s nepříjetím vlastního těla a muži se bojí blízkosti, nedokáží mluvit o svých pocitech a obavách. Učitel by měl zjistit, co žáci – dívky a chlapci – v dané třídě potřebují řešit, čemu se chtějí věnovat. Každá třída je jiná a tím pádem se jejich potřeby liší. Záleží na věku žáků, na třídním klimatu, na sociální a etnické skladbě třídy a lokalitě školy. Pedagog musí najít způsob, jak zjistí potřeby dané třídy, např. pomocí dotazníků (Jarkovská, 2009, In: Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, s. 45-47, online).

Jarkovská (2009, online, In: Fifková, Uzel, Procházka, Hricz, Jarkovská, Praha, 2009, s. 46, online) nedoporučuje rozdělování do skupin na základě probíraných témat. Je běžné, že některá témata jsou probírána jen s dívkami a jiná s chlapci, např. témata o menstruaci a porodu, nebo péče o dítě. Tento přístup je krajně necitlivý, neboť uvaluje břemeno pouze na dívky a chlapce z tématu vylučuje. Zároveň jsou tato témata dosti citlivá a chlapci a dívky se bojí se o nich mluvit před opačným pohlavím. V takovém případě je potřeba zmínit, proč dochází k rozdělení a oznámit jaká témata budou v obou skupinách probírána.

4.3 Sexuální výchova z pohledu UNESCO

Vzdělání patří mezi nejvyšší priority UNESCO, která je specializovanou agenturou OSN pro vzdělávání a vzdělávací sektor. Snaží se o zajištění globálního a regionálního vedení ve vzdělávání, o posílení národního vzdělávacího systému a „*reaguje na současné globální výzvy prostřednictvím vzdělávání se zvláštním zaměřením na rovnost pohlaví a Afriku*“ (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 3, online). UNESCO je pověřeno vedením a koordinací Agendy Education 2030, která se snaží o prosazení vzdělání pro všechny s cílem zajistit inkluzivní, spravedlivé a kvalitní vzdělání a podporovat příležitosti k celoživotnímu vzdělávání. Dále se snaží o vedení zemí na jejich cestě k sociálnímu a hospodářskému rozvoji do roku 2030 (International technical guidance on sexuality education, 2018, online).

Mezinárodní technické pokyny pro sexuální výchovu byly poprvé vydány v roce 2009. Od té doby dochází k rozvojovému programu, který má za cíl dosáhnout spravedlivého, tolerantního, otevřeného a sociálně inkluzivního světa pro všechny bez rozdílu. Během tohoto období zejména mladí lidé začali požadovat právo na komplexní sexuální výchovu ve formálním i neformálním prostředí (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 3, online).

K jejich úsilí se připojili rodiče, komunity, zúčastněné strany ze vzdělávacího sektoru, „*kteří stále více prosazují sexuální výchovu jako základní součást kvalitního vzdělávání, které je komplexní a založené na životních dovednostech; a který podporuje mladé lidi v rozvoji znalostí, dovedností, etických hodnot a postojů, které potřebují k tomu, aby se vědomě, zdravě a s respektem rozhodovali o vztazích, sexu a reprodukci*“ (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 3, online).

Navzdory pokroku a snahám stále mnoho mladých lidí prochází přechodem z dětství do dospělosti bez přesných, úplných a úsudkem nezátížených informací, které ovlivňují jejich fyzický, sociální a emocionální vývoj. Díky nedostatečné přípravě se u dětí prohlubuje jejich zranitelnost, vykořisťování a jiné škodlivé důsledky (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 3, online).

Kvůli nedostatečné a neucelené sexuální výchově vydalo UNESCO dokument, který by měl pomoci institucím uskutečnit sexuální výchovu v požadované kvalitě. Dokument je rozdělen do sedmi částí. První kapitoly obsahují pokyny a odůvodnění k výuce sexuální výchovy, její potřebnost a aktuálnost. Nejobsáhlejší část představuje klíčové pojmy a témata spolu s výukovými cíli seřazenými podle věkových skupin. Poslední dvě části se věnují pokynům k budování podpory a doporučení k poskytování účinných programů. Z hlediska diplomové práce je nejdůležitější část v dokumentu kapitola/y věnované sexuálním menšinám.

Klíčové pojmy, témata a výukové cíle

UNESCO uvedlo osm hlavních klíčových pojmů (Vztahy; Hodnoty, práva, kultura a sexualita; Porozumění pohlaví; Násilí a zůstat v bezpečí; Dovednost pro zdraví a pohodu; Lidské tělo a jeho vývoj; Sexualita a sexuální chování; Sexuální a reprodukční zdraví), kdy každá z nich je ještě rozdělena do čtyř věkových skupin (5-8 let; 9-12 let; 12-15 let a 15-18+ let) určených pro studenty základních a středních škol. Výukové cíle jsou logicky uspořádané podle věkových a rozumových schopností žáků, tedy od základních informací a méně složitých úkolů až po těžší/složitější úkoly a informace (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 34-35, online). „*Mezi druhou a třetí věkovou skupinou (9–12 let a 12–15 let) dochází k záměrnému překrývání, aby se vyhovělo širokému věkovému rozmezí studentů, kteří mohou být ve stejné třídě*“ (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 34, online).

„*Poslední věková skupina, věk 15-18+, uznává, že někteří studenti na sekundární úrovni mohou být starší než 18 let a že témata a výukové cíle lze použít i u zralejších studentů v terciálních institucích. Vzhledem k tomu, že mnoho mladých lidí nezískalo žádné sexuální vzdělání na úrovni základních a středních škol, mohou poradenství využít i studenti v terciálních institucích, i když jsou starší*“ (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 34, online).

Klíčové pojmy (Vztahy; Hodnoty, práva, kultura a sexualita; Porozumění pohlaví; Násilí a zůstat v bezpečí; Dovednost pro zdraví a pohodu; Lidské tělo a jeho vývoj; Sexualita a sexuální chování; Sexuální a reprodukční zdraví) „jsou dále rozděleny do dvou až pěti témat, z nichž každé obsahuje klíčové myšlenky a znalosti, postoje a cíle učení založeného na dovednostech pro každou věkovou skupinu“ (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 35, online).

V těchto klíčových pojmech se skoro v každém konceptu zmiňují o sexuálních menšinách nebo tématech, která s nimi úzce souvisejí. Nejvíce s tímto tématem souvisí **třetí klíčový koncept** s názvem **Porozumění pohlaví**, který je rozdělen na kapitoly – Sociální konstrukce (Gender a genderové normy); Rovnost pohlaví, stereotypy a zkreslení; Násilí na základě pohlaví, které jsou dále rozdělena do čtyř podskupin podle věku žáků (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 36, online).

Sociální konstrukce genderu a genderové normy se snaží o pochopení rozdílu mezi biologickým pohlavím a sociálním pohlavím. Dále o pochopení genderu a genderových rolí, jaké faktory gender mohou ovlivnit. Dopad genderových norem a genderových stereotypů na romantické vztahy. Je zde zmíněna homofobie a transfobie, v této části je snaha o definování, dále zamyšlení se nad tím, jaké sociální normy přispívají k takovému chování, co takové chování může způsobit, jak ukázat lidem podporu (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 50, online).

Rovnost pohlaví, stereotypy a zkreslení, v této kapitole je jednou z klíčových myšlenek mínění, že „*všichni lidé jsou stejně hodnotní, bez ohledu na jejich pohlaví*“. Tato kapitola se snaží o ukázání nerovnosti pohlaví, ke kterému může docházet v rodinách, ve školách, v zaměstnání a v běžném životě. Dále je zde zmíněna důležitost respektování lidských práv bez ohledu na pohlaví. K nerovnému zacházení mohou přispět genderové stereotypy a předsudky, dále také normy dané společností. Nerovnost pohlaví může ovlivnit sexuální chování a schopnost jednat bezpečně, dále vzniká riziko sexuálního nátlaku, zneužívání a GBV (genderově podmíněné násilí) (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 51, online).

Poslední kapitolou je **Násilí na základě pohlaví**, která se zabývá představením GBV (genderově podmíněné násilí). Mezi vzdělávací cíle v této kapitole patří: definování GBV, kde k němu dochází (např. ve škole, v zaměstnání atd.), jaké jsou jeho formy, jak rozpoznat projevy násilí a kam se obrátit o pomoc atd. Důležité je pochopit, že všechny projevy GBV porušují lidská práva. Pro studenty nad patnáct let jsou vzdělávací cíle zaměřeny na uvědomění, že násilí ze strany intimního partnera je špatné a škodlivé. Jaké projevy násilí se v takových případech vyskytují, kam se mohou obrátit o pomoc a podporu. Druhým vzdělávacím cílem je vést mladé lidi k zodpovědnosti a k podpoře druhých lidí. Směřovat je k prosazování a chránění lidských práv (International technical guidance on sexuality education, 2018, s. 52, online).

5 Výzkumné šetření – Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy

V následující kapitole je popsáno vlastní výzkumné šetření zaměřené na pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy. Výzkumné šetření vychází z předešlých vypracovaných kapitol teoretické části, které se opírají o odbornou literaturu zaměřenou na dané téma.

5.1 Použitý druh výzkumu a použitá metoda sběru dat

Pro vlastní výzkumné šetření byl zvolen **kvantitativní výzkum**, jehož zdrojem je objektivní a nejpřesnější zkoumání edukační reality (Skutil, Křováčková, 2007, In: Skutil a kol., 2011, s. 59, online). Hlavním rysem kvantitativního výzkumu je numerické měření specifických aspektů sledovaného jevu, který se opírá o vymezení měřitelných proměnných (Žumárová, 2011, In: Skutil a kol., 2011, s. 59). Jedná se o „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy*“ (Chráska, 2016, s. 11).

Za metodu výzkumu byla vybrána **metoda dotazníku (online dotazník)**. Dotazník patří mezi nejrozšířenější pedagogické výzkumné techniky, který se uskutečňuje prostřednictvím souboru otázek. Jeho podstatou je zjišťování dat o respondentovi, dále o jeho názorech a postojích k danému problému, který dotazujícího zajímá (Bartošová, Skutil, 2011, In: Skutil a kol., 2011, s. 80).

Inspiraci pro vlastní konstrukci dotazníku jsem hledala v odborné literatuře, a především v již uskutečněných výzkumech, které byly realizovány v České republice v minulých letech. Šlo o výzkumy, které se zaměřily na postoje veřejnosti k tématům spojeným se sexuálními menšinami jako např. manželství pro všechny, adopce pro stejnopohlavní páry, dále výzkumy zaměřené přímo na LGBTQ+ menšinu, které zjišťovaly, jak se jim žije v České republice. Výzkumy, které byly inspirací jsou uvedeny u následujících hypotéz.

Na začátku dotazníku bylo uvedeno krátké seznámení s dotazníkem, který je zcela anonymní. V něm bylo uvedeno, komu je dotazník určen, k čemu slouží a poděkování za vyplnění. Samotný dotazník obsahoval tři části. První část zjišťovala základní údaje o respondentovi (pohlaví, věk, studium – škola). Druhá byla již věnována sexuálním menšinám a třetí část obsahovala otázky vztahující se k sexuální výchově.

Průzkum byl realizován online formou pomocí dotazníku, který byl vytvořen prostřednictvím programu Microsoft Forms. Rozesílání dotazníku proběhlo pomocí online sociální sítě Facebook a prostřednictvím emailových adres. Výhodou online dotazování je jeho jednoduché šíření a pozdější usnadnění zpracování dat. Rovněž je výhodou anonymita respondentů. Nevýhodou tohoto výzkumu je zaměřenost na jednu konkrétní cílovou skupinu, a to konkrétně na studenty vysokých škol. V rámci rozesílání dotazníku jsem se setkala s neochotou vyplňování dotazníku, jejímž důvodem bylo zvolené téma nebo také, že respondent již nestuduje na vysoké škole. Z toho to důvodu je počet respondentů menší než se původně předpokládalo.

5.2 Výzkumný cíl a stanovení hypotéz

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaký mají studenti vysokých škol pohled na sexuální menšiny, jakou mají zkušenost se sexuální výchovou na školách a zda se ve výuce setkali s tématy zaměřenými na sexuální menšiny. Prostřednictvím dotazníku se rovněž zjišťovalo, jaké mají studenti povědomí o problematice sexuálních menšin, jak se v dané tématice orientují.

Stanovení hypotéz

Na základě stanoveného výzkumného cíle, dostupné literatury a výzkumů byly stanoveny čtyři hypotézy, které jsou zdrojově podloženy:

H1: Více než 60 % dotazovaných hodnotí postavení LGBTQ+ ve společnosti spíše pozitivně.

H2: Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a tolerancí k homosexualitě.

H3: Více než polovina respondentů si myslí, že k diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči LGBTQ+ skupině ve společnosti spíše nebo vůbec nedochází.

H4: Více než polovina respondentů se na svých školách v tématu sexuální výchova neseťkalo s výukou zabývající se sexuálními menšinami.

Hypotézy a položky v dotazníku

První hypotéza

První hypotéza vychází z výsledků několika výzkumů, které byly provedeny v České republice. Většina výzkumů se zabývala postojem české veřejnosti k LGBTQ+ lidem nebo se výzkumy ptaly samotné LGBTQ+ skupiny. V **roce 2018 a 2019** byl proveden **výzkum Centra pro výzkum veřejného mínění**, který se týkal postojů veřejnosti k právům homosexuálů. Jednalo se o blok otázek týkajících se tolerance české společnosti vůči homosexuálně orientovaným ženám a mužům. *„Zároveň byly zjišťovány postoje občanů k tomu, zda by lidé s homosexuální orientací měli mít právo uzavřít registrované partnerství, uzavřít sňatek, adoptovat děti z „ústavů“ – tzv. dětských domovů a adoptovat děti svého partnera či partnerky, s nimiž žijí a na jejichž výchově se podílejí“* (Krajňák, CVVM, 2018, online). Z výzkumu vyšlo, že necelá polovina dotazovaných neshledává homosexualitu za potíž k soužití mezi lidmi. Rovněž z výzkumu vyplynulo, že práva homosexuálů častěji podporují mladší respondenti mezi 15 až 29 rokem věku. Tedy mladší generace je tolerantnější k LGBTQ+ lidem a jejich právům (Krajňák, CVVM, 2018, online; Spurný, CVVM, 2019, online).

Z výzkum veřejného ochránce práv s názvem **Být LGBT+ v Česku** provedeného v roce 2018 vyšlo, že mladí lidé obecně hodnotí postavení LGBT+ osob v České republice jako spíše vyhovující, jen třetina dotazovaných vnímá jejich postavení negativně (Šabatová, 2018, online). Na tento výzkum navázali RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D. a Mgr. Marcela Macháčková s **výzkumem Být LGBTQ+ v Česku v roce 2022**, kde bylo cílem *„zmapovat, jak se genderově a sexuálně rozmanitým lidem žije v České republice, a s jakými překážkami se v životě kvůli své LGBTQ+ identitě potýkají. Cílovou skupinou této studie byly tedy osoby, které se na základě své sexuální nebo genderové rozmanitosti identifikovaly s některou z LGBTQ+ identit, či akceptovali své zařazení do široce definované skupiny „LGBTQ+ lidí“* (Pitoňák, Macháčková, 2023, s. 1, online).

Výsledky z obou výzkumů pak porovnali a zjistili, že z předešlého šetření se situace LGBTQ+ osob z jejich pohledu zlepšila, ale nezlepšila se situace trans osob. Postavení trans lidí v Česku vnímáno jako silně nevyhovující nejen samotnými trans lidmi, ale všemi osobami, které se účastnili šetření (Pitoňák, Macháčková, 2023, s. 17, online).

Pokud bychom postavení LGBTQ+ osob hodnotili z pohledu, jaký má česká veřejnost názor na manželství pro všechny, tedy zda umožnit stejnopohlavním párům uzavírat manželství, liší se podpora s ohledem na věk a pohlaví. U **mladší generace** dosahuje podpora **83 %**, s narůstajícím věkem pak podpora klesá až na úroveň 51 % mezi nejstaršími dotázanými ve věku 61 let a více. Pokud se jedná o pohlaví s manželstvím pro všechny souhlasí **74 % žen**, mezi **muži** jde o **54 %**. Z výsledků průzkumu agentury MEDIA, s.r.o., pro kampaň organizace Jsme fér vyšlo, že tři čtvrtiny Čechů souhlasí s manželstvím pro všechny, tedy kolem **67 % lidí v České republice** (Klika, 2022, online; Podpora manželství pro všechny vzrostla na 67 %, Tisková zpráva, Jsme fér, 2020, online).

Na základě této hypotézy, byly stanoveny následující položky do dotazníku:

TO13: Jak byste obecně zhodnotil/a postavení leseb, gayů, bisexuálních a trans lidí v Česku?

TO14: Jaké pocity ve Vás vyvolává zkratka LGBTQ+?

TO15: Představte si teď, prosím, že se dozvíte o některém z Vašich blízkých osob (sourozenec, kamarád, rodinný příslušník, blízký přítel), že patří do skupiny LGBTQ+. Myslíte si, že by to změnilo Váš postoj k této osobě?

TO16: Myslíte si, že by se Váš pohled k této blízké osobě: (škála: zlepšil – spíše zlepšil – nevím – spíše zhoršil – zhoršil).

TO18: Souhlasili byste se zpřístupněním manželství pro páry stejného pohlaví?

TO19: Souhlasili byste s tím, aby stejnopohlavní páry mohly adoptovat děti?

Druhá hypotéza

Hypotéza druhá vychází z obecného přesvědčení, že ženské pohlaví je více tolerantní než mužské. Lze rovněž vycházet z faktu, že pokud vlastní dítě projde coming outem, tak „*muži (otcové) obecně přijímají jinou sexuální identitu hůře, především u synů*“ (Sloboda, 2016, s. 80).

Na základě této hypotézy, byla stanovena následující položka do dotazníku:

TO17: Zaškrtněte prosím u následujících pojmů (homosexualita, bisexualita, transsexualita, transvestitismus, intersexualita, asexualita, queer, nebinární), váš postoj/vztah k jednotlivým sexuálním menšinám na škále: 1 (kladný/pozitivní vztah), 2 (spíše pozitivní/kladný vztah), 3 (nevím - nevyhraněný vztah), 4 (spíše negativní vztah), 5 (negativní vztah) a 9 (nevím - co to znamená).

Třetí hypotéza

S vnímáním situace LGBT+ lidí ve společnosti souvisí i pohled na diskriminaci a nepřátelské projevy na LGBT+ menšinu. Zkušenostmi LGBT+ lidí s předsudky, stereotypy, diskriminací, obtěžováním se zabývala **veřejná ochránkyně práv** ve **výzkumu** s názvem **Být LGBT+ v Česku** ve spolupráci se spolkem Prague Pride v roce 2018 a dále RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D. a Mgr. Marcela Macháčková s **výzkumem Být LGBTQ+ v Česku v roce 2022**, kteří na výzkum navázali. S diskriminací a/nebo obtěžováním se setkala **43 % LGBTQ+ lidí v Česku**, u trans osob je to až 86 %, lesby (58 %) a gayové (33 %) (Pitoňák, Macháčková, 2023, s. 116, online; Šabatová, 2019, s. 14, online). Na základě tohoto výzkumu vznikl výzkum společnosti MEDIAN, s.r.o. s názvem **Postoje veřejnosti k LGBT (2018)**, který vznikl ve spolupráci s kanceláří veřejného ochránce práv. Z něj vyplynulo, že pouze **třetina české veřejnosti** si myslí, že LGBT+ lidé jsou v České republice **diskriminováni**. Česká společnost situaci této menšiny vnímá pozitivněji než oni sami a problémy, se kterými se potýkají veřejnost nevnímá (Šabatová, 2019, s. 14, online).

Na základě třetí hypotézy byly stanoveny následující položky do dotazníku:

TO22: Myslíte si, že dochází k diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči skupině LGBTQ+?

TO23: Pokud ano, jaké si myslíte, že jsou nejčastější projevy?

TO24: Pokud ano, kde si myslíte, že k těmto projevům dochází?

TO25: Myslíte si, že dochází k homofobii, transfobii?

TO26: Myslíte si, že by do trestního zákoníku měl přibýt zákon na ochranu LGBTQ+ skupiny před trestnou činností z nenávisti, tak aby byla zajištěna ochrana jako je u rasových, etnických, národnostních či náboženských skupin?

Hypotéza čtvrtá

Tato hypotéza je odvozena dle průzkumu na téma sexuální výchovy, který se uskutečnil v roce 2019 na portálu **School Education Gateway**. Mezi respondenty byly převážně učitelé (41 %) a zainteresované strany z oblasti vzdělávání (37 %), dále rodiče. Většina, resp. **86 %** respondentů uvedla, že na jejich škola či na škole, kterou znají je nejčastějším probíraným tématem lidské tělo a jeho vývoj. Témata jako gender, sexualita či právo bylo zastoupeno jen na 20 % školách respondentů (Průzkum na téma sexuální výchovy, 2019, online).

Pokud bychom se podívali do učebnic v českém prostředí, které se věnují Sexuální výchově, většinou zde témata zaměřující se na sexuální menšiny, gender, diskriminaci atd. nenalezneme. Pouze se věnují lidskému tělu a vývoji člověka, plodnosti a rozmnožování či životnímu stylu. V některých konkrétně zaměřených na určité profese např. pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství, nalezneme kapitoly zabývajícími se sexuální orientací, transsexualitou či sexuálními deviacemi nebo právními aspekty sexuálního chování atd.

Položky v dotazníku, které se vztahují ke čtvrté hypotéze jsou:

TO27: Měli jste ve své škole sexuální výchovu?

TO28: Setkali jste se během svého studia s výukou zaměřenou na sexuální menšiny?

TO29: Myslíte si, že by téma sexuálních menšin mělo být zařazeno do výuky?

TO30: V jakém věku by se podle Vás mělo ve škole vyučovat o tématu týkajícího se sexuálních menšin a vztahu k nim?

TO31: Myslíte si, že by výuka zaměřená na téma sexuálních menšin pomohla lidem změnit názor na tuto skupinu?

TO32: Jaká témata podle Vás, by v takové výuce měla být vykládána/řešena/vyučována?

5.3 Výzkumný vzorek

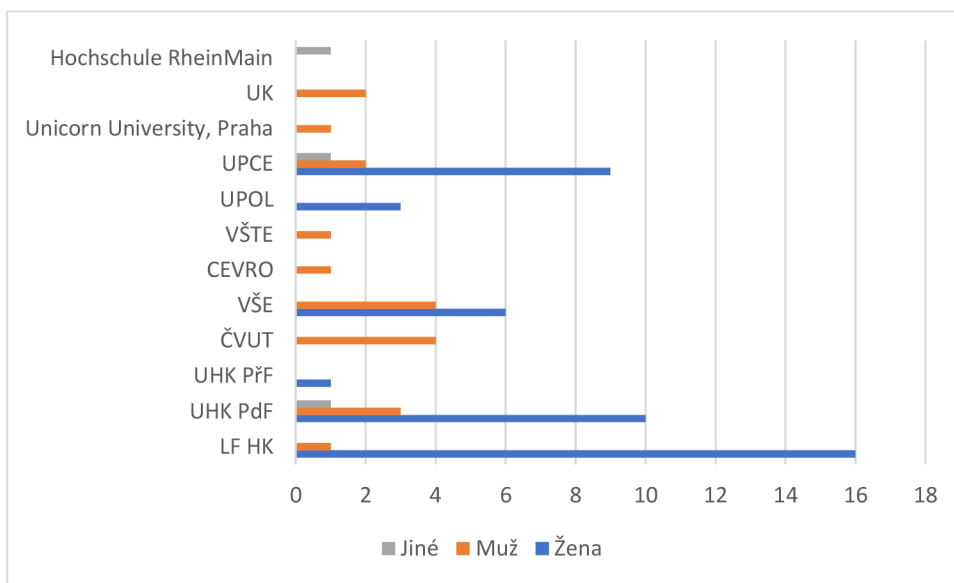
Výzkumný vzorek tvoří 67 respondentů, přičemž se jedná o studenty vysokých škol. Jak bylo uvedeno v předešlé podkapitole, během rozesílání dotazníků jsem se setkala s neochotou vyplňovat dotazník. Jako důvod nevyplnit dotazník byla uvedena časová náročnost, neboť dotazník obsahuje více otázek než je u dotazníků obvyklé. Dalším důvodem bylo nesplnění podmínek studia na vysoké škole.

V rámci dotazníkového šetření bylo vyplněno 80 dotazníků. Z celkového počtu vyplněných dotazníků bylo odstraněno 13 odpovědí, z důvodu neúplnosti nebo nesplnění požadavků studia na VŠ.

Vzhledem k online formě distribuce dotazníku není možné určit návratnost. Z konečného počtu respondentů, je zřejmé, že návratnost není vysoká.

Průzkumu se nakonec účastnilo 45 žen (67 %), 19 mužů (29 %) a 3 osoby (5 %) sami sebe identifikující jako jiný gender. Z toho je patrné, že je zde velká převaha žen. Tento ukazatel příkládám k tomu, že téma sexuálních menšin je více blízké ženám než mužům, a proto převážně odpovídaly ony.

Průzkumu se zúčastnily osoby ve věkovém rozmezí od 18 do 27 let. Nejvíce byly zastoupeny osoby ve věku 20 let (22,4 %), dále ve věku 22 let (19,4 %) a 23 let (14,9 %). Nejméně osob bylo zastoupeno ve věku 18 let, 26 let a 27 let. Nejvíce respondentů studuje na Lékařské fakultě v Hradci Králové Univerzity Karlovy (LF HK), tuto školu uvedlo 17 (25,4 %) respondentů. Univerzitu Hradec Králové Pedagogickou fakultu (UHK PdF) uvedlo 14 (20,9 %) respondentů. Třetím nejpočetnějším zastoupením je Univerzita Pardubice (UPCE), kterou uvedlo 12 (17,9 %) respondentů. Čtvrté nejpočetnější zastoupení je Vysoká škola ekonomická v Praze (VŠE), kterou zapsalo 10 (14,9 %) dotázaných. Na následujícím grafu vidíme zastoupení respondentů dle pohlaví a uvedených škol (Graf 1).

Graf 1 Respondenti dle pohlaví a školy

5.4 Vlastní výzkumné šetření

Následující část práce má za cíl zkompletovat a vyhodnotit informace provedené výzkumným šetřením, které proběhlo pomocí dotazníků. Pro lepší přehlednost bude tato část práce rozdělena podle stanovených hypotéz, protože dotazník sloužil k jejich ověření. Kvůli přehlednosti budou některé data zjištění zpracována do tabulek a grafů.

Znalosti respondentů o sexuálních menšinách

První část dotazníku, resp. položky 4–12 zjišťovaly teoretické znalosti respondentů o sexuálních menšinách. Cílem bylo zjistit, zda respondenti dokáží vysvětlit pojmy, které se vztahují k sexuálním menšinám. Na tyto položky navázaly položky, které se vztahují k hypotézám. Čtvrtá položka se respondentů tázala, zda se někdy setkali s pojmem LGBT+ (LGBTQ+, LGBTQIA+). Na otázku odpovědělo všech 67 respondentů, a pouze jeden z nich se s pojmem nikdy nesetkal. Položka pátá a šestá přímo navázala na předchozí položku a tázala se respondentů, zda dokáží pojem definovat. Pouze 8 (11 %) respondentů odpovědělo záporně. Pokud respondenti v páté položce odpověděli kladně měli se v položce šest pokusit definovat (vysvětlit) tuto zkratku, odpovědi bylo 59 (88 %). Až na dva respondenty, jejichž odpovědi nebyly správné, se odpovědi zdařily. Nejčastější odpovědi respondentů byla odpověď „*lesbien, gay, bisexual, trans, queer*“. Mezi odpověďmi dále zaznělo, např.:

„*Zkratka pro sexuální menšiny.*“

„*Zkratka jednotlivých sexuálních orientací (lesba, gay, bisexual, trans, asexual).*“

„*Pojem shrnující všechny možné sexuální identity (lesbians, gays, bisexuals, transsexuals, others).*“

„*Označení pro skupinu osob sexuálních identit.*“

„*L = lesby, G = gayové, B = bisexuálové, T = transgender osoby, I = intersex, A = asexuálové, Q = queer osoby + = všechny pojmy pod písmenky jsou pouze zastřešujícími pojmy pro různorodé sexuální a genderové identity které jsou pod plusem zahrnuty, kromě cis gender a heterosexuálů.*“

„*Osoby v LGBT+ skupině/komunitě, jsou jedinci identifikující se jinak, než je společností běžně očekáváno, ať již v oblasti sexuální nebo pohlavní identity. Nejsou tedy heterosexuální, nebo také nepocitují žádnou romantickou/sexuální přitažlivost či nejsou plně reprezentováni pohlavím, které jim bylo při narození přiděleno.*“

Z odpovědí bylo zřejmé, že většina studentů má povědomí o zkratce LGBT+ a dokáže jí vysvětlit. Na sedmou položku, zda mají ve svém okolí někoho, koho by označili za příslušníka sexuální menšiny, odpovědělo kladně 52 (77 %) respondentů.

Na základě snahy zjistit jejich znalosti o sexuálních menšinách byly položky osm a devět věnovány vysvětlení sexuálních identit – transgenderu a bisuality. Položka deset se týkala genderu. Pojmy vybrané v položkách osm a devět byly vybrány záměrně s ohledem na otázku předešlou, která se týkala zkratky LGBTQ+. Cílem bylo zjistit do jaké míry si uvědomují rozdíly mezi biologickým a sociálním pohlavím. Nejvíce nesprávných odpovědí zaznělo u položky týkající se vysvětlení pojmu **transgender**. Z 67 respondentů jich 6 (9 %) uvedlo nepublikovatelnou odpověď. Rovněž je důležité dodat, že jen v málo odpovědích bylo uvedeno, že transgender je zastřešující pojem pro více identit, než je jen transsexualita, kterou většina popisovala. Zde je vybráno několik odpovědí:

„Pocit jiného pohlaví, než jak se narodil.“

„Transgender lidé jsou lidé, kterým u narození bylo identifikováno jiné biologické pohlaví, než jak se cítí. Transgender pojem zahrnuje také nebinární lidi.“

„Osoba cítící se jako druhé pohlaví.“

„Člověk, jehož genderová identita není stejná jako se, kterou byl identifikován při narození.“

„Je osoba, která se neztotožňuje se svým biologickým pohlavím.“

U bisuality ve většině odpovědí zazněla reakce typu: *„líbí se mu holky i kluci; je na obě pohlaví; přitahují ho obě pohlaví“* nebo *„nakloněn oběma pohlavím“*. Do jisté míry jsou odpovědi respondentů pravdivé. Je to osoba, která je přitahována romanticky (citově) nebo sexuálně k více než jednomu pohlaví, ale důležité je si uvědomit, že pohlaví není jen biologické, ale i sociální. Proto je bisexuál přitahován i k jiným genderovým identitám. Zde je patrné, že u transgenderu si respondenti uvědomují biologické a sociální pohlaví, ale u bisuality již nikoliv. Pro představu některých správných odpovědí, lze citovat tyto odpovědi:

„Přitahuje je a chce navazovat partnerské vztahy s dvěma a více pohlavími.“

„Člověk přitahován oběma pohlavími.“

„Sexuálně přitahován k více než jednomu pohlaví (a nejen mužům či ženám, jak je mylně uváděno v některých definicích), že se mu líbí muži i ženy.“

„Přitahován osobami všech genderových identit.“

U položky deset měli respondenti možnost vybrat si mezi čtyřmi odpověďmi, která podle nich definuje pojem gender. Správnou odpověď, která zněla sociální konstrukce mužství a ženství uvedlo 23 (34,3 %) respondentů. Podle 36 (53,7 %) respondentů je gender pohlaví. Vztah k sobě samému uvedlo 7 (10,5 %) respondentů a pouze jeden označil za gender vztah k druhým lidem.

Tabulka 1 *Gender dle respondentů*

Možnosti	Četnost	Procenta
Pohlaví	36	53,7 %
Sociální konstrukce mužství a ženství	23	34,3 %
Vztah k druhým lidem	1	1,5 %
Vztah k sobě samému	7	10,5 %
Celkem	67	100 %

Položky jedenáct a dvanáct se tázaly na pojem **coming out**. Nejdříve byla položena otázka, jestli respondenti znají tento pojem. Z 67 dotázaných 60 (90 %) respondentů uvedlo, že pojem zná, a zbylých 7 (10 %) respondentů uvedlo, že pojem nezná nebo neví. Dvanáctá položka je žádala o vysvětlení tohoto pojmu. Mezi odpověďmi se objevilo několik chybných nebo nevhodných odpovědí. Většina respondentů, ale pojem popsala dobře, zde jsou některé z nich:

„Když člověk oznámí společnosti svoji sexuální orientaci.“

„Že člověk vyjde s pravdou ven a všem oznámí, že patří do sexuální menšiny, tedy že je homosexuál a podobně.“

„Veřejné vyznání člověka o svoji sexualitě, pohlavním citění atd.“

„Přiznat se ke své sexuální orientaci. Například rodičům, přátelům...“

„Tzn. "Vycházení ze skříně/šatníku", neboli situace, kdy jedinec oznamuje jinému svou identitu (sexuální či pohlavní).“

Z této části dotazníku, který byl zaměřený na zjištění teoretických znalostí respondentů je patrné, že většina dotázaných, resp. studentů VŠ, se orientuje v pojmech spojených se sexuálními menšinami. Většina uvedla správnou definici zkratky LGBTQ+. Pouze jeden dotázaný uvedl, že se se zkratkou LGBTQ+ nesetkal a 8 respondentů uvedlo, že nevědí, co zkratka znamená. Důvodem může být zaměřenost zájmu na jiný okruh témat.

Většina respondentů dokáže vybrat správnou odpověď u položky týkající se na gender, kde dotazovaní měli možnost si vybrat z nabídky odpovědí, která nejlépe vystihuje tento pojem. U dalších položek si již někteří dotázaní neuvědomili rozdíly v biologickém a sociálním pohlaví. Jedná se o položky 8 a 9, u kterých se měli respondenti pokusit definovat daný pojem – transgender a bisexualita.

První hypotéza – Hodnocení postavení LGBTQ+ lidí v České republice

K ověření první hypotézy jsou potřebná data z položek 13-21, které se zaměřily na postoj studentů k postavení LGBTQ+ skupiny v České republice. První hypotéza zní: **Více než 60 % dotazovaných hodnotí postavení LGBTQ+ ve společnosti spíše pozitivně.**

Třináctá položka dotazníku se respondentů ptala na to, jak by zhodnotili postavení LGBTQ+ skupiny v České republice. Kladně odpovědělo 26 (39 %) respondentů a negativně 17 (25 %) respondentů, nevyhraněnou pozici označilo 24 (36 %) respondentů. Pokud bychom hodnotili postavení LGBTQ+ menšiny podle této položky, tak by se **hypotéza nepotvrdila**. Z hlediska odpovědi sice nejvíce **respondentů 26 (39 %)** uvedlo, že shledává postavení LGBTQ+ lidí v ČR **pozitivně**, ale 24 (36 %) respondentů má nevyhraněnou pozici, tedy neví, jaké je postavení těchto menšin. Pokud bychom se na toto zhodnocení podívali z hlediska pohlaví, tak 20 (40,5 %) žen a 6 (31,6 %) mužů hodnotí jejich postavení pozitivně. Respondenti, kteří uvedli, že patří do LGBTQ+ skupiny uvedli, že je jejich postavení spíše negativní a jeden respondent má nevyhraněnou pozici.

V následujících dvou tabulkách jsou uvedena data, která se vztahují k položce třináct v dotazníku. Jedna uvádí celková data a druhá data dle pohlaví.

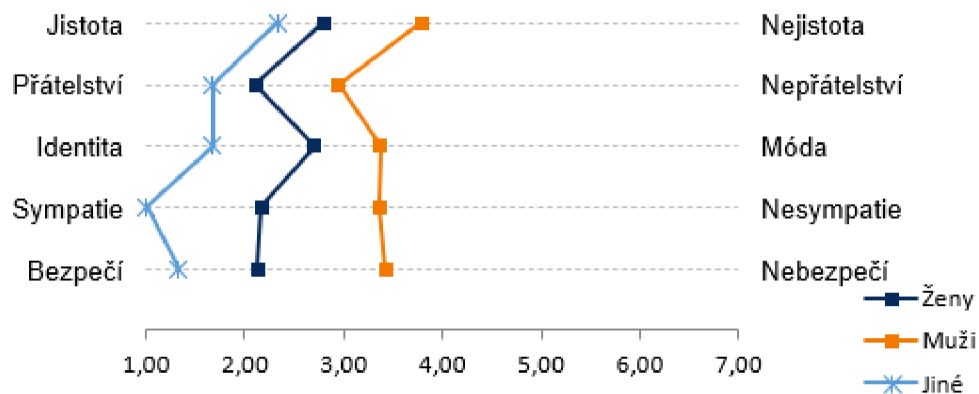
Tabulka 2 Zhodnocení postavení LGBTQ+ lidí v ČR dle studentů VŠ

Možnosti	Četnost	Procenta
Pozitivně	6	9 %
Spíše pozitivně	20	30 %
Nevím – nevyhraněná pozice	24	36 %
Spíše negativně	15	22 %
Negativně	2	3 %
Celkem	67	100 %

Tabulka 3 Postavení LGBTQ+ skupiny dle pohlaví

	Možnosti	Četnost	Procenta
Žena	Pozitivně	3	6,7 %
	Spíše pozitivně	17	37,8 %
	Nevím – nevyhraněná pozice	15	33,3 %
	Spíše negativně	8	17,8 %
	Negativně	2	4,4 %
	Celkem	45	100 %
Muž	Pozitivně	3	15,8 %
	Spíše pozitivně	3	15,8 %
	Nevím – nevyhraněná pozice	8	42,1 %
	Spíše negativně	5	26,3 %
	Negativně	-	-
	Celkem	19	100 %
Jiné	Pozitivně	-	-
	Spíše pozitivně	-	-
	Nevím – nevyhraněná pozice	1	33,3 %
	Spíše negativně	2	66,7 %
	Negativně	-	-
	Celkem	3	100 %

V položce čtrnáct měli respondenti vyjádřit svůj pocit ke zkratce LGBTQ+. Nabídnuo bylo celkem pět dvojic výrazů, mezi kterými se respondenti pohybovali na škále od 1 do 7. Respondenti volili mezi dvěma výroky a označovali blízkost k jednomu či druhému z nich. Z toho hodnoty 1 až 3 patřili ke kladnému pojmu, a hodnoty 5 až 7 směřovali k zápornému pojmu. Výsledky v podobě průměrů podle pohlaví (muž, žena, jiné) představuje následující graf (Graf 2).

Graf 2 Pocit z LGBTQ – sémantický diferenciál (průměr)

S **nebezpečím** si LGBTQ+ spojilo 8 (12 %) dotázaných (volbou hodnoty 5 až 7), většina respondentů se přiklonila k **bezpečí** a to 47 (70, 1 %) dotázaných (volbou hodnoty 1 až 3). Podobné je to u dvojic **sympatie** a **nesympatie**, kde se přiklonilo k sympatii 51 (76 %) dotázaných. U výroků **identita – móda**, **přátelství – nepřátelství** a **jistota – nejistota** se také nejvíce respondentů přiklánělo k pozitivnímu výroku. Z výsledků je patrné, že většina respondentů ve zkratce LGBTQ+ neshledává negativní pocity. Výsledky by mohly být zkráceny z hlediska převahy žen, které se průzkumu zúčastnily.

Položky patnáct a šestnáct se tázaly na respondentův postoj k blízké osobě (sourozenec, kamarád, rodinný příslušník, blízký přítel), o kterém by se dozvěděl, že patří do skupiny LGBTQ+. Celkem 58 (86,6 %) respondentů uvedlo, že by se jejich postoj k této osobě nezměnil. Na druhou stranu 47 (70, 2 %) respondentů v druhé položce odpovědělo, že neví, zda by se jejich pohled k osobě zlepšil nebo zhoršil.

Poslední položky (18 až 21), které se vztahují k první hypotéze se respondentů tázaly na dvě zásadní témata, která se týkají LGBTQ+ komunity – **manželství pro všechny** a **adopce dětí pro stejnopohlavní páry**. Na obě položky odpovědělo kladně přes **80 % respondentů**. Svůj názor v obou případech měli zdůvodnit. Zde jsou některé odpovědi respondentů k zpřístupnění manželství pro všechny:

„Myslím, že by všichni měli mít stejná práva. Nevidím důvod, proč ne, naopak vidím mnoho důvodů, proč ano. Už jen to, že v zemích, kde LGBTQ lidé mají stejná práva jako manželství a další, nedochází tak často k sebevraždám příslušníků LGBTQ lidí, by měl být jednoznačný a dostačující argument, který mluví naprosto za vše.“

„Nevidím důvod proč ne. Manželství a práva s tím spojená by mělo být dostupné každému, bez ohledu na to, k jakému pohlaví je člověk přitahován.“

„Neškodí to společnosti a přispívá to k všeobecné spokojenosti.“

Zde jsou vybrány některé odpovědi respondentů, kteří souhlasí s adopcí dětí pro páry stejného pohlaví:

„Každé dítě si zaslouží rodinu, která ho bude milovat.“

„Protože dětem bude lépe v milujících rodinách než v dětských domovech.“

„Pokud by dítěti dokázali věnovat dostatečnou péči, pozornost a rozvíjet jeho osobnost, jsem pro, přeci jenom se stává, že některé heterosexuální "páry" své novorozené dítě nechtějí. Jako jednou z nevýhod by však mohl být pohled dětského kolektivu na toto dítě, že nemá "zcela normální rodinu", jak víme, dětský kolektiv umí být někdy velmi krutý a na dítěti by se toto chování okolí mohlo negativně podepsat. Proto by bylo zároveň velmi důležité tyto okolnosti dítěti vysvětlit a ujistit ho v tom, jak je rodiči milované.“

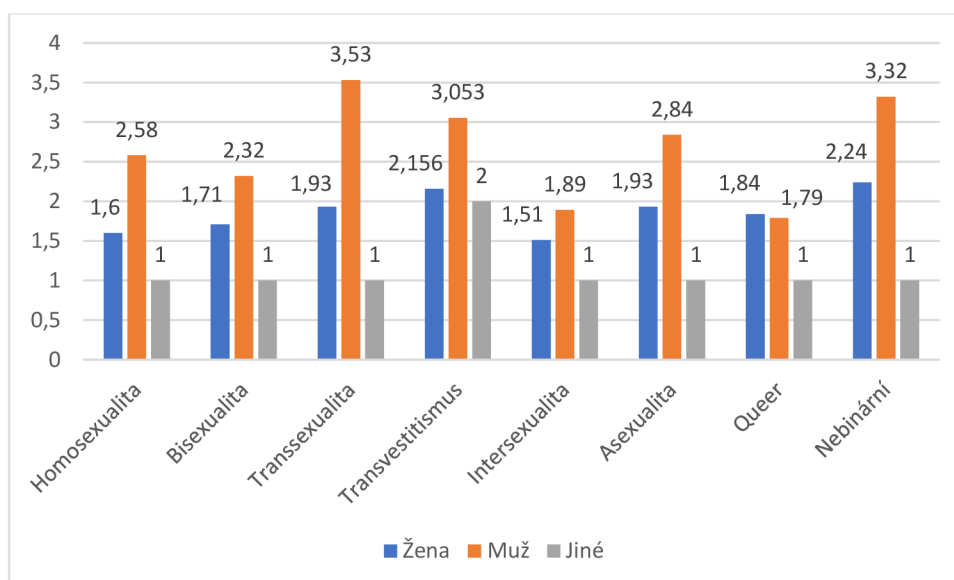
„Adopce by měla být umožněna všem.“

Na základě získaných dat z položky 13 se hypotéza č. 1: Více než 60 % dotazovaných hodnotí postavení LGBTQ+ ve společnosti spíše pozitivně, nepotvrdila. Hypotéza se nepotvrdila, protože postavení LGBTQ+ vidí pozitivně jen 39 % dotázaných. To lze samozřejmě hodnotit jako velmi pozitivní informaci, která dokazuje uvědomění si negativního postavení LGBTQ+ komunity. Je důležité zmínit, že 24 (36 %) respondentů uvedlo nevyhraněnou pozici k danému tématu.

Pokud bychom postavení LGBTQ+ osob hodnotili z pohledu názorů respondentů na umožnění manželství pro všechny a zpřístupnění adopce dětí i párům stejného pohlaví, tak by se hypotéza č. 1 potvrdila. Právě u těchto dvou položek podpora LGBTQ+ přesáhla 60 %. Umožnit manželství pro všechny a adopci podporuje 80 % respondentů v dotazníkú a mezi jejich argumenty pro zpřístupnění zaznělo, že všichni by měli mít stejná práva bez ohledu na svoji sexuální orientaci.

Hypotéza druhá – Vztah mezi pohlavím a tolerancí k homosexualitě

Druhá hypotéza vychází z položky 17, která se respondentů tázala na jejich vztah k jednotlivým sexuálním menšinám (homosexualita, bisexualita, transsexualita, transvestitismus, intersexualita, asexualita, queer, nebinární). Zde měli respondenti zaškrtnou na škále od 1 do 5 jejich vztah k uvedeným sexuálním menšinám, kdy volba 1 (kladný/pozitivní vztah), 2 (spíše pozitivní/kladný vztah), 3 (nevím – nevyhraněný vztah), 4 (spíše negativní vztah), 5 (negativní vztah). Poslední volbou byla 9 (nevím – co to znamená), která dávala respondentům možnost uvést, že daný pojem neznají. Získaná data jsou vyobrazena na následujícím grafu. V grafu jsou využita jen data z možností 1 až 5, možnost 9 vyjadřuje respondentovu neznalost pojmu, proto v grafu není zahrnuta.

Graf 3 Vztah k LGBTQ+ dle pohlaví

U této položky bylo důležité, zda respondenti vědí, co pojem znamená a na základě toho pak uvést, jaký vztah k dané sexuální menšině zastávají (kladný – nevyhraněný – negativní). Z grafu je patrné, že respondenti dané sexuální menšiny znají a mají k nim vytvořený kladný vztah, kdy jejich nejčastější odpovědí byla volba 1 (kladný/pozitivní vztah) a volba 2 (spíše kladný/ pozitivní vztah). Pokud bychom zjišťovali, u kterých sexuálních menšin respondenti uvedli volbu 9 (nevím – co to znamená), bylo by to u intersexuality, kdy tuto možnost zatrhllo 18 (26,9 %) dotazovaných. Další pojem, který 14 (20,9 %) dotazovaných neznalo, byl queer.

Z hlediska pohlaví je největší rozdíl u **transvestitismu**, kdy 8 (12 %) mužů zastává negativní postoj a naopak 20 (30 %) žen pozitivní postoj. Z celkového srovnání obou pohlaví (muž a žena) mají spíše ženy kladný vztah k sexuálním menšinám.

Na základě druhé hypotézy byl vytvořen následující chí-kvadrát, který měl danou hypotézu potvrdit.

Tabulka 4 *Vztah k homosexualitě dle pohlaví*

	Pozitivní vztah	Neutrální vztah	Negativní vztah	Celkový součet
Muž	10	5	4	19
Žena	35	9	1	45
Celkový součet	45	14	5	64
	Pozitivní vztah	Neutrální vztah	Negativní vztah	Celkový součet
Muž	15,63%	7,81%	6,25%	
Žena	54,69%	14,06%	1,56%	
Celkový součet	70,32%	21,87%	7,81%	100,00%

Pro testování hypotéz byl použit chí-kvadrát test nezávislosti. Nulová hypotéza předpokládá nezávislost proměnných. Pro zachování spolehlivosti testu na 95 % je počítáno: $\alpha = 0,05$.

H0: Pohlaví respondenta a jeho vztah k homosexuálům nejsou na sobě závislé.

H1: Pohlaví respondenta a jeho vztah k homosexuálům jsou na sobě závislé.

Tabulka 5 *Empirické a teoretické četnosti*

EMPIRICKÉ ČETNOSTI			
Vztah k homosexualitě na základě pohlaví	Muž	Žena	Celkový součet
Pozitivní - 1 (kladný/pozitivní vztah) a 2 (spíše kladný/pozitivní vztah)	10	35	45
Neutrální - 3 (nevím - nevyhraněný vztah)	5	9	14
Negativní - 4 (spíše negativní vztah) a 5 (negativní vztah)	4	1	5
Celkový součet	19	45	64
TEORETICKÉ ČETNOSTI			
Vztah k homosexualitě na základě pohlaví	Muž	Žena	Celkový součet
Pozitivní - 1 (kladný/pozitivní vztah) a 2 (spíše kladný/pozitivní vztah)	13,3594	31,6406	45
Neutrální - 3 (nevím - nevyhraněný vztah)	4,15625	9,844	14
Negativní - 4 (spíše negativní vztah) a 5 (negativní vztah)	1,48438	3,51563	5
Celkový součet	19	45	64

K provedení výpočtu byl použit Excel, nejprve se vytvořila kontingenční tabulka a následně se dopočítaly teoretické četnosti. Pak se pomocí funkce CHISQ.TEST vypočítala P-hodnota, která vyšla 0,0234186. P-hodnota je tedy menší než 0,05 a tak na 5 % hladině významnosti zamítán H_0 . Tím pádem existuje vztah mezi pohlavím a jeho vztahem k homosexuálům.

Na základě dat získaných z odpovědí na tuto položku a následného výpočtu zjistíme, že ženy jsou tolerantnější než muži. Provedený výpočet potvrzuje rovněž hypotézu č. 2: Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a tolerancí k homosexualitě.

Hypotéza třetí - Diskriminace a obtěžování LGBTQ+ lidí

K ověření třetí hypotézy jsou potřebná data z položek 22-26, které se zaměřili na názor studentů VŠ, zda vnímají, že dochází k odlišnému chování vůči LGBTQ+ skupině v České republice.

Nejdůležitějšími daty k ověření třetí hypotézy jsou výsledky z položek dvacet dva a dvacet pět, které se respondentů přímo tázaly, zda si myslí, že dochází k diskriminaci, obtěžování, odlišnému chování vůči skupině LGBTQ+ a k projevům homofobie a transfobie. Dle množství výzkumů bylo předpokládáno, že si lidé myslí, že k diskriminaci tolik nedochází. Z výsledků získaných dat si **pouze 7 (10 %) respondentů** myslí, že k diskriminaci a homofobii vůči LGBTQ+ menšině **nedochází**. Získaná data z této položky vyvracejí hypotézu č. 3: Více než polovina respondentů si myslí, že diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči LGBTQ+ skupině ve společnosti spíše nebo vůbec nedochází.

Z výsledků vyplývá, že mladí lidé si uvědomují nelehkou situaci této menšiny v naší společnosti. Můžeme předpokládat, že v budoucnu bude docházet ke zlepšení v chování k této menšině, protože **52 (78 %) respondentů** uvedlo, že k **diskriminaci dochází**. Pouze 8 (12 %) dotázaných uvedlo, že neví, zda dochází k diskriminaci a homofobii.

U dalších položek měli respondenti uvést nejčastější projevy nesnášenlivosti na LGBTQ+ lidi a kde se s těmi to projevy mohou setkat. U položky zaměřené na projevy nesnášenlivosti odpovědělo 43 respondentů a mezi nejčastější projevy, ke kterým dochází na LGBTQ+ komunitě dotázaní uvedli např. narážky, nadávky, fyzické útoky, obtěžování nebo šikanu. Zde jsou některé odpovědi respondentů:

„Slovní (nadávky, nevhodné komentáře, poznámky) ale i fyzické projevy násilí.“

„Nenávist na soc. sítích, diskriminace ze strany zaměstnavatelů, diskriminace ze strany zákona – nemají rovna práva co se týče manželství a výchovy dětí.“

„Pokřikování, komentáře na sociálních sítích, agrese při pochodech, diskriminace v manželství, adopci apod.“

Rovněž u další položky odpovědělo pouze 41 respondentů, kteří nejčastěji uvedli, že k projevům nesnášenlivosti dochází na pracovišti, ve škole, v rodině a na sociálních sítích. Velice zarážející je odpověď ve škole, neboť takto odpovědělo 12 (29,3 %) respondentů. Zajímavé by bylo zjištění, jestli si respondenti myslí, že k těmto projevům dochází v rámci třídního kolektivu ze strany spolužáků nebo i ze strany učitelů.

Poslední položka se respondentů tázala, zda by do trestního zákoníku měl přibýt zákon na ochranu LGBTQ+ skupiny před trestnou činností z nenávisti, tak aby byla zajištěna ochrana jako je u rasových, etnických, národnostních či náboženských skupin. Na položku odpovědělo všech 67 respondentů, z toho kladně odpovědělo 42 (62,7 %) dotázaných (volbou hodnoty ano a spíše ano) a záporně odpovědělo 11 (16,42 %) respondentů (volbou hodnoty ne a spíše ne). V následující tabulce (Tabulka 4) jsou uvedena data dle pohlaví (muž, žena). Respondenti, kteří uvedli jiné pohlaví v tabulce uvedeni nejsou, neboť všichni 3 dotázaní uvedli – ano.

Tabulka 6 Zavedení zákona na ochranu LGBTQ+ lidí dle pohlaví

	Možnosti	Četnost	Procenta
Žena	Ano	23	51,2 %
	Spíše ano	10	22,2 %
	Nevím	9	20 %
	Spíše ne	1	2,2 %
	Ne	2	4,4 %
	Celkem	45	100 %
Muž	Ano	4	21 %
	Spíše ano	2	11 %
	Nevím	5	26 %
	Spíše ne	4	21 %
	Ne	4	21 %
	Celkem	19	100 %

Z hlediska pohlaví je z tabulky patrné, že muži se přiklonili spíše k odpovědi nevim. Ženy naopak k volbě ano a spíše ano. Bohužel kvůli malému vzorku respondentů a zaměřenosti na studenty VŠ nejsou data směrodatná.

Data uvedená z výše uvedených položek ukazují, že daná hypotéza se nepotvrdila, neboť 78 % respondentů uvedlo, že dochází k diskriminaci a projevům homofobie či transfobie. Proto **hypotéza č. 3**: Více než polovina respondentů si myslí, že diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči LGBTQ+ skupině ve společnosti spíše nebo vůbec nedochází, je **nepotvrzena**. Vyvrácení hypotézy č. 3, lze brát jako pozitivní a díky tomu můžeme předpokládat zlepšení situace LGBTQ+ lidí ve společnosti. Důvodem nepotvrzení hypotézy může být menší počet respondentů nebo také výběr respondentů, který se týkal mladých lidí ve věku 18 až 27 let. Mladí lidé podle výše uvedených výzkumů mají jiné názory než starší generace.

Hypotéza čtvrtá – Sexuální výchova

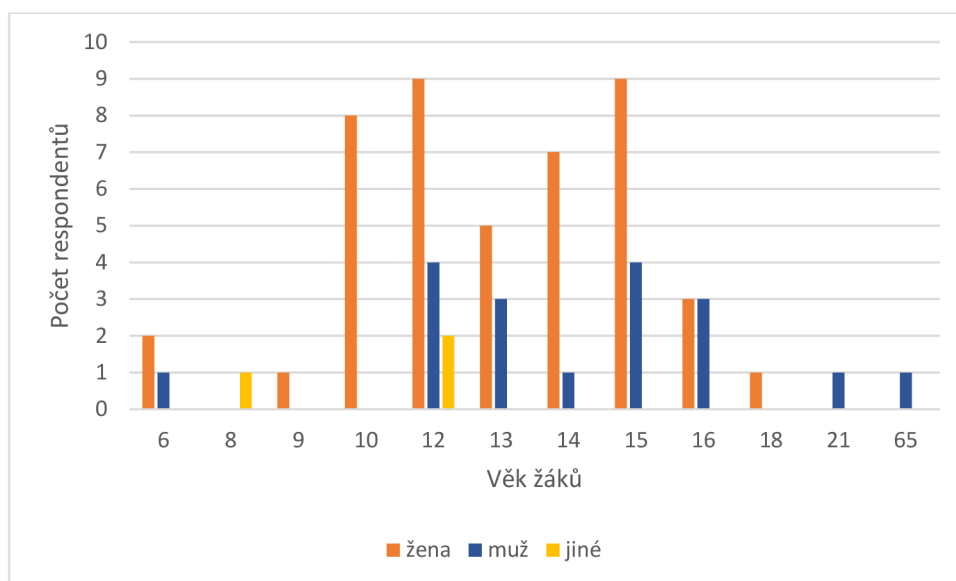
K ověření poslední hypotézy jsou potřebná data z položek 26-32, která se zaměřila na respondentovu zkušenost se sexuální výchovou a zejména pak zda se na svých školách setkali s výukou zaměřenou na sexuální menšiny.

Dvacátá šestá položka se respondentů tázala, zda respondenti měli na své škole (ZŠ, SŠ) sexuální výchovu. Výsledek dat byl podobný, kdy kladně odpovědělo 35 (52 %) dotázaných a záporně odpovědělo 29 (43 %) dotázaných.

Důležitou položkou k ověření hypotézy byla položka 27, která se přímo ptala na respondentovu zkušenost s výukou zaměřenou na sexuální menšiny. Záporně odpovědělo **51 (76 %) respondentů**. Získané výsledky dat z této položky **potvrzují hypotézu č. 4**: Více než polovina respondentů se na svých školách v tématu sexuální výchova neseťkalo s výukou zabývající se sexuálními menšinami.

Položky 28 až 31 sloužili k rozšíření informací k danému tématu. Většina respondentů, resp. 55 (82 %), si myslí, že by téma sexuálních menšin mělo být zařazeno do výuky na školách. Pouze 5 (7,5) % respondentů má negativní postoj. Z těchto odpovědí vyplývá, že mladí lidé podporují výuku na tato témata. K tomu je však nutné dodat, že data mohou být zkreslená z důvodu malého počtu respondentů a převahy žen.

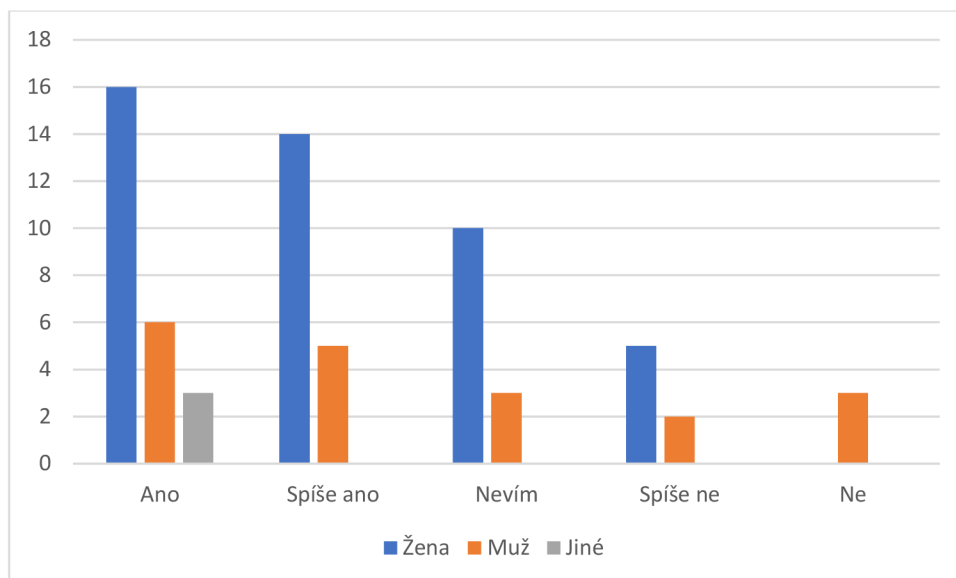
Na položku 29, která se tázala na věk, kdy vyučovat žáky o tématech spojených se sexuálními menšinami odpovědělo 66 respondentů. Nejvíce odpovědí bylo 12 let a 15 let. V následujícím grafu (Graf 4) jsou uvedena ostatní data z této položky.

Graf 4 Věková hranice žáků k výuce sexuálních menšin dle pohlaví

Z grafu je patrné, že ženy uvedly věkovou hranici žáků mezi 10–15 rokem věku. Muži naopak uvedli věkovou hranici mezi 12–16 rokem věku. Podle Mezinárodních technických pokynů pro sexuální výchovu od UNESCO by se o sexuálních menšinách mělo vyučovat již od raného školního věku, tedy kolem pátého roku dítěte. Samozřejmě témata a množství informací musí být úměrná věku a rozumovým schopnostem dítěte.

Předposlední položka dotazníku se respondentů tázala na jejich názor ohledně výuky zaměřené na téma sexuálních menšin, zda by taková výuka pomohla lidem změnit názor na tuto skupinu. Data z této položky jsou uvedena v následujícím grafu (Graf 5).

Graf 5 Možnost změny názoru na sexuální menšiny na základě výuky dle pohlaví

Většina respondentů uvedla, že výuka zaměřená na téma sexuální menšiny by pomohla změnit pohled lidí na tuto skupinu, pozitivní odpověď uvedlo 44 (66 %) respondentů. Negativně odpovědělo 10 (15 %) respondentů. Zbýlých 13 (19 %) mají nevyhraněný názor.

V poslední položce měli respondenti možnost uvést témata, která by se v takové výuce měla probírat. Zde jsou uvedeny některé odpovědi respondentů:

„Základní pohled na problematiku, v případě zájmu studentů rozvinout jimi určitá vybraná témata.“

„Respekt k menšinám a tolerance menšin.“

„Témata, která zamezí homofobii a pomůže pochopit rozdíly a podobnosti mezi skupinami, témata, která nabádají k respektu.“

„Seznámit děti s genderem, s odlišnou sexuální orientací, s projevy homofobie a násilí. Seznámit je s tím, že to je normální, a ne něco za co by se měli stydět.“

Hypotéza č.4: Více než polovina respondentů se na svých školách v předmětu sexuální výchova nesetkalo s výukou zabývající se sexuálními menšinami, byla potvrzena na základě dat uvedených v položce 27. V uvedené položce **51 (76 %) respondentů** uvedlo, že se s výukou zaměřenou na sexuální menšiny nesetkali. Důvodem je nedostatečná a neucelená sexuální výchova, protože základní školy mají možnost si vybrat/určit, co bude v takové výuce řešeno. Většina témat je zaměřena na zdravý životní styl, vývoj člověka a jeho reprodukci atd. Témata zaměřená na gender, násilí nebo právní legislativu v takové výuce většinou nejsou zahrnuta.

5.5 Shrnutí výzkumného šetření

Cílem kvantitativně orientovaného dotazníkového výzkumného šetření bylo zjistit, jaký mají studenti vysokých škol pohled na sexuální menšiny, jakou mají zkušenost se sexuální výchovou na školách a zda se ve výuce setkali s tématy zaměřenými na sexuální menšiny. Rovněž se prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťovalo, jaké mají studenti VŠ znalosti o problematice sexuálních menšin. Cíle výzkumného šetření byly naplněny.

Výzkumný vzorek, z jehož odpovědí byla získávána potřebná data pro ověření stanovených hypotéz, tvořilo 67 studentů vysokých škol. Vzorek respondentů není tak početný, jak se předpokládalo, a proto výsledná data nemohou být vzhledem k rozsahu výzkumného vzorku plně zobecněna na celou Českou republiku. Nicméně poskytují zajímavý pohled studentů, tedy „mladé generace“, na sexuální menšiny a ukazují důležitost výuky o této skupině ve školách.

Dotazník se po charakteristice výzkumného vzorku zaměřil na znalost respondentů o sexuálních menšinách. Cílem této části dotazníku bylo zjistit, jaké mají studenti povědomí o problematice sexuálních menšin, jak se v dané tématice orientují. V rámci této části dotazníku byli respondenti dotazováni na některé pojmy vztahující se k sexuálním menšinám. Jednotlivé položky tak sbíraly informace o znalostech respondentů v oblasti týkající se sexuálních menšin, přičemž u některých položek šlo o volné odpovědi na dané položky. U těchto položek měli respondenti možnost definovat daný pojem vlastními slovy, tak jak mu sami rozumí. Právě volné odpovědi přinášejí přínosné informace o jejich znalostech v této oblasti.

Na počátku výzkumného šetření byly stanoveny čtyři hypotézy, které byly podloženy již uskutečněnými výzkumy. Cílem stanovených hypotéz bylo ověření těchto výzkumů.

Ze čtyř stanovených hypotéz byly potvrzeny dvě. Jako první byla potvrzena hypotéza č. 2: Existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a tolerancí k homosexualitě, které se v dotazníku věnovala položka sedmnáct. Pro ověření této hypotézy byl výzkumný vzorek zúžen na 64 a zahrnoval pouze respondenty, kteří zvolili u položky pohlaví odpověď muž nebo žena. K ověření této hypotézy byl použit chí-kvadrát, jehož výsledek ověřil platnost hypotézy.

Z potvrzení této hypotézy je zřejmé, že pohlaví může určit postoj k sexuálním menšinám. Vyplývá, že ženy jsou skutečně chápavější než muži.

Další potvrzenou hypotézou byla hypotéza č. 4: Více než polovina respondentů se na svých školách v tématu sexuální výchova nesetkalo s výukou zabývající se sexuálními menšinami. K ověření této hypotézy byla využita data převážně z dvacáté sedmé položky dotazníku. Ze získaných dat lze konstatovat, že většina studentů se na svých předešlých školách v hodinách zaměřených na sexuální výchovu nesetkala s výukou na téma sexuální menšiny, neboť záporně odpovědělo 51 (76 %) respondentů. Z předešlé položky dvacet šest je patrné, že výuka zaměřená na sexuální výchovu na mnoha školách nebyla uskutečněna – záporně odpovědělo 29 (43 %) dotázaných.

Z toho je patrné, že sexuální výchova není řádně ukotvena ve školních osnovách, i když její důležitost v posledních letech narůstá. Její význam si uvědomuje i UNESCO, které, jak bylo uvedeno v kapitole výše, vytvořilo metodickou příručku pro vyučování sexuální výchovy. V této metodické příručce jsou zahrnuta i témata spojená se sexuálními menšinami.

Zbylé dvě hypotézy se nepotvrdily. První nepotvrzenou hypotézou byla hypotéza č. 1: Více než 60 % dotazovaných hodnotí postavení LGBTQ+ ve společnosti spíše pozitivně. K jejímu ověření posloužila data z položky třináct. Hypotéza se vyvrátila na základě výsledku, že postavení LGBTQ+ lidí hodnotí pozitivně „jen“ 26 (39 %) respondentů a 24 (36 %) má k jejich postavení nevyhraněnou pozici. Z hlediska pohlaví hodnotí postavení pozitivně necelá polovina žen z celkového počtu 45 žen. Z celkového počtu 19 mužů hodnotí jejich postavení pozitivně 6 respondentů.

Druhou nepotvrzenou hypotézou je hypotéza č. 3: Více než polovina respondentů si myslí, že k diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči LGBTQ+ skupině ve společnosti spíše nebo vůbec nedochází. Jejím ověřením se zabývaly položky dvacet dva a dvacet pět, u kterých si pouze 7 (10 %) respondentů myslí, že k diskriminaci a projevům homofobie vůči LGBTQ+ lidem nedochází.

Jejich nepotvrzení lze na druhou stranu brát jako pozitivní skutečnost, neboť je možno konstatovat, že mladí lidé (studenti VŠ) si plně uvědomují závažnost těchto projevů vůči sexuálním menšinám. Rovněž z následujících otázek, které doplňovaly hypotézu č. 3, bylo patrné, že se respondenti orientují v dané problematice. U položky dvacáté třetí většina z nich správně uvedla, že k diskriminaci a projevům homofobie-transfobie-bifobie může docházet všude – jak v zaměstnání, na ulici (na veřejných místech), tak ve škole nebo i v rodinném prostředí.

V konečném důsledku se více než polovina (62,7 %) dotázaných shodla na tom, že by do trestního zákoníku měl přibýt zákon na ochranu LGBTQ+ lidí. Rovněž přes 60 % dotázaných, by umožnilo manželství pro všechny a adopci pro páry stejného pohlaví. Respondenti u těchto dvou položek (18-21), které se jich tázaly na umožnění adopce a manželství, měli možnost svůj názor odůvodnit. Mezi jejich nejčastějšími odpověďmi zaznělo, že všichni by měli mít rovná práva a příležitosti bez ohledu na svoji sexuální orientaci. Jejich názory se shodují s většinovou skupinou z výzkumů, které byly provedeny v minulých letech. Jejich podpora v této problematice ve většinové společnosti rok od roku roste. Nejvíce podpory a pochopení právě pochází od mladší generace, která je v těchto otázkách tolerantnější než starší generace. Tento rozdíl lze přičíst změnám ve společnosti, ke kterým dochází. Nyní jsou již tato témata v rukách politiků-političek, kteří mají možnost posunout Českou republiku k ostatním zemím, které se připojili k podpoře LGBTQ+ skupiny, a tím zlepšit této skupině kvalitu života.

Závěr

Diplomová práce se zabývá sexuálními menšinami, jejím cílem je zmapování problematiky sexuálních menšin v kontextu sexuální výchovy a přiblížení jednotlivých témat týkajících se této problematiky. K dosažení cíle práce přispělo teoretické zpracování, které je rozděleno do čtyř kapitol. První kapitola je věnována základním pojmům, které se vztahují k sexuálním menšinám. Snahou je tyto pojmy definovat a vysvětlit, neboť jsou důležité k pochopení sexuálních menšin. Druhá kapitola se věnuje samotným sexuálním menšinám. V této kapitole jsou vysvětleny a popsány jednotlivé genderové identity, které se řadí pod zkratku LGBTQ+. Rovněž jsou zde zmíněna i organizace, které pomáhají LGBTQ+ lidem s jejich právy, duševním zdravím atd. Další kapitola je zaměřena na nepřátelské projevy, kterým LGBTQ+ komunita čelí. Jedná se třeba o diskriminaci, homofobii nebo sexismus. Dále jsou zde uvedena současná témata, která ovlivňují sexuální menšiny v jejich životě. Jedná se o otázky týkající se úřední tranzice, umožnění manželství pro všechny a umožnění adopce pro páry stejného pohlaví. Poslední teoretická kapitola se týká sexuální výchovy, která je rozdělena na tři části. Dvě z nich se věnují důležitým prostředím, které jsou pro výuku sexuální výchovy nejdůležitější, a to prostředí rodiny a školy. Právě výuka sexuální výchovy na školách, která by měla znalosti žáků prohlubovat, není v našem prostředí řádně vyřešena/ukotvena. Za její neucelený systém je Česká republika kritizována. Nelze říci, že v poslední letech nejsou snahy tuto reputaci změnit. Velkou pomocí ke zlepšení situace měla být metodická příručka, která byla vytvořena odborníky v oboru pod záštitou MŠMT. Bohužel zmíněná metodická příručka musela být ze stránek ministerstva odstraněna kvůli stížnostem, takže je jen na pedagogických pracovnících, zda zmíněnou metodickou příručku využijí během své výuky. Další část se věnuje sexuální výchově podle UNESCO, které rovněž vydalo metodickou příručku k výuce sexuální výchovy. V obou zmíněných příručkách jsou obsažena témata týkající se sexuálních menšin.

V návaznosti na zpracování teoretických poznatků bylo realizováno vlastní výzkumné šetření za pomoci anonymního dotazníkového šetření zaměřeného na pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy. Toto výzkumné šetření si kladlo za cíl zjistit pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny, jakou mají zkušenost se sexuální výchovou na školách a zda se ve výuce setkali s tématy zaměřenými na sexuální menšiny.

Na základě stanoveného výzkumného cíle a dostupných zdrojů byly stanoveny čtyři hypotézy, podle nichž byly sestaveny položky do dotazníku. Dotazník byl vytvořen v online podobě prostřednictvím programu Microsoft Forms a rozeslán prostřednictvím sociální sítě Facebook a emailových adres.

Respondenty dotazníkového šetření byli studenti vysokých škol. Na online dotazník odpovědělo 80 respondentů, z nichž bylo vyřazeno 13 respondentů, kteří nesplnili podmínky cílové skupiny výzkumného šetření nebo jejich odpovědi byly neúplné. Výsledný výzkumný vzorek čítal 67 respondentů s převahou žen 45 (67,1 %). Mužů bylo 19 (28,4 %) a 3 (4,5 %) respondenti uvedli, že se identifikují jako jiný gender.

Ze čtyř vytvořených hypotéz byly potvrzeny dvě. Bylo potvrzeno, že se respondenti na svých školách se sexuální výchovou spíše nesetkali (43 %). Rovněž bylo potvrzeno, že se nesetkali s výukou zaměřenou na sexuální menšiny (76 %). Dále bylo potvrzeno, že pohled existuje statistický významný vztah mezi pohlavím a tolerancí k homosexualitě, kdy jsou spíše ženy tolerantnější k této menšině než muži. Dvě nepotvrzené hypotézy, které se týkaly diskriminace a pohledu na situaci sexuálních menšin, lze brát jako kladný ukazatel, protože prokazuje, že si mladí lidé uvědomují situaci sexuálních menšin, která není pozitivní.

Z výsledků výzkumného šetření lze vyvodit fakt, že studenti vysokých škol, tedy mladí lidé, se orientují v tématech spojených se sexuálními menšinami a rovněž si plně uvědomují nelehkou situaci této skupiny. Z výsledků výzkumného šetření je také patrné, že na základní školách nebo i středních školách není kladen důraz na sexuální výchovu, neboť většina respondentů se s takovou výukou nesetkala. Respondenti uvedli, že by témata sexuálních menšin měla být ve výuce zařazena, protože by se mohl změnit pohled lidí na tuto skupinu. V posledních letech je patrné, že výuka na školách je spíše zastaralá a v osnovách nejsou zastoupena „moderní (novodobá)“ témata jako jsou např. sexuální menšiny a s nimi spojená témata (gender a pohlaví, diskriminace, legislativa atd.), ochrana na internetu, drogové závislosti, násilí atd. Výuka, která by se zaměřila na sexuální menšiny a témata s tím spojená, by mohla pomoci předejít diskriminaci, násilí, šikaně na této skupině a u samotných LGBT+ osobám předejít rizikovému chování (např. sebevraždám).

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- BENATAR, David. *Druhotný sexismus: o genderovém teroru proti mužům*. V Praze: Dauphin, 2016, 332 s. ISBN 978-80-7272-851-0.
- BRICHČÍN, Slavoj. Soudní sexuologie. In: WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, s. 527-559. ISBN 978-80-247-2492-8.
- BRZEK, Antonín. Co je vlastně homosexuality a kdo je homosexuál. In: BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia Medica, 1992, s. 19-25. ISBN 80-855-2603-4.
- CIPROVÁ, Kristýna. Queer v Česku. In: HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER a kol. *Miluji tvory svého pohlaví: Homosexuality v dějinách a společnosti českých zemí*. Argo, 2013, s. 597-615. Každodenní život, Svazek 56. ISBN 978-80-257-0876-7.
- DAWSON, Juno. *Tahle kniha je teplá*. Praha: Euromedia Group, 2022, 280 s. Yoli. ISBN 978-80-242-7892-6.
- FAFEJTA, Martin. *Sexuality a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016, 240 s. ISBN 978-80-262-1030-6.
- FIFKOVÁ, Hana. Poruchy pohlavní identity. In: WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, s. 439-468. ISBN 978-80-247-2492-8.
- FIFKOVÁ, Hana. Základní etapy procesu přeměny pohlaví. In: FIFKOVÁ, Hana, Petr WEISS, Ivo PROCHÁZKA, Ladislav JAROLÍM, Jiří VESELÝ a Vladimír WEISS. *Transsexualita: diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 43-51. ISBN 80-247-0333-5.
- GALÁN, Juan Eslava. *Láska a sex ve starém Řecku*. V Praze: Ikar, 2003, 231 s. ISBN 80-249-0244-3.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie: Aktualizované a rozšířené vydání revidované Philipem W. Suttonem*. Vyd. 6. Praha: Argo, 2013, 1049 s. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, 167 s. Most (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2921-0.
- HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901-5490-5.
- HEYER, Walt. *Odvrácená tvář transgenderu*. Praha: Klika, 2020, 157 s. Otevřeno. ISBN 978-80-7666-003-8.

- JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008, 288 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9.
- JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013, 195 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-119-0.
- KOLIBA, Peter, Petr WEISS, Martin NĚMEC a Markéta DIBONOVÁ. *Sexuální výchova: pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2019, 184 s. ISBN 978-80-271-2039-0.
- KOLIBA, Peter. Definice sexuality a sexuální výchovy. In: KOLIBA, Peter, Petr WEISS, Martin NĚMEC a Markéta DIBONOVÁ. *Sexuální výchova: pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2019a, s. 11-13. ISBN 978-80-271-2039-0.
- KOLIBA, Peter. Sexuální výchova včera a dnes. In: KOLIBA, Peter, Petr WEISS, Martin NĚMEC a Markéta DIBONOVÁ. *Sexuální výchova: pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2019b, s. 14-19. ISBN 978-80-271-2039-0.
- OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 176 s. ISBN 80-717-8403-6.
- Ottova encyklopedie A-Ž*. Aktualizované vydání. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010, 1144 s. ISBN 978-80-7360-014-3.
- PROCHÁZKA, Ivo. Diferenciální diagnostika. In: FIFKOVÁ, Hana, Petr WEISS a Ivo PROCHÁZKA a kol. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008, s. 43-47. ISBN 978-80-247-1696-1.
- SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta publishing, 2016, 163 s. ISBN 978-80-88163-09-1.
- SPENCEROVÁ, Tereza. *Jsem trandák!*. Praha: G plus G, 2003, 123 s. ISBN 80-861-0364-1.
- ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003, 104 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0291-6.
- VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7464-125-1.

WEISS, Petr a Ivo PROCHÁZKA. Sexuální orientace. In: KOLIBA, Peter, Petr WEISS, Martin NĚMEC a Markéta DIBONOVÁ. *Sexuální výchova: pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 103-107. ISBN 978-80-271-2039-0.

ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuální dysfunkce. In: WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, s. 339-363. ISBN 978-80-247-2492-8.

Literatura – internetové zdroje

BARTOŠOVÁ, Iva a Martin SKUTIL. Dotazník. In: SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství* [online]. Praha: Portál, 2011, s. 80-88 [cit. 2023-04-20]. ISBN 978-807367-778-7. Dostupné z: [https://web-s-ebscohost-](https://web-s-ebscohost-com.ezproxyw10.svkhk.cz/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzE2NDAwMjdfX0FO0?sid=cf9484bc-9f1e-462b-9774-aabf9ecf5e0b@redis&vid=3&format=EB&rid=1)

[com.ezproxyw10.svkhk.cz/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzE2NDAwMjdfX0FO0?sid=cf9484bc-9f1e-462b-9774-aabf9ecf5e0b@redis&vid=3&format=EB&rid=1](https://web-s-ebscohost-com.ezproxyw10.svkhk.cz/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzE2NDAwMjdfX0FO0?sid=cf9484bc-9f1e-462b-9774-aabf9ecf5e0b@redis&vid=3&format=EB&rid=1).

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* [online]. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 256 s. [cit. 2023-04-11]. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/metody-pedagogickeho-vyzkumu-1277132/>.

PITONÁK, Michal a Marcela MACHÁČKOVÁ. *Být LGBTQ v Česku 2022: Výzkumná zpráva* [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023 [cit. 2023-03-04]. ISBN 978-80-87142-52-3. Dostupné z: http://lgbt-zdravi.cz/WEB/wp-content/uploads/2023/02/BytLGBTQvCesku2022_report.pdf.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. [cit. 2023-03-15]. ISBN 978-80-7440-016-2. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/udalosti/homofobie_web.pdf.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. [cit. 2023-03-15]. ISBN 978-80-7440-016-2. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/udalosti/homofobie_web.pdf.

SVOBODA, Mojmir. Psychopatologie (Obecná psychiatrie). In: SVOBODA, Mojmir, Eva ČEŠKOVÁ a Hana KUČEROVÁ a kol. *Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy* [online]. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012, s. 85-138 [cit. 2023-04-20]. ISBN 978-80-262-0216-5. Dostupné z:

<https://www.bookport.cz/kniha/psychopatologie-a-psychiatrie-3225/>.

ZBOŘILOVÁ, Klára. Oběti trestných činů. In: BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020, s. 127-157. ISBN 978-80-246-4461-5. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/kapitoly-z-forezni-psychologie-7001/>.

ŽUMÁROVÁ, Monika. Základní přístupy ke zkoumání. In: SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství* [online]. Praha: Portál, 2011, s. 57-78 [cit. 2023-04-20]. ISBN 978-807367-778-7. Dostupné z: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxyw10.svkhk.cz/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzE2NDAwMjdfX0FO0?sid=cf9484bc-9f1e-462b-9774-aabf9ecf5e0b@redis&vid=3&format=EB&rid=1>.

Metodické příručky

FIFKOVÁ, Hana, Radim UZEL, Ivo PROCHÁZKA, Miroslav HRICZ, Lucie JARKOVSKÁ a kol. *Sexuální výchova - vybraná témata: Výchova ke zdraví - Příručka pro učitele* [online]. Praha, 2009, 70 s. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uloziste/311/Metodicke_materialy/Sexualni_vychova_vybrana_temata.pdf.

Příručka pro učitele. MŠMT ve spolupráci s VÚP.

FIFKOVÁ, Hana. Sexuální orientace. In: FIFKOVÁ, Hana, Radim UZEL, Ivo PROCHÁZKA, Miroslav HRICZ a Lucie JARKOVSKÁ. *Sexuální výchova - vybraná témata: Výchova ke zdraví - Příručka pro učitele* [online]. Praha: MŠMT, 2009, s. 34-35 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: www.eduin.cz/wp-content/uloziste/311/Metodicke_materialy/Sexualni_vychova_vybrana_temata.pdf

International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach [online]. Revised edition. Paris, France: UNESCO, 2018 [cit. 2023-04-08]. ISBN 978-92-3-100259-5. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260770>.

JARKOVSKÁ, Lucie. Genderové aspekty sexuální výchovy. In: FIFKOVÁ, Hana, Radim UZEL, Ivo PROCHÁZKA, Miroslav HRICZ a Lucie JARKOVSKÁ. *Sexuální výchova - vybraná témata: Výchova ke zdraví - Příručka pro učitele* [online]. Praha: MŠMT, 2009, s. 45-48 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: www.eduin.cz/wp-content/uloziste/311/Metodicke_materialy/Sexualni_vychova_vybrana_temata.pdf

Příspěvky na sociálních sítích

HORÁKOVÁ, Adéla. In: *Instagram* [online]. Meta, © 2023, 2023b, 28.01. 2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.instagram.com/p/Cn-HPQfLwX9/?utm_source=ig_web_copy_link.

Sborník

HLAĎO, Petr. Sexuální předsudky heterosexuálů vůči homosexuálům a homosexualitě – syntéza poznatků. In: HLAĎO, Petr (ed.). *Sborník z mezinárodní vědecké konference ICOLLE 2016* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2016, s. 100-114 [cit. 2023-03-15]. ISBN 978-80-7509-426-1. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/311824658_Drop-out_a_jeho_vysokoskolsky_kontext_v_aplikovanem_vyzkumnem_projektu.

Periodika

HORTON, Janell, Mark SENFFNER, K. SCHIFFNER, E. RIVERIA a Judith G. FOY. The effects of education on homophobic attitudes in college students. *Modern Psychological Studies* [online]. 1993, 1993, 1(2), pp 20-24 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1302&context=mps>.

Legislativa – zákony a vyhlášky

Zákon č. 198/2009 Sb.: Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

Zákon č. 373/2011 Sb.: Zákon o specifických zdravotních službách. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373?text=%C2%A721>.

Zákon č. 89/2012 Sb.: Zákon občanský zákoník. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4578948>.

Internetové zdroje

„Lidé mě sexuálně nepřitahují.“ Kolem asexuality stále panuje hodně nejasností. *S barvou ven* [online]. Prague Pride, © 2023, 6. 4. 2021 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.sbarvouven.cz/clanky/lide-me-sexualne-nepritahuji-kolem-asexuality-stale-panuje-hodne-nejasnosti/>.

About Our Name . . . : Manifesto. *Anything That Moves: The Bisexual Magazine for the FABGLITTER** [online]. San Francisco Bay, © 1996 - 2001, 1998 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://atm.silmemar.org/manifesto.html>.

ANDERSON, Eric. Homophobia: psychology and society. *Britannica: Encyclopedia Britannica* [online]. ©2023, Feb 20, 2023 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/homophobia>.

AUFSCHNAITER, Monika von. Homosexualität und Homophobie. *Respekt: Demokratische Grundwerte für alle!* [online]. 07.01.2020 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.br.de/extra/respekt/schwul-lesbisch-homophobie-100.html>.

AUFSCHNAITER, Monika von. Sexismus. *Respekt: Demokratische Grundwerte für alle!* [online]. 28.08.2019 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.br.de/extra/respekt/sexismus-frauen-gleichberechtigung100.html>.

BARNES, Stephanie a Kristie OVERSTREET. What's The Difference Between Bisexual & Pansexual?. *MindBodyGreen: connecting soul and science* [online]. © 2009 - 2023, August 28, 2020 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.mindbodygreen.com/articles/difference-between-bisexual-and-pansexual>.

BARRELL, Amanda a Jennifer LITNER. What does it mean to be asexual?. *Medical News Today: Medical and health information* [online]. Brighton, UK: Healthline Media UK, © 2004-2023, Aug 4, 2021 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/327272>.

BERRY, John V. Sexual Orientation Discrimination: The Current State of the Law. *Internet Archive: Wayback Machine* [online]. August 28, 2017 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20180715152052/https://eeolawblog.com/2017/08/28/sexual-orientation-discrimination-the-current-state-of-the-law/>.

BRÁDKOVÁ, Hana. Homosexuálové prošli trnitou cestou, aby přestali být „nemocní“. *ČT 24: Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR* [online]. Praha: Česká televize, 1996–2021, 17. 5. 2012 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1171297-homosexualove-prosli-trnitou-cestou-aby-prestali-byt-nemocni>.

Cambridge Dictionary [online]. Cambridge University: Cambridge University Press & Assessment, 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prejudice>.

Česko kritizuje Rada Evropy, kvůli kastracím. Ministerstvo spravedlnosti otevírá diskusi o změně. In: *Transparent: pomáháme zlepšovat situaci trans lidí* [online]. 2023, 2.3.2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/cesko-kritizuje-rada-evropy-kvuli-kastracim-ministerstvo-spravedlnosti-otevira-diskusi-o-zmene/>.

Defining LGBTQIA+. *The Center: The lesbian, gay, bisexual and transgender community center* [online]. © 2022, 2022 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://gaycenter.org/about/lgbtq/#+plus>.

Dlouhodobé cíle PROUDu. In: *PROUD: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu* [online]. Praha: PROUD - Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, 2014, 2014 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <http://www.proud.cz/o-proudu/cile-a-vize.html>.

Duhová mapa Evropy: situace sexuálních menšin se v Česku zhoršila, zpráva cituje i Piřhovo kázání. *IRozhlas: Český rozhlas* [online]. Praha, © 1997-2023, 15. května 2019 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/ilga-europe-lgbti-evropa-prava-sexualnich-mensin_1905150725_haf.

F64 Poruchy pohlavní identity: F64.0 Transsexualismus. *MKN-10 klasifikace: 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí* [online]. 2023, 1.1. 2023 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F64>.

FERGUSON, Sian a Francis KUEHNLE. What Does It Mean to Be Pansexual?. *Healthline: Medical information and health advice you can trust* [online]. © 2005-2023, Jan 28, 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/bisexual-vs-pansexual>.

FERGUSON, Sian, Crystal RAYPOLE a Francis KUEHNLE. What Does It Mean to Be Asexual?. *Healthline: Medical information and health advice you can trust* [online]. © 2005-2023, Nov 17, 2021 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/what-is-aseexual>.

FERGUSON, Sian. Cisgender vs. straight — What's the difference?. *Healthline: Medical information and health advice you can trust* [online]. © 2005-2023, Aug 1, 2022 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/cisgender-vs-straight#learn-more>.

Gender: Genderové statistiky - Úvod: Gender: Základní pojmy. *Český statistický úřad* [online]. 2022, 29.02.2016 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy.

Glossary & Thesaurus: A-Z Index. *EIGE: European Institute for Gender Equality* [online]. 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/thesaurus?lang=cs>.

Glossary of Terms. *The Human Rights Campaign* [online]. 2023 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.hrc.org/resources/glossary-of-terms>.

GROTH, Leah a Cristian ZANARTU. What Does Being Non-Binary Mean? Experts Explain the Gender Identity. *Health: Trusted and Empathetic Health and Wellness Information* [online]. 2023, June 3, 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.health.com/mind-body/lgbtq-health/what-is-non-binary>.

HILPERT, Wolfram, Tabea SCHÜLLER-RUHL a Dorothee MEYER. *Einfach Politik:: Lexikon* [online]. Bonn, 2022 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/kurzknapp/lexika/lexikon-in-einfacher-sprache/331402/sexismus/#:~:text=This%20is%20a%20modal%20window.%20Beginning%20of%20dialog,Person%20oder%20einer%20Gruppe%20aufgrund%20des%20Geschlechts.%20>

Homophobie, Heterosexismus und Heteronormativität - Definitionen: Wiener Antidiskriminierungsstelle für LGBTIQ-Angelegenheiten. *Stadt Wien: Offizielle und aktuelle Infos und Services der Wiener Stadtverwaltung* [online]. © Stadt Wien, Rathaus, A-1010 Wien, 2019 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.wien.gv.at/menschen/queer/diskriminierung/homophobie.html>

Homosexuality. *Encyclopedia Britannica* [online]. ©2022, 21 Nov. 2018 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/homosexuality>.

Homosexuality: The countries where it is illegal to be gay. *BBC News* [online]. © 2022, 12.5. 2021 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-43822234>.

HORÁKOVÁ, Adéla. Stanovisko: přijetí rovného manželství nezpůsobí porušení úmluvy o právech dítěte. In: *Jsme fér: manželství pro všechny* [online]. 2023a, 5. 1. 2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/umluva_o_pravech_ditete.

HOUDEK, Pavel. „Hlavní problém je postavení dětí,“ říká v podcastu Hlas Heroine Adéla Horáková, která bojuje za manželství pro všechny. In: *Heroine: Čtení, které způsobuje závislost* [online]. Praha: NextPage Media, © 2023, 22. prosinec 2021 [cit. 2023-03-26]. ISSN 2694 – 7072. Dostupné z: <https://www.heroine.cz/zena-a-svet/6983-hlavni-problem-je-postaveni-deti-rika-v-podcastu-hlas-heroine-adela-horakova-ktera-bojuje-za-manzelstvi-pro-vsechny>.

CHLUBNÝ, Jiří a Mírek BAJGAR. Homosexualita v antickém Řecku. *Antický svět* [online]. 27. 1. 2016 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.antickysvet.cz/26124n-homosexualita-v-antickem-recku>.

JAHODOVÁ, Dita. *Pojímání transsexuality v českém medicínském diskurzu* [online]. 2011 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/fss/SOCIOLOGIE/57823/26143701/26503523/Transsexualita_v_ceskem_medicinskem_diskurzu.pdf. Masarykova Univerzita.

Jsme fér.cz: Manželství pro všechny. In: *Prague Pride z.s.* [online]. Praha, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.praguepride.cz/cs/vyjednavani/jsme-fer>.

KAISER, Berta a Johanna Martina DORSCH. Transvestitismus: Das steckt dahinter!. *My life: bewusst gesund* [online]. 2023, 22. April 2022 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.mylife.de/sexualitaet/transvestitismus/>.

KASSEL, Gabrielle a Janet BRITO. Yes, You're ‘Queer Enough’ — So Call or Label Yourself Whatever Feels Right. *Healthline: Medical information and health advice you can trust* [online]. © 2005-2023, June 1, 2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/am-i-queer-enough#why-its-used>.

Kdo jsme: Prostor pro sdílení a porozumění. *Transparent z. s.: pomáháme zlepšovat situaci trans lidí* [online]. Praha: Transparent, © 2020-23 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/o-nas/>.

Kdo jsou trans* lidé. *Transparent: pomáháme zlepšovat situaci trans lidí* [online]. Praha: Transparent, © 2020-23 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/kdo-jsme/>.

KELLER, Jan. Předsudek. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2022, 11. 12. 2017 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/P%C5%99edsudek>.

KLÍKA, Ladislav. Jak je to s manželstvím pro všechny?. In: *MindBridge Consulting* [online]. Praha: MindBridge Consulting, 2023, 9. 6. 2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.mindbridge.cz/cs/2022/06/09/jak-je-to-s-manzelstvim-pro-vsechny/>.

KRAJŇÁK, Tomáš. Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2018: Tisková zpráva. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění: CVVM* [online]. Praha: Akademie věd České republiky, © 2022, 14. června 2018 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4650/f9/ov180614.pdf

KRAUSZOVÁ, Tímea. Kdo jsou nebinární lidé, za které se označují i Demi Lovato? Je to výmysl moderní doby, nebo jejich skutečná identita?. *Refresher: Hlas moderní generace* [online]. © 2011 - 2023, 21. 10. 2021 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://refresher.cz/104893-Kdo-jsou-nebinarni-lide-za-ktere-se-oznacuji-i-Demi-Lovato-Je-to-vymysl-moderni-doby-nebo-jejich-skutecna-identita>.

LGBTI+ v České republice. *Amnesty International Česká republika* [online]. Praha, 2023, 25.05.2022 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/v-cr>.

LGBTQI+ inclusivity in your organisation. *Mental Health at Work* [online]. © 2021, 2021 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.mentalhealthatwork.org.uk/toolkit/lgbtqi-inclusivity-in-your-organisation/>.

MONIOVÁ, Eva. Změna pohlaví je drahá a bolí, říká Lenka, která se narodila jako Tomáš. *Seznam zprávy* [online]. 2023, 13. 6. 2020 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zmena-pohlavi-je-draha-a-boli-rika-lenka-ktera-se-narodila-jako-tomas-108897>.

MORRIS, Bonnie J. History of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Social Movements. *American Psychological Association (APA)* [online]. © 2022, 2009 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/history>.

O nás: O Sbarvouven.cz. In: *Sbarvouven.cz* [online]. Praha: Prague Pride, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.sbarvouven.cz/o-sbarvouven-cz/o-nas/>.

O spolku: Prague Pride. In: *Prague Pride z.s.* [online]. Praha, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.praguepride.cz/cs/kdo-jsme/o-nas>.

PAVLICA, Karel. *Gender, transgender, cisgender – co to jsou zas za novoty?*. Prague Pride [online]. 24.3. 2021 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/ctenia-foto/clanky/1557-gender-transgender-cisgender-co-to-jsou-zas-za-novoty>.

PETR, Jaroslav. Nová sexuální orientace: nezájem. *21. století: Věda, která Vás bude bavit* [online]. RF-Hobby.cz, 2023, 17.12.2004 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://21stoleti.cz/2004/12/17/nova-sexualni-orientace-nezajem/>.

Podpora manželství pro všechny vzrostla na 67 %. Přijetí navíc přinese miliardy do státní kasy: Tisková zpráva. In: *Jsme fér: manželství pro všechny* [online]. Praha, 2023, 23. ledna 2020 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/2399/attachments/original/1579800352/TZ_Podpora_manzelstvi_pro_vsechny_vzrostla.pdf?1579800352.

Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD. *Poznáváme intersex/DSD* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci: Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky, 2023, 2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://intersex-dsd.upol.cz/pohlavi-a-identita/>.

Poruchy pohlavní identity a sexuální preference: Ukázka z knihy Psychopatologie a psychiatrie. *Nakladatelství Portál* [online]. © 2023, 28. 11. 2006 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/81199/poruchy-pohlavni-identity-a-sexualni-preference>.

Povinné sterilizace a hrazení operací – ČR a celá Evropa. In: *Transparent: pomáháme zlepšovat situaci trans lidí* [online]. Transparent, © 2020-23, 27.9.2020 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/povinne-sterilizace-a-hrazeni-operaci-cr-a-cela-evropa/>.

Právní postavení a společenské přijetí trans lidí. In: *Amnesty International Česká republika* [online]. 2023, 2019 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/lgbt-v-ceske-republice>.

Projekty: Neviditelné menšiny- zviditelnění LGBT mládeže, rodin a seniorů. In: *PROUD: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu* [online]. Praha: PROUD - Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, 2014, 2016 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <http://www.proud.cz/o-proudu/projekty.html>

Rainbow Europe: Czech Republic. *RAINBOW EUROPE MAP AND INDEX 2022* [online]. ILGA-Europe, 2023, 12.05.2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://rainbow-europe.org/#8629/0/0>.

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. Jak je to s manželstvím pro všechny páry ve světě. *Jsme fér: manželství pro všechny* [online]. 2023b, 31. 1. 2023 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/manzelstvi_pro_vsechny_pary_ve_svete.

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. Manželství pro gay a lesbické páry dlouhodobě podporuje kolem 65 % lidí v Česku. Na co ještě čekáte, poslanci a poslankyně?. In: *Jsmefér: manželství pro všechny* [online]. 2023a, 18. 1. 2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023.

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. Zavedení manželství pro všechny páry odradí mladé lidi od sebevražd. In: *Jsmefér: manželství pro všechny* [online]. 2023c, 6. 2. 2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/zavedeni_manzelstvi_pro_vsechny_pary_sebevrazdy.

RESNICK, Ariane. What Is Heteronormativity?: Gender identity. *Verywell Mind: Know More. Live Brighter*. [online]. © 2023, January 02, 2022 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/what-is-heteronormativity-5191883>.

RESNICK, Ariane. What Is Homophobia?: Sexual identity. *Verywell Mind: Know More. Live Brighter*. [online]. © 2023, December 20, 2022b [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/what-is-homophobia-5077409>.

Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím. *Jsmefér: manželství pro všechny* [online]. 2023 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>.

SAUER, Arn. Heterosexismus. *LSBTIQ-Lexikon* [online]. Bundeszentrale für politische Bildung, 2018, 2018 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/themen/gender-diversitaet/geschlechtliche-vielfalt-trans/500929/heterosexismus/>.

Sbarvouen.cz [online]. Praha: Prague Pride, 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.sbarvouen.cz/>.

Sexual Identity. *Kids Helpline: Anytime Any Reason* [online]. © 2022, 08.10.2019 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://kidshelpline.com.au/teens/issues/sexual-identity>.

Sexual Orientation and Gender Identity (SOGI) Discrimination. *U.S. Equal Employment Opportunity Commission* [online]. Washington, DC, 2023, 2020 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/sexual-orientation-and-gender-identity-sogi-discrimination>.

Sexual orientation discrimination. *Equality and Human Rights Commission* [online]. Great Britain, 2023, 11 Oct 2016 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.equalityhumanrights.com/en/advice-and-guidance/sexual-orientation-discrimination>.

Sexual Orientation Discrimination. *Health Assured: EAP, Workplace Health and Wellbeing Provider* [online]. 2023, 18 August, 2021 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.healthassured.org/blog/sexual-orientation-discrimination/>.

SLEJŠKA, Zdeněk. Sex do škol. In: *EDUin: Informační centrum o vzdělávání* [online]. Praha: EDUin, 2023, 17. srpna 2010, 2010b [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/sex-do-skol/>.

SLEJŠKA, Zdeněk. Sexuální výchova vybraná témata. In: *EDUin: Informační centrum o vzdělávání* [online]. Praha: EDUin, 2023, 16. srpna 2010, 2010a [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/informacni-servis/uloziste/sexualni-vychova-vybrana-temata/>.

SLEŽKOVÁ (ROZ. HOFSCHEIDEROVÁ), Anna. *Úmluva o právech dítěte: Stanovisko* [online]. In: . 2022, 1-5 s. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://assets.nationbuilder.com/zamanzelstvi/pages/2575/attachments/original/1672835067/Stanovisko_%C3%A1mluva_o_pr%C3%A1vech_d%C3%ADt%C4%Bte_2022.pdf?1672835067.

SODOMOVÁ, Renáta Bartková. Desatero MŠMT k sexuální výchově. In: *MŠMT ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha: MŠMT, © 2013 – 2023, 2011 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/desatero-msmt-k-sexualni-vychove>.

SOCHOROVÁ, Petra a Veronika PLEŠKOVÁ. Antidiskriminační zákon. *EPRAVO.cz: Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2023, 16. 12. 2009 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/antidiskriminacni-zakon-59391.html>.

SPURNÝ, Martin. Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019: Tisková zpráva. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění: CVVM* [online]. Praha: Akademie věd České republiky, © 2022, 7. června 2019 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

Stigma and Discrimination. *CDC: Centers for Disease Control and Prevention* [online]. U.S. Department of Health & Human Services, 2023, 2016 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov/msmhealth/stigma-and-discrimination.htm#print>.

ŠABATOVÁ, Anna. *Být LGBT+ v Česku - Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti* [online]. Výzkum veřejného ochránce práv 2019. Brno: Financováno z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství, 2019 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.

Transsexuality přibývá – samotná přeměna pohlaví je ale dlouhodobý a náročný proces: Tisková zpráva. *Fakultní nemocnice Brno* [online]. 2023, 28.11.2019 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.fnbrno.cz/transsexuality-pribyva-samotna-premena-pohlavi-je-ale-dlouhodoby-a-narocny-proces/t6697>.

TZESSES, Jennifer, Sara Faye GREEN a Jean KIM. Asexuality: What It Means And What to Know. *PSYCOM: Mental Health Knowledge Resource Since 1996* [online]. Remedy Health Media, © 2023, Oct 24, 2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.psycom.net/what-is-asexuality>.

UZEL, Radim. Sexuální výchova v rodině i ve škole. In: *Šance dětem* [online]. Obecně prospěšná společnost Sirius, © 2011–2023, 15. 03. 2023 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/sexualni-vychova-v-rodine-i-ve-skole>.

What is homophobia?. *Planned Parenthood* [online]. Federation of America, © 2023, 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.plannedparenthood.org/learn/sexual-orientation/sexual-orientation/what-homophobia>.

What's "coming out"?. *Planned Parenthood* [online]. © 2022, 2022 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://www.plannedparenthood.org/learn/sexual-orientation/sexual-orientation/whats-coming-out>.

WIELSCH, Judith. Transvestit, transsexuell und transgender: Unterschied erklärt. *FOCUS online* [online]. © 2023, 25.07.2022 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://praxistipps.focus.de/transvestit-transsexuell-und-transgender-unterschied-erklaert_114977.

Změna jména a příjmení. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. © 2023, 6. ledna 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/jmena-a-prijmeni-zmena-jmena-a-prijmeni.aspx>.

Seznam grafů

Graf 1 Respondenti dle pohlaví a školy	71
Graf 2 Pocit z LGBTQ – sémantický diferenciál (průměr)	77
Graf 3 Vztah k LGBTQ+ dle pohlaví	79
Graf 4 Věková hranice žáků k výuce sexuálních menšin dle pohlaví	84
Graf 5 Možnost změny názoru na sexuální menšiny na základě výuky dle pohlaví	85

Seznam tabulek

Tabulka 1 Gender dle respondentů.....	74
Tabulka 2 Zhodnocení postavení LGBTQ+ lidí v ČR dle studentů VŠ.....	75
Tabulka 3 Postavení LGBTQ+ skupiny dle pohlaví	76
Tabulka 4 Vztah k homosexualitě dle pohlaví	80
Tabulka 5 Empirické a teoretické četnosti	80
Tabulka 6 Zavedení zákona na ochranu LGBTQ+ lidí dle pohlaví	82
Tabulka 7 Škála u položky čtrnáct v dotazníku.....	110
Tabulka 8 Škála u položky sedmnáct v dotazníku	111

Příloha A

Dotazník

Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy

Dobrý den,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění otázek v mém dotazníku, který slouží jako podklad do praktické části mé diplomové práce – Pohled studentů vysokých škol na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy.

Ze zodpovězených otázek vypracuji praktickou část – výzkum, který je zaměřen na pohled na sexuální menšiny v kontextu sexuální výchovy.

Odpovědi jsou zcela anonymní.

Otázky v dotazníku jsou rozděleny na obecnou část a dále se otázky týkají sexuálních menšin, míry tolerance, diskriminací a sexuální výchovy.

Předem děkuji za Vaše odpovědi a Váš čas.

Bc. Alena Jánská, studentka Univerzity Hradec Králové, Pedagogická fakulta

Základní údaje

1. Jaké je Vaše pohlaví? (tzv. jak sami sebe identifikujete):
  - a) Muž
  - b) Žena
  - c) Nebinární/jiný gender
  - d) Jiný .....
2. Kolik je Vám let? Prosím, uveďte svůj věk:
  - *Volná odpověď (hodnotou musí být číslo).*
3. Kde právě studujete? Prosím, uveďte školu, fakultu a obor:
  - *Volná odpověď.*

Sexuální menšiny

4. Setkali jste se někdy s pojmem LGBT+ (LGBTQ+, LGBTQIA+)?
  - a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím

5. Víte, co tato zkratka znamená?
- Ano
  - Ne
  - Nevím
6. Pokud ano, prosím pokuste se tento pojem definovat:
- *Volná odpověď.*
7. Máte ve svém okolí někoho, koho byste označili za příslušníka sexuální menšiny?
- Ano
  - Ne
  - Nevím
8. Co je podle Vás **transgender**? Prosím, pokuste se tento pojem definovat:
- *Volná odpověď.*
9. Když se někdo identifikuje jako bisexuál. Myslí tím, že je ...
- *Volná odpověď.*
10. Co je podle Vás **gender**? Prosím, vyberte jednu z nabízených možností.
- Pohlaví
  - Sociální konstrukce mužství a ženství
  - Vztah k druhým lidem
  - Vztah k sobě samému
11. Setkali jste se někdy s pojmem **coming out**?
- Ano
  - Ne
  - Nevím
12. Co myslíte, že znamená pojem **coming out**? Prosím, svoji odpověď rozveďte.
- *Volná odpověď.*
13. Jak byste obecně zhodnotil/a postavení leseb, gayů, bisexuálních a trans lidí v Česku?
- Pozitivně
  - Spíše pozitivně
  - Nevím – nevyhraněná pozice
  - Spíše negativně
  - Negativně

14. Jaké pocity ve Vás vyvolává zkratka LGBTQ+? Na škále od 1-7 prosím vyberte, kam se přikláníte - viz. obrázek (tabulka).

Tabulka 7 Škála u položky čtrnáct v dotazníku

Bezpečí	1 2 3 4 5 6 7	Nebezpečí
Sympatie	1 2 3 4 5 6 7	Nesympatie
Identita	1 2 3 4 5 6 7	Móda
Přátelství	1 2 3 4 5 6 7	Nepřátelství
Jistota	1 2 3 4 5 6 7	Nejistota

15. Představte si teď, prosím, že se dozvíte o některém z Vašich blízkých osob (sourozenec, kamarád, rodinný příslušník, blízký přítel), že patří do skupiny LGBTQ+. Myslíte si, že by to změnilo Váš postoj k této osobě?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne

16. Myslíte si, že by se Váš pohled k této blízké osobě:

- a) Zlepšil
- b) Spíše zlepšil
- c) Nevím
- d) Spíše zhoršil
- e) Zhoršil

17. Zaškrtněte prosím u následujících pojmů, váš postoj/vztah k jednotlivým sexuálním menšinám na škále: 1 (kladný/pozitivní vztah), 2 (spíše pozitivní/kladný vztah), 3 (nevím - nevyhraněný vztah), 4 (spíše negativní vztah), 5 (negativní vztah) a 9 (nevím - co to znamená).

Tabulka 8 Škála u položky sedmnáct v dotazníku

Homosexualita	1 2 3 4 5 9
Bisexualita	1 2 3 4 5 9
Transsexualita	1 2 3 4 5 9
Transvestitismus	1 2 3 4 5 9
Intersexualita	1 2 3 4 5 9
Asexualita	1 2 3 4 5 9
Queer	1 2 3 4 5 9
Nebinární	1 2 3 4 5 9

18. Souhlasili byste se zpřístupněním manželství pro páry stejného pohlaví?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne
- f) Je mi to jedno

19. Proč? Prosím, svůj názor zdůvodněte.

- *Volná odpověď.*

20. Souhlasili byste s tím, aby stejnopohlavní páry mohly adoptovat děti?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne
- f) Je mi to jedno

21. Proč? Prosím, svůj názor zdůvodněte.

- *Volná odpověď.*

22. Myslíte si, že dochází k diskriminaci, obtěžování a odlišnému chování vůči skupině LGBTQ+?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne
23. Pokud ano, jaké si myslíte, že jsou nejčastější projevy?
- *Volná odpověď.*
24. Pokud ano, kde si myslíte, že k těmto projevům dochází?
- *Volná odpověď.*
25. Myslíte si, že dochází k homofobii, transfobii?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne
26. Myslíte si, že by do trestního zákoníku měl přibýt zákon na ochranu LGBTQ+ skupiny před trestnou činností z nenávisti, tak aby byla zajištěna ochrana jako je u rasových, etnických, národnostních či náboženských skupin?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne

Sexuální výchova

27. Měli jste ve své škole sexuální výchovu?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne

28. Setkali jste se během svého studia s výukou zaměřenou na sexuální menšiny?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
29. Myslíte si, že by téma sexuálních menšin mělo být zařazeno do výuky?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne
30. V jakém věku by se podle Vás mělo ve škole vyučovat o tématu týkajícího se sexuálních menšin a vztahu k nim? Uveďte, prosím věk.
- *Volná odpověď (hodnotou musí být číslo).*
31. Myslíte si, že by výuka zaměřená na téma sexuálních menšin pomohla lidem změnit názor na tuto skupinu?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne
32. Jaká témata podle Vás, by v takové výuce měla být vykládána – řešena – vyučována?
- *Volná odpověď.*